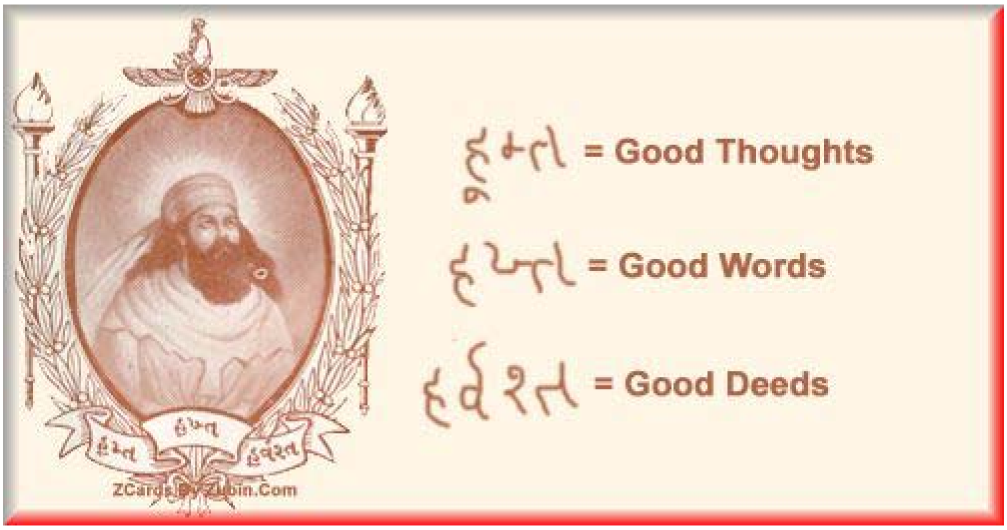

هەڵبژاردینی دینی بەهدینی لە لایەن گوشتاسپ

شاگوشتاسپ و هەموو فەرزانەکان لە تەلار خڕ ببوونەوە، زەردەشتیش هاتبوو. شاگوشتاسپ دوای دوودڵی و بیرکردنەوەیەکی فرە و فراوان و پرسیار و بەرسڤی زۆر لەتەک خۆی زانایانی، بە تایبەت جامئەسپ، سەرئەنجام گەیشتە بڕیاری کۆتایی خۆی. ئەوەش بڕیاری پەژراندنی دینی بەهدینی، ئۆلی زەردەشت. شاگوشتائەسپ تێگەیشتبوو کە ئەو شتەی تا بە ئیمڕۆ پێی بڕوامەند و پابەند بووە، هەرگیز لەتەک هەڵسەنگاندن و کێشانەی رامان و هزری ئەو ناگونجێت. هەروەهاش زانیبووی کە لە بەرابەری مرۆڤێکی دانا و ژیربێژی وەک زەردەشت، کە گوتەکانی پڕواتە و رامانی بەرز و باوەڕی پتەو و ڕاوەستاو و ڕاهێنانی ڕووناکە، هیچ ڕێگایەک بەس پەژراندنی دینی زەردەشت نییە. ئیمڕۆش ئەم کۆڕ و دانیشتنە بەرپا ببوو، کە کەیگوشتاسپ ئامادەبوونی خۆی بۆ پەژراندنی دینی بەهدینان، بە هەمووان ڕابگەیێنێت.
بێدەنگی تالاری کۆشکی داگرتبوو و هەمووان چاویان بڕیبووە زەردەشت و شاگوشتائەسپ. دوای تاوێک شاگوشتائەسپ هەستایە سەر پێ و ڕووی کردە زەردەشت و گوتی: "ئەی زەردەشت! ئەی زانا، کە زانایی تۆ بێسنوورە ئەی هۆشمەندی ژیربێژ! ئەی رامانگەری هێژا، کە ئاسۆی رامانی تۆ بێئەندازە بەرفراوانە! ئەی فەرزانەیەک کە زانیاریت بانتر لە هەمووان بووە و هەیە و دەشبێت! ئیمڕۆ لەم کۆڕە پیرۆزە مەزنە، لە بەردەم چامئەسپی دانا و فرەشەوشتری زانا و هەموو فەرزانەکانی هەژیر* دەبێژم و بە ئاشکراش دەڵێم کە ئایینی بەهدینی تۆم پەژراند و بۆ دەستمایەی ئەم ڕێگایە، سەر و گیانیشم دادەنێم. ئەی زەردەشتی هێژا! تا بە ئیمڕۆ من هەنگاوم لە تاریکی دەکوتا، دیتنم بۆ جیهان تەسک و تەنگ و تاریک بوو، هزر و رامانم نەڕەسیدە و بێپرووسک بوو. تۆ منت لە جیهانی تاریکایی بەرەو جیهانی ڕووناهی ڕابەری کرد. بیرم کە لە ناو زلکاوی بڕوا کەونەکان هەودا درابوو، کردتەوە و بردتە سەر ڕێگای دروستی بینین و پێواندن. هۆش و ئاسۆی زانیاریمی پەرە پێدا و بۆ وەرگرتنی پتر، ڕێنوێنیت کردە سەر ڕێبازی دروستی ڕووناکی. هەمان ڕێگا کە تۆ لە سروودە دڵنشینەکانت بە منت نیشان دا".

کە وایە،
پەیڤە هەرە باشەکان بە گوێی هۆش ببیسن و
بە رامانی ڕوون بڕوانن،
هەر یەک لە ئێوە،

یەکێک لەم دوو ڕێگایە بۆ خۆی هەڵدەبژێریت و
بەر لە بویەری مەزن
ڕاپەڕن و بە دروستی،
ئەم ئایینە فێر ببن و پەرەی پێ بدەن.
گاتا، هاتی 30، سروودی 2

پاشان، لە نێوانی ئەو دووانەدا،
پێویستە مرۆڤ،
ڕابەرێکی ڕاستەقینە بۆ خۆی هەڵبژێرێت
کە دروستکردار بێت و
پترکەری رامانی پاک بێت.
ئەی مەزدا..!
هەرگیز ڕابەرەکێکی تەڵەکەباز،
کە خۆی بە ڕاستی و پاکیدا هەلواسیبێت،
ناتوانێت پەیامهێنەری تۆ بێت.
گاتا، هاتی 31، سروودی 10

"ئەرێ زەردەشت، تۆ منت بۆ ڕێگای دروستی دیتن و بیستن و تێگەیشتن و هەڵسەنگاندنی دروست ڕێنوێنی کرد. ئەم ڕێگایە دوورە لە سەپاندنی زۆرەملی رامان و ستەمگەری و خۆپەسەندی و بایەهەوابوون، تەنیا یەک شت هەیە، ئەویش بیرکردنەوە و نرخاندن و لە ئازادیدا هەڵبژاردن. لەم ماوە کە گوتەکانی تۆم بیستە و لە بارەیەوە بە وردی بیرم کردوەتەوە و لەتەک رامانم بەراوەردم کردە، ڕێگای دروستی خۆمم دیاری کرد، ڕێگایەیەک کە تۆ یارمەتیمت دا تا بیدۆزمەوە. ئێستا من لە بەرانبەری تۆ و هەموو فەرزانەکان، ئافەرینەگان و سروودی پەژراندنی دینی تۆ دەخوێنمەوە و ئامادەی پۆشینی شاڵ و بەستنی گرێی پیرۆزی پەیمانی پشتوێن دەبم و تا دوایین هەناسەی ژینم لە ڕێگای پەرەسەندن و بڵاوکردنی دینی تۆ دەکۆشم".
شاگوشتاسپ هۆرە و ئافەرینگانی تایبەتی خوێند و شاڵی پۆشا و گرێی پشتوێنی بەست و لە ناو جەژن و شادمانی و گۆڤەندی هەمووان، هاتە سەر دینی بەهدینی. کەیگوشتاسپ پاشان ڕووی کردە زەردەشت و گوتی: "ئەی زەردەشت! ئێستا داخوازیم لە تۆ ئەوەیە کە لەم ڕۆژە پیرۆزەدا و لە پێش فەرزانەکان و ڕاوێژکاران و کاربەڕێوبەران و کاربەدەستان و سەردارانی سوپا و نوێنەرانی هەموو گەل، ڕێگا دروستی ڕامیاری و فەرمانڕەوایی بۆ من دیاری بکەوێت. ئەی زەردەشتی! دانا تۆ باش دەزانی کە من فەرمانڕەوای ئەم نیشتمانە مەزنەم. ئێستاکە کە ئایینی بەهدینیم هەڵبژاردووە، بڕیارم داوە کە لەمەودوا بە داد و ڕاستی فەرمانڕەوایی بکەم. مەردوم لە ئاسایشدا بژین و لە ڕێگای بەختیاری و شادومانی و سامانداری هەنگاو بنێن. غەم، هەژاری، دەستەنگی، پرسە، ستەم، ئەشکەنجە، خەزانی، گرانی، جیاوازی، بندەستی و باڵادەستی لە سەر ئەم وڵاتە نەمێنێت. من بێگومانم کە تۆ ڕێگای هەمووی ئەمانە دەزانی و دەتوانی من بەم ئامانجانە بگەیەنیت".
ئاخافتنی شاگوشتاسپ گەیشتە کۆتایی و هەموو دانیشتوانی کۆڕەکە لەم گۆڕانکاریەی بیر و رامانی گوشتاسپ فرە شاد و کەیفخۆش بوون و هەستانە سەر پا و دایانە چەپڵەلێدان و ستایشت و دروشمی بژی، هەر بژی، پایەدار بیت. زەردەشتیش هەستا سەر پا و بە خۆشییەوە دروودی پێ فەرموو و ئارەزووی تەندروستی و سەرکەوتنی بۆ کرد پاشان دەستی کرد بە ئاخافتن و شیرۆڤەی چۆنیەتی بەڕێوبەریی وڵات بەم چەشنە: "ئەی شاگوشتاسپ! دەر بارەی ئەمە کە بڕیارت داوە لە نیشتمانی باوداپیرانماندا ڕاستی و داد و چاکە و ئاسایش و

کامەرانی و سامانداری و ئاوەدانی بەرپا بکەی و پەرەی پێ بدەی، فرە شادمانم و هێڤی سەربەرزی و سەرکەفتنت بۆ دەخوازم لە ئامانجانە. بەڵام لەمەڕ ئامۆژیاری و داواکاریت لە بارەی چۆنیەتی فەرمانڕەواییت، چون پێشتر پێشبینی ئەم داواکارییەتم کردبوو، بۆیە ئیمڕۆ لەتەک خۆمدا دەفتەرێکی گەورەم هاوردووە، کە لە ناویدا هەموو دەستوور و فەرمانەکان، شایست و ناشایستەکان، چۆنیەتی بەڕێوبەرایەتی وڵات و هەموو شتێک کە لە بارەی ئەم مژارە بێت، تێیدا نووسراوە. من ئەم دەفتەرەت پێشکەش دەکەم و تۆش دەبێت بە وردی بیخوێنیتەوە و هێڤیدارم کە دەستوورەکانی بە وردی بە کار بهێنیت، بێگومان بە کە کام و ئاواتی تۆ دێنێتە دی".

شاگوشتاسپ بە بیستنی ئەم قسانە زۆر کەیفخۆش بوو و بە گورجی ڕووی کردە زەردەشت و گوتی: "ئەی دانای مەزن! هەرچی زووتر ئەو دەفتەرەم پێ نیشان بدە کە هەر لەم ساتەوە خوێندن و فێربوون و بەکارهێنانی دەست پێ بکەم".

زەردەشت کەوا جۆش و خواستی گەرمی گوشتاسپی بینی، بە ئارمیەوە چوە پێشەوە و دووبارە ئەو دەمکە گەنمە کە جاری یەکەم لە ناو بەرگێکی سەوزدا بوو، لە پێشی داینا و گوتی: "ئەی شاگوشتاسپ! ئەو دەفتەرە کە گوتم ئەمەیە، بە وردی و شێنەیی بیخوێنەوە و یاسا و دەستوورەکانی بە جێ بهێنە".

شاگوشتاسپ و دانیشتووانی کۆڕەکە هەمدیسان سەریان سوورما، بەڵام ئەمجارە بە پێچەوانەی جاری یەکەم کە گرژ و تووڕە بوون و گاڵتە و شۆخییان بە زەردەشت کردبوو و گوشتاسپ ڕەنجا و تەلاری بە جێ هێشتبوو، هەموویان بێدەنگ بوون و چاوین بڕیە دەنکە گەنمەکە. دوای تاوێک شاگوشتاسپ سەری بەرز کردەوە و گوتی: "ئەی زەردەشتی هێژا! دەزانم دەتەوێت ئەمجارەش دەرسێکی گەورەم پێ بدەیت، بەڵام من لە تێگەیشتنی ئەم وانەیە زوێنم*، بۆیە داوات لێ دەکەم کە خۆت دەسپێشکەری ڕاڤەکردنی ببە و ئەو شتەی کە گەرەک و پێویستە من تێ بگەم، تۆ بە زمانی خۆت بۆمانی ببێژی".

زەردەشت بە ڕوویەکی هێمن و نیگایەکی دەلال و مێهرەبانەوە دەستی کرد بە ئاخافتن و گوتی: "ئەی کەیگوشتاسپ! تۆ دەزانی گەنم تا زەمانێک نەچێندرابوو، بێدەنگ و بێگیان بوو، کاتێک گیانی گرت و چەکەرەی کرد و گەشەی سەند و دانەی ئافراند، کە خرایە ژێر خاک و بارودۆخ و مەرجی ئاو و خاک و هەوای بۆی ڕەخسا. نیشانەی یەکەمی ئافراندنی ئەوە بوو کە شێوە و ڕەنگی گەنمبوونی خۆی لە دەست دا. بەو واتەیە کە لە خودی خۆی هاتە دەرەوە و گۆڕیا و خۆی بۆ چەکەرەکردن و باڵاکێشان ئامادە کرد. کەیگوشتاسپ! تۆش پێویستە لە کاری وڵاتداری و فەرمانڕەوایی وەک گەنم ببیت، لە خۆت بێتە دەرەوە و بگۆڕیەیت و لە ڕێگای چەکەرەکردن و گەیین، خۆت ڕەهـــا بکەیت. ئەگەر وەها نەبیت و بەس بیر لە خۆت بکەیتەوە و لەگەڵ خۆتدا بیت و لە کۆشکی گەورە و تالاری خۆش و قسەی پڕ لە ستایشت و ئافەرین و بەهبەهی دەوروبەریانت ببیسیت، دەبیتە هەمان گەنمی قوشبنی ئەنبار. نە گیانێکت دەبێت نە ڕوواندن و نە توانای پەروەردەکردن و دانەدانێک. تۆ کاتێک دەتوانیت گەشە بستێنیت و وڵات بە بوونی خۆت بەهرەمەند بکەیت و بە گوتەی خۆت داد و ڕاستی و ئاوەدانی و سامان لە نیشتمانت بەدی بێنیت و پەرەی پێ بدەیت، کە لە «من» بیتە دەرەڤە و خود ڕەها بکەیت، ئەو منە لەناو ببەی و فەرامۆشی بکەی و بیشکێنی و دڵ و گیان و رامان و ویست و توانات بکەی بە کێڵگەی ڕوواندن و ڕیشەی سازکەری ژیان و ئافراندن".

"ئەی کەی گوشتاسپی دلێر! بزانە و ئاگادار بە، کە لە مندەرچوون و منڕەها کردن بۆ فەرمانڕەوایەک کارێکی ئاسان نییە و بەڵکوو زۆر سەخت و دژوارە. تۆ دەبێت فرە زانا و ئاگا و بەتوانا و هۆشمەند و وریا و ئازا بیت، کە توانای ڕەهاکردنی «من» یا خودت هەبێت. من لە ئەهۆرا مەزدای پاک و لە ڕاستی کە هەنجاری بوونە و لە پاکی داواکارم کە ئاوات و ئارەزووەکانی تۆ و پەیڕوانی بە جێ بێنێت و توانای ئەوەت هەبێت کە پەیامی ئەهۆرا مەزدا بە هەمووان ڕابگەێنی":

ئەی ڕاستی..!
ئەو خەڵاتە بە ئێمە ببەخشە،
کە بەهرەی رامانی پاکە.
ئەی پاکی..!
ئارەزووەکانی گوشتاسپ و پەیڕەوانی بە جێ بهێنە.
ئەی مەزدا..!
وزەمان پێ ببەخشە،
تا پەیامی تۆ بە هەمووان ڕابگەیەنین.
گاتا، هاتی 28، سروودی 7

ئەی زەردەشت..!
کێیە هاوڕێی ڕاستکرداری تۆ؟
کێیە ئەوەی بە ڕاست
بۆ پەرەپێدانی خۆشناوی و سەرفەرازیی ئەنجومەنی مۆغان
کۆشش دەکات؟
لە ڕاستیدا ئەو کەسە
تەنها کەیگوشتاسپی دلێرە.
ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
خەڵک بەو گوتارانە بانگەواز دەکەم،
کە لە رامانی پاکەوە سەرچاوەی وەرگرتبێت،
تا ڕێگە بە بارەگای تۆ ببیننەوە.
گاتا، هاتی 46، سروودی 14

"ئەی کەیگوشتاسپ! دێتە یادت کە من لە بارەی «جەمشید کوڕی ویەونگەهان*» گوتوومە":

یەکێک لەم سووچدارانە،
جەمشید ڤیەونگەهانە.
ئەو کەسەیە کە بۆ هەوا و هەوەسی خۆی،
پەروەردەگاری جیهانی بە پەست دانا.
ئەی مەزدا..!
من بە داوەریی کۆتایی تۆ
لەمەڕ گوناهکاران بێگومانم.
گاتا، هاتی 32، سروودی 8

"دەمەوێت لە بارەی ئەم سرووده کەمێک بېێژم. جەمشید لە جێگای ئەوە وەک دانەی گەنم خۆی ڕەها و ئازاد بکات، تا بە زایین و گەشەکردن و پشکووتن و دانەگرتن بگات، کەوتە ناو گێژاوی خۆبینی و لە کێڵگەوە چوە ناو ئەنبارەوە و لە ئەنباریشدا گەنە و سن* و مۆرانە و کرم تێی دا و زیانێکی فرەی پێ گەیشت. جەمشید گرفتاری دەردی بایی هەوا و خۆویستی بوو. ئەمە باش بزانە کەیگوشتاسپ! بۆ فەرمانڕەوایەک خۆپەسەنی و

خۆبینی، سەرەتای هەموو دەرەکانە. لە هەموو دەردەکان گەورەتر هەر ئەوەیە کە گوتوومە «ئەو کەسەی کە بۆ ڕەزامەندی کۆمەڵ و خۆی..». هەم لە ڕەزامەندی جەمشید گوتوومە و هەم لە ڕەزامەندی خەڵک و ئەمە ڕاز و نەهێنیی گەورەی ئەم دەردی خۆویستی و خۆپەسەنییە. کاتێک کە فەرمانڕەوایەک خۆویست و خۆپەسەن بوو،فەرمانبەرانیش وەک گیای هەرز لە دەوری سەوز دەبن و خۆیان لێی دەئاڵێنن. خەڵکانی ڕەوان لاواز و دەردەدار لە دەوری دەئاڵن و خۆیان دەپێچنە دەوری دەسەڵاتدار و کلکەسوتەی بۆ دەکەن. کاتێک کە جەمشید دوچاری دەردی «من» منمنی بوو و خۆی بە خواوەندی جیهان زانی و کەسانی ڕەوانەنەخۆش و نۆکەرڕەوشت و خۆڵتەکەر* ڕوویان تێ کرد، ئینجا جەمشید لە ناو خۆویستی و سەرمەست لە بایەهەوا «من» مەلەی دەکرد و کوڕنش و ستایشت و خۆڵتەکاری ئەوانی پێ خۆش بوو و بە گەرمی و خۆشییەوە میوانداریيانی دەکرد. خاسەکی* خۆویستی ئەوەیە کە مرۆڤ لە جیهانی گردی خۆی دوور و جودا دەکاتەوە و تەنها دەڕواتە جیهانی خودی خۆی، جەمشیدیش بەم چەشنەی بە سەر هات. تا پێش لەوە دوچاری دەردی منمنکردن و خۆ بە خودازانین بێت، جەمشید لە ناو مەروم و جڤاک بوو، بەڵام هەر لەو ڕۆژەوە کە خۆی بە یەزدان زانی، هێدی هێدی دیوارێکی ئاسنی لە نێوانی خۆی و جیهانی دەوروبەری دروست کرد و کەم کەم ئەو دیوارە وەها بەرز و پتەو بوو کە خەڵک ڕاپەڕان و لەناویان برد. بۆیە کەیگوشتاسپی دلێر تۆش وەک جەمشید و هەر مرۆڤێکی دیکە، ئەگەر بۆ خودی خۆت پەنا ببەی و شێت و شەیدای منت بیت، ڕەوتی ژیانی تۆش وەک جەمشید و هەر خۆپەرست و زۆردارێکی دیکەی لێ دێت. مرۆڤی سووک و ڕەوانەنزم و چڵکاوخۆر لە گردی تۆ کۆ دەبنەوە و وەکوو گیا کەڵە و هەرێس خۆیان لە دەورت دەئاڵێنن، جا کاتێک کەوتیتە ناو گەمارۆی ئەم تاقم و کەسانە، ئینجا هەموویان ستایشتت دەکەن و لە دوژمنای خەیاڵی دەترسێنن، یان لە کەسانێک کە ڕۆژێک تۆ لە تاج و تەختی پاتشایەتی داتبەزێنن، بەڵام ئەم دوژمنانە کێن؟ کۆمەڵانی خاوەن هۆش و بەرز رامان، کە ئەو تاقمی سووک و بەرچاوتەنگانە، توانای دیتنی ئەوانیان نییە. هەموو هەوڵ و کۆششیان بۆ ئەوەیە کە ئەوانە لە تۆ دوور ڕابگرن و بەم چەشنە تۆ لە ناو دژێکی پۆڵایی کە بۆ خۆت چێت کردووە، تووش و گرفتاری ترس لە هەمووان دەبیت و وادەزانیت کە هەموو خەڵک خەریکی لەناوبردنی و زاڵبوون و وەدەستهێنانی تاج و تەخت و شکۆی تۆن. لەم ترس و ڕەشبینیەدا، بەدبینی تۆ دادەگرێت و ستەمکاری تۆ دەست پێدەکات. تۆ هەمووی ئەو کەسانە کە گومانت بۆی دەچێت و دەبێژی شایەت ڕۆژێک دژی تۆ ڕاپەڕن، لە سەرەتادا دەیانخەیتە ژێر چاودێری و هەر جووڵە و گوتەیەکیان ئەگەریش لە ڕووی نیازپاکی و ئامۆژگاری بێت، بە دڵێکی ڕەش و ناحەز دەیڕوانی و بۆ لەناوبردنیان دەست بە کار دەبیت و دەستەکانی تۆ فەرمان دەنووسێت و دەستی جەلادەکانیش کە لە تۆ کۆ بوونەتەوە، دەکەوێتە کار و سەری یەکمین نەیارت لە لەش جودا دەکەنەوە. بەڵام ڕەشبینی و خۆویستی و ستەمکاری تۆ لێرە کۆتایی پێ ناهێت، بێلکوو تازە دەستی پێ کردووە و لە ئەندێشە و گومانی تۆ دیسان نەیارێکی دی سەر هەڵدەدات و تۆش ڕک و تووڕەیی داتدەگرێت و دووبارە دەستت دەکەوێتە کار و فەرمانێکی دی دەنووسیت و سەرێکی تر لێ لەش جودا دەکەیتەوە. لەمەولا کوژتن و فەرمانی لە ناوبردنی نەیارانت، بەشێکی چەسپاو لە نەریت و سازیی فەرمانڕەوایی تۆ دەبێت. تۆ تا دوێنێ پاتشایەکی ساکار و دادگەر بوویت، ئینجا دەبیتە خۆویستێکی ستەمکار".

"دەردی خۆپەسەنی و خۆویستی بەمە کۆتایی نایەت. خۆپەسەند دەیەوێت هەمان جۆر کە لە دەستەڵاتداریدا لە هەموو بانتر و بەتواناترە، هەر بەو شێوەش دەیەوێت کە لە هەموو زەمینە و بواردا بانتر بێت. جا لەم ڕووەشەوەیە تۆش کە ئێستا لەم کۆشکە سادە فەرمانڕەوایی دەکەیت، ئینجا دەست دەکەی بە پەرەپێدان و چێکردنی کۆشکی نوێ. دەتەوێت سەرتاسەری جیهان هی تۆ بێت و لە هەموو شوێنێک نیشانە و ئاڵایەکی تۆ بشەکێتەوە. ئیمڕۆ تۆ باسی وڵات و داد و ئاوەدانی دەکەی، بەڵام بەیانی هەمووی ئەمانە دەبێتە یەک شت، ئەوەش کەیگوشتاسپ، هەموو شتێک دەبێت بە حەز و داخوازی تۆ بگۆڕێت و نێو و شوێنی تۆی لێ دیار بێت و تۆ هەموو شتێک ببیت. نێوی تۆ دەبێت کەوێتە سەر زاری هەمووان و بۆ هەموو شتێک دەبێت بە ناوی تۆ دەست

پێ بکرێت و کۆتایی پێ بهێنرێت. کاری تۆ بەمەش کۆتایی پێ ناهێت، هەر جارێک ملّکاندنێکی خۆپەسەندی دەمژی، توونیتر دەبیت، تا سەرئەنجام هەنگاڤ دەنی بەرەو بەرزترین، بەرزترین پلە لە هەموو مرۆڤ و گیانلەبەران و جیهان. بە بڕوات ڕەتەوەی تۆ بەرزترین ڕەتەوەی جیهانە، پاشان ڕەگەزت، زێ و جێت، خانوو و باژێر و وڵات و ئایینت. بۆیە بۆ ئەم پلەمەندی و سەربوونە، هەنگاو دەنیت و ڕاناوەستی، ڕابوونێکی ناپیرۆز کە کاردانەوەشی خوێن و فرمێسک و وێرانی و لەناوچوونە. تۆ دەبێت دەسەڵاتداریی خۆت لە سەر هەمووان بسەلمێنیت و بێگومان کەسانێکیش دژت ڕادەوستن و ئەمە سەرەتای جەنگ و بەربەرەکانێ دەبێت و بە دوایشیدا هەزاران دەردی بێکۆتایی ناو ئەم جەنگە".

"ئەی کەیگوشتاسپ! ئیمڕۆ لەم سات و شوێنەدا وێستاوی داوای ئامۆژگاری و پەند لە من دەکەی بۆ بەڕێوبەری وڵات، ئەمە گەورەیی و دڵپاکی و دروستیی دەروونی تۆیە، بەڵام بەیانی کە تووش و گرفتاری خۆپەسەنی ببی، نە تەنیا من لە هیچ کەس ئامۆژیاری وەر ناگری. لە هەمبەر بووچکترین ڕەخنەدا سەرتاپا گرژ دەبیت و دەسووتی و دەشسووتێنی. ئەگینا وەها خەم و پەژارە داتەگرێ کە دەڵێی کۆتایی جیهانە. تۆ لە کاتی خۆویستیدا جاری وادەبێت کە ڕەواڵەتی خۆگری و خاکیبوون بە خۆت دەگری، بەڵام لە ناو جەوهەر و دەروونی ئەم خۆبەکەم زانینە، هەمباز دەریایەکی شاراوە و نەهێنیی خۆپەسەندی و خۆبەزلزانی هەیە، بۆیە ئەم هێدیبوون و دڵنەرمی و خۆکەمگریەت، بیانوویەکە کە تۆ بەوە دەتەوێت ستایشت و سەرنجی هەمووان بۆ خۆت ڕابکێشێنیت. ئیمڕۆ تۆ ئارام و بێدەنگ گوێ بە گوتەکانی من و کەسانی دی دەدەی، بەڵام سەیزوو کە شێت و شیفتەی خۆت بوویت، کەڵکەڵەی هۆڵمانی قسەکردن و زۆرگوتن بە سەردا زاڵ دەبێت و بۆ تاوێک بێدەنگ نابیت، ئەویش وتەی بێکەڵک و نەگونجاو و بێواتە، کۆمەڵێکیش لە بەر ئەو هۆیانە کە پێشتر باسمان کرد، بە ناسکی و بێوێنەیی قسەکانت هەڵدەدەن".

"ئەی کەیگوشتاسپ! تۆ ئیمڕۆ ڕاوێژکاری وەک جامئەسپ و فرەشەوشترت هەیە و من دەزانم کە ئەم شالیارانەی تۆ، هەر کاتێک هەڵە و نادروستییەک لە تۆ ببینن، بیرت دەخەنەوە و تۆش پێشنیازی ئەوان دەپەژرێنیت، بەڵام بەیانی کە دەردی خۆویستی، تۆ و دەروونتی داگرت، ئیدی خۆت بە پێگەیشتوو و تەواو و ڕەسیدە دەزانی. گومان دەکەی کە بێکەم و کووڕی و هیچ ناتەواوییەک لە تۆدا نییە و ئەگەر کەسێکیش ئازا و سەرێکی نەترسی هەبێت و ئاماژە بۆ نارەساییەکان و کەم و کووڕیەکانت بکات، یان ڕک و تووڕەیی شاڵاوت بۆ دەبات و یان سەهۆڵی پەژاری و ساردی داتەگرێت".

"ئەی کەیگوشتاسپ! ئیمڕۆ تۆ بەڵێن و پرس* دەدەی و بەڵێن و ڕەفتاری تۆ ڕێک و پێک و بەهەنجار و وردبینانەیە و لەتەک رامانیشدا گونجاوە، بەڵام کە بەیانی خۆبایی‌بوون و خۆویستی ڕەگ و خوێن و هەموو لەشتی داگرت، ئیدی ڕەوانت لە وردبینی و ڕەوشتیشت لە هەنجار دەترازێت. تۆ هەر شتێک کە پەیوەندیی بە خۆتەوە هەبێت مەزن دەبینی و ئەمە بەشێکی دیکەی دەردەکەیە کە تەشەنە دەکات و دەتەنێتەوە. خۆ بەزلزانین و زۆرگوتن، خوو و ڕەوشتی دووهەمی تۆ دەبێت و ئەم جۆرە هەڵسووکەوتانە جڤاک دەڕەنجێنێت و بڕیار و بەڵێنی زل و بێناوەڕۆک، زیانی مەزنی بە دواوەوە دەبێت. بەڵام تۆ نە ڕەنجاندن و نە زیانەکانی گوتە و کردارت دەبینی. ئەو چتەی کە بۆ تۆ بەڕێز و گرانمایەیە، تەنها خودی خۆتە کە وەک هەڵۆ بەرز دەفڕی و دەشفڕیت، بەڵام لە ئاسمانی خەیاڵ و گوماندا".

"ئەی کەیگوشتاسپ! ئیمڕۆ تۆ لە ناو ئێمەدایت و گوێت لەم قسانەیە، بەڵام بەیانی کە دەردی شێرپەنجەی* خۆویستی دڵی تۆی گوشی، ئیدی تۆ لەناو ئێمەدا نیت. تەنیا دەمێنیتەوە و ڕەوانی پەنەمیاوت کەس نابینێت کە شایانی دانیشتن و لەتەکیدا ئاخافتن بکەیت. تۆ کەسانی دی بە نەیاری خۆت دەزانی و هەراسی ئەوە کە نەوەک ڕخنەیەکت لێ بگرن و بتی دەستسازی خۆت بڕوشێنن. تۆ لەو زیندانە زێڕینە کە بۆ خۆت چێت کردووە، بەند دەبیت. لەو کاتەدا، داخوازی و پێویستی سەرەکی تۆ ئەوەیە کە کەسێک، گرینگ نییە کێ بێت، درگای زێڕینی بەندیخانەکەت بکاتەوە و گوڵواژەی ڕەنگاوڕەنگ بۆ ستایشتی تۆ بڵێت و ئەو بڕوات و کەسێکی

دی بێت. لەو کاتەدا کاری هەرە مەزنی تۆ هەمیشە ئەوە دەبێت، کە پەردەکانی وەنەدی و پەنجێرەکان لا بدەیت و دەروازەی کۆشکت ئاواڵە بکەیت، بەو هیوا و مەبەستە کە گەل بتبینێت تا لە دیتنی تۆ شادمان ببن و هەستێنە سەر پێ و هەرا و فریادی خۆشی و چەپڵەت بۆ لێ بدەن".

"ئەی کەیگوشتاسپ! تۆ پاتشای وڵاتی چیا بەرز و دەشتە پان و بەرینەکانی، لەم وڵاتە مەزنەدا هەموو کەس تۆ دەناسن و هەموو ڕێزت لێ دەنێن. تۆ لەتەک جڤاکدا پەیوەندیەکی نزیکت هەیە و ت لەتەک هەمووواندا مێهرەبانی و مەردومیش لەتەک تۆدا مێهرەبانن و بە چاوێکی پڕ لە خۆشەویستی تواشات دەکەن. بەڵام بەیانی کە نەخۆشی خۆویستی و خۆبەزلزانی هاتە جەستەت و بووی بە بت، سەرەتا خۆت و لە دوایدا کەسانی دیکە هەڵدەستن بۆ پەرستنی ئەم بتە. خەڵک لە دەوری تۆ پەرەوازە دەبێت و تۆ بە هەڵسوکەوتت بڵاوە بە کۆمەڵ دێنی، تەنیا تاقمێک لە دەورت دەمێنێتەوە، ئەویش چڵکاوخوران، خراپەکاران، ساختەچییان و درۆزنانن. ئەم تاقمەش وەکو تۆ دەردەدارن و ئەوانیش بەرەو خۆپەسەنی دەکێشێنێت، بەڵام چون لە بەرانبەر بە خۆیاندا بتێکی جوانتر و گەورەتر و بەشکۆتر و بەتواناتر دەبینن کە پەیکەری خواستی ئاواتی ئەوانە. لە جێگای ئەوە لە ناو خۆیاندا بتی خواستی خۆیان دروست بکەن و بۆ ستایشت و پەرستنی هەستن، ڕێگایەکی ئاسانتر دەبیننەوە، ئەویش ڕووکردن لە بتێکی مەزنتر و قەشەنگتر، گوشتاسپی فووتێکراوی هەڵماسیاوی پڕشکۆ و بەتوانایان".

"تۆ دەبیتە بتی ئەم دەستە و ئەوانیش بە دڵ و گیان ستایش و پەرستشت دەکەن و لە ڕێگای تۆدا ئامادەی هەموو جۆرێ کارێک دەبن. تۆ لە بەرامبەردا سوپاهێک لە خەڵکانی ڕەوان پەرێشان و نەخۆش و لاواز و سووک دەبینی کە لە دەروونیاندا بتی مەزنی گوشتائەسپ جێگیر بووە. ئەم کەسانە ئیتر لە جێگای ئەوە کە لە خۆیان بتێک دروست بکەن و بیپەرستن، تۆیان وەک بت لە دڵ جێگا داوە و دەیپەرستن تا بەم کارە دەرد و ڕەنج و ئازاری نەخۆشینی شێرپەنجەی دەروونیان دابمرکێت. ئەمانە بە دۆزینەوەی تۆ و پەرستنی تۆ ئیدی رامان و ئەندێشە و هەست و نەستی خۆیان لە دەست دەدەن و دەبنە گورگانێکی دڕندە، کە ئامادەی ئەنجامدانی هەموو کارێکی نامرۆڤانە لەو پەڕی کەیفخۆشی و شانازی دەبن. ئیمڕۆ لە لای تۆ زانایان کۆ بوونەتەوە و لە زانست و ئاوەدانی و داد و سامان و بوون و جوانی دەبێژی، لە هزر و ئەندێشە و دانش و بیر و بۆچوونی خۆت و ئەوان یارمەتی وەردەگری. گەلۆ بەیانی چ کەسانێک لە گردت کۆ دەبنەوە؟ هەمان گورگانی دڕندە دەبن، کەسانێک کە خوو و کردار و ڕەفتاریان بەس ئاژاوە و خراپی و چەواشەیی و ماڵوێرانی ڕەشوڕووتان و نەداران دەبێت، کە دێن و بە ئازایەوە بۆتی دەگێڕنەوە و پاشان فەرمانێکی دێوانەواری دیکەت لێ وەربگرن"؟

"ئەی کەیگوشتاسپ! ئیمڕۆ تۆ زانایانە دەپەیڤی و لەتەک ئێمە و هەمووی جڤاک هەڵسووکەوت و کرداری چاکەت هەیە، بەڵام کاتێک گورگانی دڕندە دەورەی تۆیاندا و پەیوەندی تۆ لەتەک جیهانی دەرەڤەی ئەم کۆشکە بەس بە بیستنی لوورە و مرخەی گورگان بێت، ئینجا ڕەفتار و ئاکاری باش و هۆشمەندانە لە تۆ دەرباز دەبێت و ڕک و تووڕەیی و شێتی فەرمانڕەوای ڕەوان و گیانت دەبێت".

"ئەی کەیگوشتاسپ! پەندێکی دیکەم هەیە کە لە هەموو ئەو شتانەی کە باسم کرد گەورەترە، ئەویش ئەمەیە کە تۆ ئیمڕۆ پاتشا و فەرمانڕەوایت و پەیوەندی تۆ لەتەک مەردومدا، پەیوەندیەکی وڵاتداری و بەڕێوبەری و فەرمانڕەوایانەیە، بۆیە لەم ئاستەدا تۆ دەبێت هەزاران جار لە بیری کرداری پاک و خێرەتمەندی و هەڵسەنگانی دروست و ڕەوشتی زانستمەندانە بیت. ئەگەر سەرۆکێک یەکجار هەڵە بکات و بەرەو ڕێگای شاش بڕوات، ژێردەستانی هەزاران جار تووشی هەڵە دەبن و بە شاشی ڕێگا دەپێون. ئەگەر پاتشا تووشی تاوان و گوناهێک بێت، فەرمانبەرانی هەزار جار تووشی تاوان دەبن. تۆ ئیمڕۆ دینی بەهدینانت پەژراند، دینێک کە لە سەر ستوونەکانی رامانی پاک و گوفتاری پاک و کرداری پاک دامزراوە. وریا و هێژا بە کە ئەگەر تۆ لەمەولا تووشی هەڵە و هەڵخلیسکانێک ببیت، ستوونەکانی ئایینی بەهدینی سست و لاواز دەکەی و هەموو ئەو کەسانە

که ڕوویان کردوەتە ئەم دینە، دەیانخەیتە ناو ڕێگای چەوت و ناڕاست و ئەمە دەبێتە هۆی سستی و لەرزۆکی ئەم ئایینە ساوایە".

"کەوایە ئەی کەیگوشتاسپ! بە جوانی گوێم بۆ بگرە. فەرمان بدە کە ئاسنگەران دەفرێک* بۆ ئەو دەنکە گەنمە چی بکەن و تۆ هەموو بەیانییەک پێش هەڵاتنی خۆرشیت، دەست و دەم چاوت بشۆرە و ڕوو بکە تیرۆژی خۆر و نوێژی ڕاستی بخوێنە، پاشان سەر دەفرەکە لا بدە و لەتەک گەنمەکە و لەتەک ئەهۆرا مەزدای پاک، بەدیهێنەری تۆ و گەنم و زەوی و ئاسمان، ڕاز و نیاز بکە و هەموو ڕۆژ پەیمان تازە بکەرەوە کە وەک گەنمت لێ بێت و لە تاریکی و بێدەنگی بیتە دەرەوە و بەدیهێنەر و بەهرەدار بیت. منەکەت ڕەها بکە و لە خۆت بیتە دەرەوە، تا بتوانیت سەرچاوەی ئافراندنی دانەی تر بیت. لەتەک ئاو و هەوا و خاک و ڕۆژدا پەیوەندی ڕاستەوخۆت هەبێت تا بتوانیت گیانی تازە بگریت، تا بەم شێوەش نەبێت و لەتەک زەمینەکانی ژیاندا سازگار و قاڵ نەبیت، لە خامۆشی و تاریکی ناتوانیت بێتە دەرەوە و پا بنیتە ناو پێواژۆی زایەند و ڕەسین و گەیین. لە یادت بێت کە گەنم تا لە هەمباردا بوو خامۆش و خەوتوو بوو، کاتێک کەوتە ژێر خاک و هەوا و ئاو و ڕۆژ و دەستە پەروەردەکەرەکانی جووتیاری پێ گەیشت، گیانی گرت و و بێدار بووەوە. بەم بێداریە بوو کە گەنم لە ناکاو لە شێوەیەک کە بوو بە چەشنێکی دیکەی لێ دەرهات و گۆڕیا و ئەو هەموو کار و کاردانەوە وەک چەکەرەکردن، شینبوون، باڵاکردن، گوڵدان، گەیین و زانینی بە سەردا هات. تۆش ئەی کەیگوشتاسپ دەبێت وەک ئەو گەنمە بێدار بیت، بێدار".

"ئەی کەی گوشتاسپ! من زەردەشت بۆ ئەمە نەهاتم کە هزر و ڕامان و ئۆلی خۆم بە سەرتدا داسەپێنم. من بۆ کارێکی فرە مەزن هاتم. هاتگم کە وەک ئەو دەنکە گەنمە بەخەبەرت بێنم. کەوایە ئەی کەیگوشتاسپ وەک ئەو دەنکە گەنمە بێدار بە. کەیگوشتاسپ لەم سروودانەم بە وردی گوێ بگرە و بیری لێ کەرەوە، ڕێگام بۆت دیاری و ئاشکرا کردووە":

کەی گوشتاسپ،
لە بەر تریفەی هێزی ئەنجومەنی مۆغان و
ئەو سرووده پیرۆزانە،
کە لە ڕامانی پاک گرساوە و
بە پەیڕەویکردن لە ڕاستی،
بە پاداشتی زانستی دەروونی گەیشت.
بە پێی ئەو زانستەیە،
کە مەزدا ئەهۆرا
ڕێنوێنیی بەختیاریمان دەکات.
گاتا، هاتی 51، سروودی 16

ئەوەی کە دەبێتە هۆی
خۆشی و شادومانیی مەزدا،
کە بە ڕامان و گوفتار و کرداری پاک،
ستایشتی مەزدا بکەن و
لە ناساندنی ئەو تێ بکۆشن.
هەروەها کە کەیگوشتاسپ بە لایەنگری لە زەردەشت و
فرەشەوشتر بە ڕامانی،

ڕێگای ڕاست و ئایینێکیان هەڵبژاردووە،
کە ئەهۆرا بۆ سوشیانسی ئاشکرا کردوە.
گاتا، هاتی 53، سروودی 2

"ئەی کەیگوشتاسپ! ئەو شتەی کە من سەبارەت بە زانستی دەروونی گوتم، هەمان زانستێکە کە تۆ لە ناوەوە بێدار دەکات. هەر وەک هەمان هێز کە دەنکی گەنم لە دەروونەوە لە خەو و خامۆشی بە ئاگا دێنێت. ئەمەش بزانە کە هەمان جۆر کە گوتم، تەنها دانشێک کە ئێمە بەرەو ڕزگاری و بەختیاری دەگەیەنێت، زانستی دەروونییە. بەئاگاهاتنی ویژدان، بەئاگاهاتنی هێزەکانی بێهاوتا و توانامەندی مەغز* و بەئاگاهاتنی وزەکانی هەمیشەیی و نەمری ڕەوانە. هەر وەهاش گوتومە کە کەیگوشتاسپ ڕێگای ڕاست و ئایینێکی هەڵبژاردووە کە ئەهۆرا ب سوشیانسی* ئاشکرا کردووە و تۆ دەزانی کە لە دین و رامان و باوەڕی من، سوشیانس مانای گۆڕانکارییە. سوشیانس بە واتەی هێزێک کە جیهان و کۆمەڵان لە نووستن و وەنەوزدان بەئاگا دێنێت و دەیانکێشێنێت بۆ جیهانێکی نوێ. دانش و ڕێگەی سوشیانسیش هەروەک ئەو هێزە دەروونی گەنمەیە کە ئاگاهێنەر و بزوێنەر و گەشەسێنەر و نوێکەرە".

"ئەی کەیگوشتاسپ! گوتاری خۆم کۆتایی پێ دێنم، ئەو شتەی کە پێویست بوو بیڵێم،گوتم و ئێستا ئەمە تۆیت کە بڕیار دەدەی و ڕێگات هەڵدەبژێریت. کار و کاردانەوەی تۆیە کە دەرئەنجام نیشان دەدات تا چ ئەندازە لە دینی بەهدینی قاڵ بوویت و هەنگاوی بۆ دەنێت. درووود و ڕێزی بێ پایان بۆ خۆت و هاوڕێیانت. هیوای سەرکەوتن و سەرفەرازیتم هەیە لە ڕێگای ڕزگاری و ئازادی و داد و خۆشبەختی خۆت و گەلاندا".

دینی ژیان و شادومانی

"چ دەڵەی فرەشەوشتر؟ لەو ڕۆژەوە کە گوتەکانی زەردەشتم لە تالاری کۆشک بیستووە، ئارام و ئۆقرەم لێ براوە. بەردەوام وتەکانی زەردەشت دێتە یادم و هەر لە گوێچکەمدا دەنگ دەداتەوە. ئەو نیگا قووڵانە و ئەو گوتارە شیوا و دڵنشینانە تا بە ئیمڕۆ لە کەسم نەبیستووە. بە ڕاستی شیرۆڤەی زەردەشت لەمەڕ فەرموودەکانی خۆی چەندێک پەسەن و بە جێگایە، بە تایبەت کە ڕاستەوخۆ لەتەکمنادا دەئاخفێت".

ئەی جامئەسپ هیۆگە..!
ئەی زانا..!
ئێستا بە هۆنراوە فێرت دەکەم،
تا بە دڵ وەری گری و پەرستیاری بیت،
کار و کۆشش لە سستی و تەوەزنی بڵندپایەترە،
هەر کەس دانا لە نادان
جویێ بکاتەوە،
مەزدا ئەهۆرا،
لە بەر پرشنگی ڕاستیدا،
بە توانای خۆی ئاگاداری دەبێت.
گاتا، هاتی 46، سرووودی 17

ئەی فرەشەوشتر هیۆگۆە..!
لەتەک یارانی بڕوامەندی خۆت،
کە ئێمە هەر دوو بۆیان،
ڕووناکی و بەختیاریی هەمیشەییان ئاواتەخوازین،
بەرەو ئەو جێگایە بڕۆ،
کە تێیدا ڕاستی لەتەک خۆبەختکاری پێکەوە پەیوەستن،
لەوێ، رامانی پاک و توانامەندی،
فەرمانڕەوایی دەکەن و
شکۆمەندیی مەزدا ئەهۆرا ئاشکرایە.
گاتا، هاتی 46، سرووودی 16

فرەشەوشتر هیۆگۆە،
گەوهەری بە شکۆی بوونی خۆی،
بە دڵێکی پاک و بۆ ئایینی بەهدینی
سپاردیە دەستی من،
هیوادارم کە مەزدا ئەهۆراش
ئاواتی ئەو
کە گەیشتن بە ڕاستییە،

به جیٚ بهێنێت.
گاتا، هاتی 51، سروودی 17

"ئەم ڕاڤەکردنە تەنیا کەسێک دەتوانێت بیکات کە خاوەنی رامانێکی ورد و قووڵ و نەرین و دیتنێکی دروستی هەبێت. کەسێک خاوەنی ئەم گوتانەیە کە دانا بێت، وێژەر بێت، وێژەوان و وێژەناس بێت و هەروەها دارای دڵێکی پاک بێت. هەرگیز لە دڵێکی ڕەش و تاریک، گوتەی ئاوا ڕۆشن ناوەشێتەوە. من گوتەکانی زەردەشتم هەمیشە لە یادە و هەڵیان دەسەنگێنم و بە وردی لێیان دەکۆڵمەوە تا بنج و بناوان و مەبەستی قسەکانی تێبگەم".

"ئەی جامئەسپی دانا! قسەی دڵی من دەکەیت. منیش وەک تۆ بۆ گوتەکانی زەردەشت دەچم. گوتەکانی زەردەشت دوڕ و گەوهەر و مروارییە کە لە قالکی* رامان دەرهاتووە، قالکی دیتن و تێڕوانن و لێکۆڵینەوە و هەڵسەنگاندن و هەڵبژاردن. منیش وەکوو تۆ لەو ڕۆژەوە کە فەرموودەکانی زەردەشتم بیستووە، ئیتر لە چەشنی پێشووی خۆم دەرهاتووم و هیچ بیرێکم نییە، هەر فەرموودەکانی زەردەشت دێنمە یادم و بە وردی بیری لێ دەکەمەوە. ئێستاش ئەو چتەی کە مێشکی منی بە خۆی خەریک کردووە، ئەو ڕستەی زەردەشتە کە ڕاستەوخۆ بە شاگوشتاسپی فەرموو. مەبەستم ئەوە کە «لە خۆت بێ دەرەوە، خۆت فەرامۆش بکە، خۆت ڕەها بکە». من واتەی دروستی ئەم قسانە نازانم و لە مەبەست و ناوەڕۆکی «لە خۆ دەرهاتن»ی زەردەشت تێ ناگەم. بڵێی چ مەبەستێکی هەبێت؟ من وا بە باشی دەزانم کە بچین بۆ لای زەردەشت و خۆی ڕاستەوخۆ ئەم بابەتەمان بۆ شی بکاتەوە".

"ئەی زەردەشتی هێژا! ئەی دانای مەزن! لەو ڕۆژەوە کە ئەو فەرموودانەو لە تەلاری شاگوشتاسپ فەرموو، ئێمە ئاراممان لێ براوە. لە بیری ئەو گوتانەین. هەوڵمان دا واژە بە واژە و بەند بە بەندی ئەو گوتارە پڕبەها و بەنرخ و پڕواتانە شی بکەینەوە و مانا و مەبەستی هەر کامیان تێ بگەین، بەڵام گرینگترین بەشێک کە هۆش و بیری ئێمەی بە خۆیەوە خەریک کردووە، ئەو بەشەی «لەخۆ دەرهاتن، لەخود ڕەهابوون»یە کە چەندین جارت دوبارە کردەوە و زۆریش لە سەری سووری بوویت".

"وردبینی و چڕبوونەوەی ئێوە لە سەر ئەم گوتانە فرە باشە، چون زەندی* ئەم بابەتە زۆرە و دوور نییە کە شیرۆڤەیەکی سەهوو، ئەنجامێکی هەڵە بە بار بێنێت. بۆیە سەرەتا پێم خۆشە کە بزانم نەرینی خۆت لەمەڕ ئەم دێڕە چۆنە"؟

"ئەی زەردەشتی هێژا! پێشەکی دەمەوێت بیرەوەرییەکت بۆ بگێڕمەوە تا لە یادم نەچووە، کە پێم وابێت پەیوەندی هەیە بەم بابەتەی ئێمەوە. سەردەمێک بوو کە بە دوای ناسین و دۆزینەوەی ڕێگای ڕاستی ڕزگاری بووم. ڕۆژێک گوزەرم کەوتە زۆزانێک، لە بەر دەم زێڤینگ*ێکدا کۆمەڵە خەڵکێکم بینی کە پیس و چڵکن و بەرگی شڕ و دەست لە خۆ شۆرپاو بوون. کاتێک لە بارەیان پرسیارم کرد، زانیم کە کە ئەوانە نە کارێکی دروست و ڕێکوپێکیان هەیە و نە خانوو و سامان و منداڵێک. هەمیشە سەرگەردانن و لە شوێنێک بۆ شوێنێکی دی کۆچبەرن و لە ڕێگای سواڵەوە نیاز و پێویستی ژیانیان بە چەشنێکی سووک دابین دەکەن. بە هیچ جۆرێک ڕێزیان بۆ خۆیان نەدەگرت و هەوڵ و کۆششیان ئەوە بوو کە خۆیان ورد و تێک بشکێنن، ئەوان بەم جۆرە دڵخۆش و خۆشنوت دەبوون. لە شوێنی نزم دادەنیشتن و برێکیان لەشیان بە پیسایی دەئاڵاند و بەرگی پیسیان لە بەر دانەکەند. خۆراکی کەم و شپەرزە و پۆخڵیان دەخوارد، هیچ بایەخێکیان بە ڕازاندن و جوانی و خاوێنی و ئاڕایشت نەدەدا و گوتەکانیان ساویلکانە و سووک بوو".

"من خۆمم لێیان نزیک خستەوە و وتووێژێکی فراوانم لەتەکیاندا کرد، تێگەیشتم کە ئەوانە بە بڕوای خۆیان لێکۆڵینەرانی ڕێگای ڕەهایی و ڕزگاری و ئازادین. ڕزگاری و بەختیاریان لەوە دەدی و دەزانی، کە جیهان و هەرچی کە لە ناویدا و هەروەها ژیان بە هەموو شێوەکانی کە پەیوەند بەوە، هەمووی بە پڕوپووچ و

بێ ئەرزش بزانن و لە سەر ئەم بنچینەیە ژیانیان دەبردە سەر و ئەمە رامان و نەرینیان بوو. ئەمانە دەیانگوت مرۆڤ دەبێت خودی خۆی ڕەها بکات. ڕەها لە هەموو بەند و پاوەنێک. چۆنکە ئەوان هەر بەندێکی ئەم جیهانەیان بە مایەی چارەڕەشی و بەدبەختی دەزانی. من لە زاری ئەمانە وشەی ڕەهاکردن و ئازادکردنی دەروونم دەبیست. ئەو ڕۆژە کە واژەی ڕەهابوونم لە زاری تۆ بیست، خێرا کەوتمە بیری ئەو خەڵکە، بەڵام هەر زوو تێگەیشتم و زانیم کە لە نێوانی ڕەهابوونێک کە تۆ دێژی و ئەو ڕەهابوونە کە ئەوان مەبەستیان بوو تەوفیرێکی فرە هەیە. ڕەهابوونی تۆ دەستپێکی ژیان و ئاوەدانییە و ئەو ڕەهابوونەی ئەوان چاوکانی وێرانی و نابووتییە".

زەردەشت قسەکانی فرەشەوشتری پەسەن کرد و پاشان فەرمووی: "چەندە باش و بە جێگایە ئەم بابەت هێنایە گۆڕێ، دوور نییە زۆر کەس بە جۆرێکی تر لەم مژارە تێگەیشتبێتن و لەتەک ئەو شتەی کە من مەبەستمە جیاواز لێی تێ بگەن".

زەردەشت ئەمەی فەرموو و گەنمێکی تێکچوو و ڕەش هەڵگەڕاتووی لە بەردەم فرەشەوشتر و جامئەسپ دانناو پرسیاری کرد: "لە بارەی ئەم گەنمە چلۆن بیر دەکەنەوە"؟

جامئەسپ گوتی: "ئەو شتەی کە ڕوون و خۆیایە ئەم دەنکە گەنمە گەنیاوە و تێکچووە و هۆی تێکچوونیشی مرۆڤ دەتوانێت ئاماژە بۆ زۆر شت بکات. بەڵام تایبەتمەندی گەنمی خراپ و تێکچوو ئەوەیە کە ناخورێت و ناڕوێت".

زەرەشت فەرمووی: "ڕاستت گوت جامئەسپ. بۆ ئەوەی گەنمێک بڕوێت، گەرەکە گەنمەکە ساخ و دروست بێت و لە هەر چەشنێک نەخۆشی و زیانێک بە دوور بێت و ڕەسیدە و گەییوو بێت. جا مرۆڤیش هەروەک دەنکی گەنم وایە. مەرجەکانی مەزنی ڕواندن و پشکووتن و گەیین و بەهەرەمەندی مرۆڤیش، دروست بوونی لەش و ڕەوانیەتی. هەرگیز ڕەوانێکی نەخۆش و وردکراو، توانای ڕوواندن و باڵاکردن و گەشەسەندن و بەدیهێنەری نییە. ڕەوانێکی ئاوا وەک گەنمێکی تێکچووە، کە زیان هێزی ڕواندن و بەهرەدانی ئەوی لەناو بردووە. دەزانین هۆی ساخی و دروستیی ڕەوانی مرۆڤ، کە دەیگەیەنێتە قۆناخی گەیین و ڕەسایی و داهێنەری و نەمری بە واتەی گوڵدان و زایین چییە؟ «ڕاستی»یە. بەو واتەیە هەنجاری ڕەوان لەتەک هەنجاری هەستی یەک دەگرن و سازبوون و ڕێکبوون و یەکگرتن لە نێوان رامان و گوفتار و کردار بەدی دێت. یەکگرتن و ڕێکبوونی رامان و گوفتار و کردار لە خێرەت و لە ڕووناکی دڵ و پاکی و خۆپارێزییە. هەر وەک ئەو جۆرە کە من لە سروودەکانم گوتوومە":

مەزدا ئەهۆرا،
بە شکۆمەندی و مێهری خۆی،
پێگەیشتن و جاویدانبوون
بە کەسێک دەبەخشێت،
کە کردار و گوفتاری،
لە بەر تریفەی رامانی پاک و
باشترین ڕەوشتدا و
لە سەر پایەی ڕاستی بێت.
گاتا، هاتی 47، سروودی 1

ئەی مەزدا..!
دوو خەڵاتی پێگەیشتن و جاویدانبوونی تۆ،

مرۆڤ بەرەو ڕووناکی ڕێنوێنی دەکات.
هەروەهاش رامانی پاک و ڕاستی و جوانمەردی،
بەرخۆدان و توانامەندیی مینوویی پترتر دەکەن.
هەمووی ئەمانەیە،
سەرکەوتن بە سەر نەیاراندا،
مسۆگەر دەکات.
گاتا، هاتی 34، سروودی 11

مەزدا ئەهۆرا،
بە زانست و سرووشی خۆی
خەڵاتی پێگەیشتن و جاویدانبوون،
ڕاستی و توانامەندیی مینوویی و
یارمەتیی رامانی پاک
بە کەسێک دەبەخشێت،
کە لە رامان و کرداریدا
هاوڕێ و ئەڤینداری بێت.
گاتا، هاتی 31، سروودی 21

ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
ئارمانج و ئەرکەکانم پێ بناسێنە،
تا لە بەر پرشنگی رامانی پاکدا،
ئەنجامیان بدەم.
ئەی مەزدا..!
هەڵبەستی ستایشتم
کە لە دڵێکی ڕاستەوە سەرچاوە دەگرێت، بپەژرێنە،
خەڵاتی هەمیشەیی،
گەشەکردن و جاویدانبوونم
پێ ببەخشە.
گاتا، هاتی 33، سروودی 8

ئەی مەزدا..!
دوو گەوهەری پترکەری مەزنیی و ڕاستی:
گەشەکردن و جاویدانبوون،
کە لە تۆوەوەیە،
بە زانست و دڵێکی ڕووناک بە دەست دێت.
هیوادارین
لە بەر تریفەی باشترین هزرەکاندا،
لە بەخششی ئاسمانیی

ئەم دوو مینووی هاوکردار و یەکسانە،
کامەران ببین.
گاتا، هاتی 33، سروودی 9

پاشان زەردەشت ڕووی کردە جامئەسپ و فەرمووی: "لەم سروودانە کە خوێندمەوە چیت وەرگرت"؟

جامئەسپ گوتی: "پێش لەوە لە سروودەکانت شتێک وەرگرم، دڵم هاتە جۆش و ژێکانی نادیاری دڵم کەوتە جمان. پێشەکی با ئەمە بێژم، ئای زەردەشت نازانم لە سروودەکانی تۆ چ شتێکی شاراوە هەیە کە بە تایبەت ئەو کاتەی خۆت بەو دەنگە خۆشەت دەیخوێنیتەوە، یەکێک لە ژێکانی دڵم، کە دەڵێی تایبەت بە سروودەکانی تۆیە، دەکەوێتە لەرین. ئەو ژێیە نادیار و شاراوەیە و بۆ ئاگاداریت هیچ شتێک ناتوانێت بیلەرێنەتەوە، مەگەر هۆرەکانی تۆ. کاتێک هۆرەکانی تۆ دەبیسم، بێ ڕاوەستان دەچمە جیهانێکی ترەوە، جیهانی پڕسۆزی رامان، رامانێکی قوول لەمەڕ بنچینەی گەردوون، ئەو هەست و سۆزانەی کە گەرم و خەمڕەوێنە و دیاردەکانی جوانی بوون ئاشکرا دەکات. بە بیستنی هۆرەکانی تۆ، دەشتێکی شینی پڕ لە گەنم و گوڵاڵەسوورە و چریوەی مەلانی دەنگخۆش و ئاسمانێکی ساماڵ بە خۆرێکی پڕ تیشک دێتە پێش چاوم. بۆنی خۆشی چنوورە* و شەوبۆ و بەرزەنگڵ* و شنەی بای سەر چیا و پێدەشتەکان، بۆنی پونگەی تازەڕوواوی کەنار جۆگە و مێرگەکان، ئاوازی جووکەجووکی جووجکەکان لە دوای دایکیان، پەرەسێلکەکان کە لە ڕێگای دوورەوە هاتوون و دەنگ و هەرای بێنەو ببەی خەلەو خەرمان و کوتان و شەنکردن و خشەخشی گەڵای درەختەکان لە نیوەشەودا هاوڕێ لەتەک مەلی تاکتاکەرە، تیشکی مانگی تابان دەبینم لە شەوەکانی هێمنی هاوین و دەنگی قووقەی کەڵەشێر لە کاتی سپیدەی بەیاندا و دەنگی خوڕەخوڕی ئاوی تاڤگە و دەنگی شمشاڵی شوان و سەپان لە دوورەوە و ئاوازی گمەگمەی کۆترەکان لە کاتی جووتویستن و..".

زەردەشت گوتەکانی جامئەسپی بڕی و فەرمووی: "ئەی جامئەسپ دەزانم کە لە کانگای دڵەوە ئەم هەست و سۆزەوە دەردەبڕی، بەڵام تکایە، لە دڵەوە داوات لێ دەکەم کە هەرگیز ستایشتم نەکەی. کەوایە گوتەکەت کۆتایی پێ بێنە و پچۆرەوە سەر بابەتی سەرەکی. باسی ئەو تاقمەمان دەکرد کە لەشیان نەدەشۆرد و ئاوارە و پەرێشان ژیانیان دەبردە سەر و باوەڕیان وا بوو کە ئەمە ڕەهاییە. دەیانگوت کە ئامانجی ئێمە ڕزگاری و پاڵاوتنی ڕەوانە و بەم مەبەستەیە کە دەخوازین هەموو بەند پاوەنەکانی ژیانی ئەنبووژەنی و ئەم جیهان و گەردوونە بپچڕێنین، تا ڕەوانی ئێمە ئامادەگیی ڕۆیشتن بۆ جیهانی مینوویی و ئاسمانی و خۆشیەکانی ئەو جیهانەی دی پەیدا بکات".

زەردەشت بە دووپاتە کردنەوەی ئەم بابەتانە، چوە ناو بیرێکی قووڵ، دوای تاوێک سەری بەرز کردەوە و فەرمووی: "ئاخ! ئاخ لەم بیر و باوەرانە، ئاخ لەم ڕەفتارە چەوت و وێرانگەرانە کە ڕیشەی هەموو باشییەکان لە ڕەوانی مرۆڤ وشک و بێبەر دەکات و ئامادەیان دەکات بۆ هەر جۆرێک ناپاکی و خراپەکاری و کاڤلکارییەیک".

زەردەشت پاشان ڕووی کردە شاگردان و فەرمووی: "ئەو شتەی کە دەبێژم بە زەریفی گوێی لێ بگرن و بە یادتان بسپێرن و بە کاری بهێنن، سەرەتا هەوڵ بدەن لەم سروودانە بە باشی تێ بگەن":

ئەی مەزدا..!
لە ڕاستیدا، تۆ ئافەریدەگاری رامانی پاکی،
ئەو کاتەی کە کۆمەڵان لەتەک رامانی پاکدا،
پرس و ڕایان دەکرد،
تۆ بۆ ئەوان،

ئەم زەوی و جیهانە شادیهێنەرەت ئافراند و
بۆ ئاوەدانی و ڕابەریشی،
خۆبەختکاریت کردە دیاری.
گاتا، هاتی 47، سروودی 3

هیوادارین کە پاتشایانی چاک،
بە کرداری باش و بە زانست و جوانمەردی،
فەرمانڕەوایی ئیمە بکەن،
نەک پاتشایانی خراپ.
پاکی بۆ کۆمەڵ،
لە چاخی لە دایکبووندا بەهرەیە.
بۆ ئاوەدانیی جیهان دەبێت تێ بکۆشرێت،
دەبێت جیهان بە دروستی سەرپەرشتی و پەروەردە بکرێت و
بەرەو ڕووناکی ببردرێت.
گاتا، هاتی 48، سروودی 5

ئەی ئەهۆرا مەزدای فرە بینا..!
بۆ بەهرەداربوون لە خۆشبەختی و شادمانی،
بەخششی بێهاوتات
کە لە شکۆداریی تۆ و رامانی پاکەوەیە،
بۆ منی ئاشکرا بکە.
ئەی پاکی..!
لە بەر تریفەی ڕاستیدا،
ویژدان و ڕووناکیی دڵ
بە من ببەخشە.
گاتا، هاتی 33، سروودی 13

ئەی مەزدا..!
هەموو چاکی و خۆشیەکانی ژیان،
کە هەبوون و هەن و دەشبن،
هەروەها هەموو ئەوانە کە لە تۆدایە،
بە مێهرەبانی خۆت بە ئێمەی ببەخشە،
تا لە بەر تریفەی رامانی پاک و
توانامەندی مینوویی و ڕاستیدا،
تەندروستی و بەختیاریی ئێمە پترتر بێت.
گاتا، هاتی 33، سروودی 10

بە دروستی باشترین بەهرەکان

دەبێتە بەشی مرۆڤێک
کە لە ژیانی ئەنبووژەنی و مینوویی،
ڕێگای ڕاستی بەختیاریمان
پێ فێر بکات،
ئەو ڕێگایە کە ئێمە بەرەو بارەگای ئەهۆرایی دەگەیەنێت.
ئەی مەزدا..!
لە ئاکامدا
لە بەر تیشکی زانستی باش و پاکی و جوانمەردیدا،
دڵدارانت بە تۆ پەیوەند دەبن.
گاتا، هاتی 43، سروودی 3

ئەی مەزدا..!
بە هەمان چەشن کە مرۆڤی جوامێر و ئازا،
بە هاوڕێی خۆی شادمانی دەبەخشێت،
تۆش بە شکۆداریی خۆت و
لە بەر تریفەی ڕاستیدا،
بە لایەنگیرانم شادومانی
خەڵات بکە.
من و هەموو ئەو کەسانەی
کە هۆنەری هۆرەی رامانجۆشێنەری تۆین،
ڕادەپەڕین و پاڵپشتی ڕاهێنانەکانی تۆ دەبین.
گاتا، هاتی 43، سروودی 14

کاتێک کە
زارۆک و نەوەکانی فەریانەی تۆرانی
ڕوو بکەنە ڕاستی و
بە خۆبەختکاریی،
بۆ پێشکەوتن و ئاوەدانیی جیهان تێ بکۆشن،
پاشان مەزدا ئەهۆرا،
لە بەر تریفەی رامانی پاکدا،
ئەوان بە یەکەوە پەیوەند دەدات و
ڕزگاری و خۆشبەختییان،
بۆ ئاشکرا دەکات.
گاتا، هاتی 46، سروودی 12

ئەی مەزدا..!
ئەو کەسانەی کە بۆ جیهان
هێمنی و شادومانی دەخوازێت و

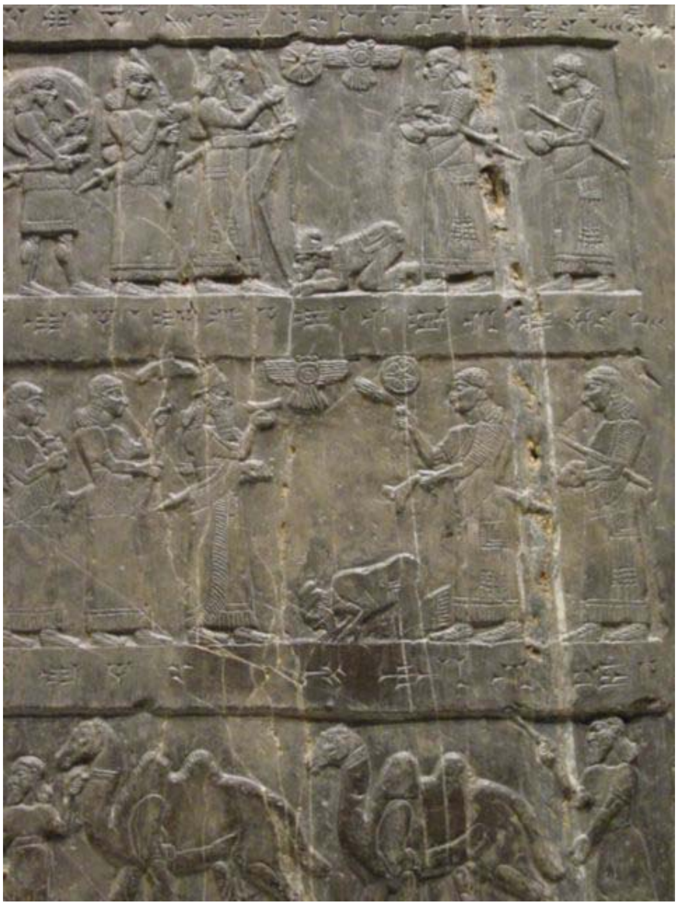

هەمیشەش خوازیاری ئاوەدان بوونەوەیەتی،
چلۆن ژیانی لە بەر تیشکی ڕاستی و
پڕشنگی درەخشاندا دەباتە سەر؟
چلۆن لە نێوانی ڕاستکاران و
سەرای هۆشیاراندا
جێگای دەبێتەوە؟
گاتا، هاتی 50، سروودی 2

ئەی مەزدا..!
کەسێک کە بێجگە لەم ئایینە،
لە ڕێگای وێرانکردنی جیهاندا تێ بکۆشێت،
لە خێڵی درۆ و
لەو کەسانەیە کە
چەوت بیر دەکەنەوە و گێلن.
هیوای ڕاستی
بۆ خۆم و یارانم دەخوازم،
تا بەرەو ڕووی ئێمە بێت و
بە پاداشتی چاکەمان بگەیەنێت.
گاتا، هاتی 51، سروودی 10

"ئەرێ دینی من، دینی شادی و گۆڤەند و خۆشی و ئاوەدانی و سازکەری و تەندروستی و کامەرانی و تەیاربوون و پێشکەوتن و داهێنانە، دوژمنی هەر جۆرە باوەڕ و نەرین و بۆچوونێکە کە ئامانجی چەواشەیی و کاولکردن بێت، کە مەخابن لایەنگیرانی ئەم بیر و باوەڕانەش زۆر و زەمەنن. لەم بیر و بۆچوونانە تەنیا تێکچوون، داکەوتووی، بێدادی، شاشی، برچیەتی، بەلەنگازی، کەنەفتی و دواکەوتووی دەوەشێتەوە. کاتێک کە مرۆڤ لەتەک ئەم کەسانە دەکەوێتە گفتوگۆ، پێشەکی پایەی یەکەمی باوەڕیان بەوە دەزانن کە گوایە ئەم جیهانە زیندانی ڕووناکییە و بەندیخانەی مرۆڤی چاکە. ئەم جیهانە سەرای ڕەنج و ناکامی و ناحەزی و ناشیرینی و خراپییە. باوەڕیان وایە کاتێکیش مرۆڤ لەم دەرد و ڕەنج و ئازارانە ڕزگار دەبێت و دەکەوێتە خۆشی و ئاسوودەیی و نەمری، کە دیوارەکانی ئەم زیندانە بشکێنێت و بۆ جیهانێکی دیکە بڕوات. ئەمانە دەبێژن پێویستە لەم جیهانە هەر تشتێکی هاندەر و بزوێنەر بۆ ژیانێکی شاد و جوان و دروست و تێر و تەسەل ببێت، پێویستە بەری بدەین و بە پێچەوانەی ئەو، ڕوو بکەینە هەر شتێک کە ئێمە دەخاتە ناو گێژاوی سیابەختی، داماوی، دەستەنگی، برسیەتی گەدایی و پەستی. لە ڕامانی ئەم کەسانە چاکی و خاسی لە ناو ئەم دیاردانەی ناحەز و دڵئێشێنەر و ناشیرین دایە و هەروەهاش خراپی و ناشیرینیش لە ناو دیارەکانی جوان و دڵبزوێنەر و شادیهێنەردایە".

"بە ڕاستی چ جیاوازی و تەوفیرێکی مەزن هەیە، چ ناڕێکی و ناسانییەکی خورت لە نێوانی ڕەهابوونێک کە من دەبێژم و ڕەهابوونێک کە ئەم خەڵکانە دەبێژن. ڕەهابوونی من، ڕەهاکردنی دانەی گەنم بۆ چەکەرەکردن و ڕووین و گەشەسەندن و گوڵدان و دانەدان و ڕەسینە، ڕەهابوونی ئەوان بۆ تێکچوون ڕزان و ڕەشبوونی دانەی گەنمە. کەوایە بە ئێوە دەبێژم و بە دەنگێکی زۆلاڵ و ڕاشکاو ڕادەگەیێنم کە لەتەک ئەم جۆرە باوەڕ و ئەندێشانە و ئەم ئامانجە خراپ و وێرانگەرانە بەربەرەکانێ بکەن و لایەنگیرانی ئەم ڕێبازە بە گوتن و ئامۆژگاری و

ڕاهێنان، لە دۆزەخی تاریکی و نەزانی ڕزگاریان بکەن و بۆ ڕێگای دروستی ڕەهابوون، کە هەمانا چەکەرەکردن و سەوزبوون و گەیینە، بیانگەیێنن. بەمانە ببێژن، بە ڕاستی ئارمانج و مەبەستی ئافراندن بەم هەموو سەیر و سەرسوورهێنەریەی و ئەمە کە هەموو سپیدەیەک خۆرشیت هەڵدێت و جیهان ڕووناک و گەرم دەکات، هەور باران دەبارێنێت و زەوی بەهرەدار دەکات و با هەڵدەکات و گەنم لە کا جیا دەکات و زۆزانی پڕ بەهرە و گشت ئەم جۆش و خرۆشە کە لە گیانلەبەران و جیهانە، هەمووی بۆ ئەوەیە کە تۆ ئەی مرۆڤی بەدبەخت پشت لەم ژیانە بکەیت و دەستەوئەژنۆ بخزیتە سووچێکی تاریک و ژیانێکی هەژاری و بێدەرەتانی و نزم هەڵبژێریت و هەر لەوێشدا لە ناو بچیت؟ ئارمانج و داخوازی ئافراندن ئەوە بووە کە تۆ خۆت بە چەشنی کرمێکی ناو چڵکاو و قوڕاو ببینی و وەک گڵەخۆرکەیەک ژیان ببەیتە سەر؟ ئامانج و مەبەستی ئافەرینش ئەوە بووە کە تۆ خۆت وەک مشکێکی کوێر بزانی و هەمیشە لە ژێر زەوی و لە جێگای تاریکدا بژی، یان وەک شەمشەمەکوێرە بە بنمیچی ئەشکەوتەکان لە ناو تاریکیدا خۆت هەڵواسی؟ مەبەستی ئافراندن ئەوە بووە کە تۆ دەست لە هەموو شتێک بشۆری و هەموو ژیانت بە هەژاری و خاکەسەری و کۆیلەتی و ڕووتووقوتی و غەم و شینپۆشین و نەکەنین ببەیتە سەر؟ بە سەهوودا چوون، ڕابن، ڕابە ئەی هەژای بەلەنگاز. لە جێی ئەوە کە وەک گرەخۆڵکەیەک بخزیتە ژێر زەوی، هەستە ئاسنی سەخت و توند بە یارمەتی ئاگر و دەستەکانت سوور بکەرەوە و گاسنی لێ چێ بکە و زەویەکانتی پێ بکێڵە و گەنم و تۆی لێ بچێنە و دروێنەی بکە و بە خۆشیەوە بیهاڕە و بیکە بە هەویر و نان و کولێرەچەورەی لێ دروست بکە و بە شادمانی بیخۆ و خۆرەم ببێژە و پێکەنە و هۆرە و هەیران بچڕە و سەرچۆپی گرە و دیلان و گۆڤەند و چەپڵەرزان چێ بکە. لە کونی پیس و تاریکت بێرە دەرەوە و نەمامی درەختی بەردار بنێژە و پەروەردەی بکە و لە بەر و میوەکەی بخۆ و لێشی ببەخشە و لە ژێر سێبەری تێر و ئاسوودە ماندوویی دەر بکە. بەیانییان بە کەیفخۆشی لە خەو ڕابە و ئامرازی کارکردن بە دەستەوە بگرە و بە شادی کار بکە و بە شادیش پشووی خۆت بدە. بەڵێ ئەی مرۆڤی هەژار و بندەست، خۆت ڕزگار بکە لەو زیندانە کە بە دەستی خۆت چێت کردووە، خۆت لە ئەندێشە و باوەڕی ناڕاست و تاریک ڕەها بکە، خۆت لە تێکچوون و لەناوچوون ڕزگار بکە. ڕەهابوونێک کە من دەبێژم ڕەهابوونی دانەی گەنم لە ئەنباری تاریک بۆ سەوزبوون و ڕەسین و بەهرەدان و تێرکردن و شادومانکردنی خۆت و گەل و وڵاتە، ئەمەی شێوە و چۆنیەتی ڕەهاکردن. ئەگەر بەم جۆرە بکەیت دەکەویتە ناو زنجیرەی ژیان و وەکوو هەر دیاردەیەکی زیندوو و گەشەسێنەری دیکە دەکەویتە ناو پێواژۆی ئافراندن و پێگەیشتن و ڕەسین، جا لێرەدایە کە مەرج و فەلسەفەی زیندووبوون و بوونی خۆت بە ئەنجام دەگەیەنی. هەستە خۆت ڕەهــا بکە".

لە ڕێگای ناسینی ئەهۆرا مەزدای دەلال

"لە کوێوە دێن، دەبینم کە زۆر شەکەت و ماندوون، جل و بەرگتان هەمووی شڕ و ئالۆزە، ئێرە مەکۆی هەموو دەردەدار و سەرگەردان و ماندووانە، خۆش هاتن".

"ئەی هەڤاڵ! سەربوری* ئێمە دوور و درێژە، ئێمە لە ڕێگای زۆر دوور و درێژەوە هاتووین. لە وڵاتی ستەم و بێدادی کە مەکۆی گومڕێیان و ستەمگەرانە، هاتووین. بە ئەڤینی هزر و رامانی زەردەشت بەرەو ئێرە هاتین، هەموو گیانمان تامەزرۆی بیستنی هۆرەکانی زەردەشتە، هاندەری سەرەکیی ئێمە بۆ هاتن بۆ سەر ئەم چیا سەرکەشانە، دیتنی هۆرمزگا* و مێهراوی زەردەشتە. لە دەمی ئەم و ئەو بیستوومانە کە زەردەشت خودایەکی دیکە و ئایینێکی تازە و ڕەوشت و ڕێبازێکی نوێ بۆ ژیان و مرۆڤایەتی هەڵبژاردووە. هۆرموزگای زەردەشت جێگای تیشکی مەزدایە و جێگای ڕووناهی دڵە. خودای زەردەشت خودای مێهرەبانی و ئافراندنە، پرووسکەی تیشکهاوێژی شادیبەخشە و ژیانەکان بەدی دێنێت، بۆ ڕازاندنەوەشی گەوهەری هزر و خێرەت بە کۆمەڵان

دەبەخشێنێت و بە تریفەی پڕ تیشکی رامان، دەیخملێنێت. ئێمە چەند کەس بووین، بڕیاری ئەوەماندا، کە بە هەر نرخێک بووە خۆمان بگەیێنە هۆرمزگای زەردەشت. بۆ گەیشتن بەم چیا سەرکەشانە، کوێرەوەریەکی زۆرمان کێشا، تا ئاستی بەختکردنی گیانمان. لە ڕێگادا پێویست بوو لە زەریاچەیەک بپەڕینەوە. بۆ ئەم مەبەستە سواری بەلەمێکی گەورە بووین. چارۆکەکانی بەلەمەکەیان هەلدا و خۆمان دا لە ئاوی خرۆشانی زەریا. هەموو سەرنشینەکانی بەلەمەکە هیوایەکمان هەبوو، ئەوەش گەیشتن بە سەرا و هورمزگای زەردەشت بوو. هەر یەک لە ئێمە خاوەنی بیر و ڕای خۆی، خودای جیاواز و دیاریکراوی خۆی بوو. هەر کەس خۆدای خۆی بە ڕاستتر و گەورەتر دەزانی و خودای ئەوی دی بە ناڕەوا و درۆ و لە دڵیدا دژی بوو".

"ئێمە بێدەنگ و لەسەرخۆ سەوڵمان* لێ دەدا و بەرەو پێش دەچووین، شنەی با دەستی پێ کرد و هێزی با چارۆکەکانی خستە جووڵە و ئێمە دەستمان لە سەوڵەکان بەر دا. جووڵەی بەلەمەکە تا پێ دەچوو فرەتر دەبوو و زەریاکەش کەوتبووە شلپ و کوت. شەپۆلەکان تا دەهات توندتر و سەنگینتر دەبوون. هەموومان ترسمان لێ نیشتبوو. لە ناکاو شەپۆلێکی زۆر گەورە خۆی کوتا بە سەر بەلەمەکە. چارۆکەکانی دڕاند و گوریس و پەتەکانی پساند. ترس و بێهیوایی هەموومانی داگرتبوو. هەموو کەوتبووینە هاوار و ناڵە، ڕاسپێریمان بە یەکتر دەکرد، ئەگەر من مردم تۆ چی بکەی. هەر یەک لە خودای خۆی دەپاڕایەوە و داوای یارمەتی و ڕزگاربوونی لێ دەکرد. هەموومان لە مردن نزیک بووینەوە و هەموو کێشە و جیاوازیەکانمان فەرامۆش کردبوو. لە نێو ئێمە یەکێکمان کە خوداکەی پەیکەرێک بوو و بە دەستی خۆی لە دار دروستی کردبوو، لە بەرانبەری خۆی دانابوو و کوڕنوشی بۆ دەبرد و بە چەشنێکی زۆر بەبەزیی و تکاکارانە دەگریا و دەلالایەوە و داوای یارمەتی و فریاکەوتنی لێ دەکرد. یەکێکی دیکەمان کە خوداکەی زەروان بوو، خوای زەمەنی بێکەران، خودای بەش و بەهر* و چارنووس و بەخت و ناوچاوان، بە پاتشای جیهان و گەردوون دەزانی، بڕوای وا بوو کە هەموو شتێک لە سەر خواست و ویستی زەروان ئەنجام دەدرێت، هیچ شتێک ناگۆڕدرێت، مەگەر لە سەر ویستی زەروان نەبێت. بە بڕوای ئەو زەروانی نەمر و هەمیشەی ویستی لە هەموو شتێک بەرزتر و بە سەر هەموو شتێکدا زاڵ و دەسەلاتدارترە. زەروان چارەنووسەکان دەنووسێت و یەکیشیان دەخات. زەروان بەدیهێنەری ژیان و بوونە. زەروان خۆشیسێنەر و دروێنەکەری ژیان بوونەکانە. زەروان گاسنەکەی لە دوو کەلی ڕەش و سپی بەستووە و بە سەر کێڵگەی ژیان دەیکێشێنێت و تۆی ژیانی پێدا دەپرژێنێت، بەلام درەنگێکی پێ ناچێت لە بەرگی دروێنەکارێکی ڕدێنسپی بە تەمەن، بە داسێکی تیژ دێتە سەر ڕێگا و ڕیشەی ژیان لە چاوترووکاندنێکدا دەبڕێت. ئاوازی خۆشی گاسنەکەی لە کاتی جووتکردن و چاندنی تۆی ژیان و هاڕەی وشکی داسەکەی لە کاتی دروێنەکردنی ژیان، لە گوێی زەرواندا یەکێکە و هیچکام لەم دووانە هەستێک لە دڵی زەروان نابزوێنێت. کاتێک کە مرۆڤ شاد و دەم بە پێکەنینە و کاتێک کە دەردەدار و نەخۆش و گریانە، زەروان هەر دووکیان دەبینێت و دەبیسێت، بەلام بە بێ ئەوە ناڵەکان و شادیەکان بتوانێت ئەو دابچڵەکێنێت. کەس توانای ڕاوەستان و بەربەرەکانێی لە بەرانبەری زەروان نییە، گەرەکە ملکەجی خواست و فەرمانی ئەو بیت و چارەیەکیش نییە. جا ئەوەی کە خوداکەی زەروان بوو، هێمن و ئارام لە سووچێک دانیشتبوو و بە پێچەوانەی ئەوانی تر نەیدەناڵاند و هاوار و فوغانی نەدەکرد. باوەڕی وا بوو کە زەروان چارەنووسی ئەوی بەم شێوە نووسیوە کە لە شەوێکی وا لەو تۆفان و فەرتنەیە تێدا بچێت، هەروا کە لە سەر ویستی زەروان لە شەوێکی پێش ئێستا بە خواستی زەروان لەدایک بوو و چاوی بەم جیهانە پشکووت، ئێستاش لە سەر هەمان خواست و ویست دیدەی لە جیهان ببستێت".

"یەکێکی ترمان بۆ هەر دیاردەیەک لە جیهان و گەردوون خودایەکی لە چەشنی خوو و ڕەوشت و ژیانی مرۆڤ پەیکەی بۆ هەبوو. ئەو با و تۆفانی لە خواست و توانای خودای تۆفان دەزانی و دەستی پاڕانەوەی بەرز کردبوو و لە خودای تۆفان تکای دەکرد کە لەم مەرگەساتە ڕزگاری بکات".

"یەکێکی دیکەمان بڕوای بە مێهر و ڕۆژ بوو. و بەو شەوە تاریکە کە نە هەتاو دیار بوو و نە هیچ، ڕووکردبووە ڕۆژهەڵاتی زەریاکە و لە ڕۆژ دەپاڕایەوە کە لە تاوان و گوناهەکانی ببورێت و لەو تۆفانە ڕزگاری و پەیمانی دەدا کە ئەگەر لەو گێژاوی مەرگە ڕزگاری ببێت، دەچێتە مێهرگا* و جوانترین و باشترین جوانەگاکانی دەکات بە قوربانی و نیازی دەکات".

"یەکێکی دیکەمان بوو، کە خودایەکی سەخت تووڕە و ڕکاویی هەبوو و بەندەکانی بە کەمترین هەڵە و گوناهێک، سزای زۆر توند و سەختی دەگەیاند. باوەڕی وا بوو کە خوداکەی بۆ ئاگادارکردنەوە و سزاگەیاندنی بەندەکانی کە شکۆ و مەزنیی ئەویان لە بیر کردە، ئەو مەرگەسات و تۆفانەی نابووەوە. ئەم خودایە هیچ جۆرێک نەرمی و مێهرەبانیەکی لە دڵدا نەبوو. هەر چی بوو توندی و دڵڕەقی و خوێنڕژتن و سزا و ئازار و ئەشکەنجە بوو و لە بەندەکانی دەوست کە فەرمانی ئەو بە کار ببەستن و لە ڕێگای خۆشنوتی خواستی ئەو چەواشەکان بگرن و خۆیان بیانکوژن".

"لە ناو ئێمەدا کابرایەک هەبوو کە خودای تایبەت بوو. خودای ئەو تیشک بوو، هێزی ئافراندن و هێزی بەهەنجاری رامان و هەستی. ئەو تۆفانی لە ڕک و تووڕەیی خواکان نەدەزانی و بە ئێمەی دەگوت لە جێگای شیوەن و ناڵین و پاڕانەوە، هەستن و بە هەموو هێز و تواناوە سەوڵ لێ بدەن و خۆتان ڕزگار بکەن، خۆشی کۆششی دەکرد. لەو کاتە کە ئێمە دەگریان و دەلالایەنەوە ئەو بێ ڕاوەستان سەوڵی لێدەدا و بە لەز و چابۆکی لەتەک شەپۆلەکان دەست و پەنجەی نەرم دەکرد، تا سەرئەنجام کارێکی وای کرد کە هەموومانی هاندا و کەوتینە خۆمان و دەستمان برد بۆ سەوڵەکان و بێوچان کەوتینە جەنگ لەتەک شەپۆلەکان. تێکۆشان و یەکگرتوویی ئەنجامی بووە ئەوە زاڵ ببین بە سەر تۆفانەکە. لە دوورەوە ڕووناکی دەرکەوت و هاواری وشکی وشکی هەموو بەلەمەکەی داگرت. ئێمە لەو فەرتەنە ڕزگار بووین و پێمان نا نێو وشکی و ڕێگای سەختی ئەم چیا سەرکەشانەمان گرتە بەر و دوای چەند ڕۆژ شەکەتی و ماندووی ئێستاش لێرەین و بە دوای ئەو ئازموونە سەخت و ترسناکانە دەمانەوێت بچینە هۆرمزگای زەردەشت و لە زمانی خۆی خوداکەی بناسین و هەنگاو بنێنین بەرەو ژیانێکی نوێ و بەرەو ڕێبازی پرتیشکی بەختیاریی زەردەشت، ڕێبازی چاکی و کۆشش و دینی بەهدینی بناسین و ببین بە ئەندامێکی ئەم ئەم ئایینە پیرۆزە."

زەردەشت لە مێهرگاکەی هاتە دەر و بە ڕوویەکی شاد و کراوەوە هات بەرەوپیری میوانەکان و زۆر بە گەرمی خۆش هاتنی لێ کردن و ڕایسپارد کە لە جل و بەرگی پاک و خاوێن بێنن بۆ میوانەکان و نان و خۆراکیان بۆ ئامادە بکەن. هاوڕێیانی زەردەشت خێرا دەستوبردیان کرد و میوانەکانیان تەڕوپۆشتە کرد و خۆراکیان پێ دان، پاشان زەردەشت بانگیانی کرد بۆ باخچەی خۆی و گوێی گرتە مەبەست و بەسەرهاتیان و لە سەرخۆ دەستی کرد بە وەڵامی پرسیارەکانیان. پێشەکی زەردەشت چەند سروودی بەم شێوە خوێندەوە":

ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
ئەو کردار و گوفتار و نیایشتانە،
کە بە مرۆڤ
جاویدانی و ڕاستی و
هێزی گەشەکردن دەبەخشێنێت،
پێشەکی هەموویان
بە تۆ پێشکەش دەکەین.
گاتا، هاتی 34، سروودی 1

ئەی مەزدا ئەهۆرا..!

مرۆڤی پاک و خۆپارێزی بیرچاک،
که ڕەوانی لەتەک ڕاستیدا ئاوێتەیە،
هەموو رامان و کرداری خۆی
به تۆ پێشکەش دەکات،
هیوادارم بتوانم،
بەو سرووده پیرۆزانه
دەیهۆنمەوه
هەروەها به نیایشتەکانم،
لێت نزیک ببمەوه.
گاتا، هاتی 34، سروودی 2

ئەی مەزدا..!
ئەی ڕاستی..!
ئەی رامانی پاک..!
له ڕاستیدا من تێگەیشتم
که ئێوه بانتر و به تواناتر له هەمووانن.
ئارەزوومەندم له سەرتاسەری گۆڕانکارییەکانی ژیان،
ڕێنوێنیم بکەن.
تا به ستایشت و نیایشتی دڵ،
بەرەو ڕووتان بگەڕێمەوه.
گاتا، هاتی 34، سروودی 6

ئەی مەزدا..!
کەوایه بەرەو ڕاستیی دڵخوازم
ڕێنوێنیم بکه،
تا به پەیڕەوکردنی پاکی بیبینمەوه.
پرسیار و ئەزموونی خۆتم ئاراسته بکه،
که پرسیار و تاقیکردنەوەی تۆیه،
هێز و دلێری
به ڕابەران دەبەخشێت.
گاتا، هاتی 43، سروودی 10

ئەو دانایه،
که گوتەی پاک و ڕەسەنی من
که بۆ کۆمەڵان پێگەیشتن و گەشەکردنی جاویدانی، ڕێنوێنی دەکات،
به گوێیان بگەیەنێت،
له باشترین پاداشت و بەختیارییەکان بەهرەمەن دەبێت،
بێگومان مەزدا ئەهۆرا،

لە بەر پرشنگی رامانی پاکدا،
توانامەندیی ئەو کەسە پتر دەکات.
گاتا، هاتی 31، سروودی 6

زەردەشت ڕووی کردە ئەو کەسە کە پەیکەرێکی بە دەستی خۆی چێ کردبوو و نێوی خودای لێ نابوو و دەیپەرەست، فەرمووی: "سەرەتا باش بزانە کە من ڕێزم هەیە بۆ بیر و بڕوات، تۆ ئازاد و سەربەستی و دەتوانی بێ هیچ ترس و بیمێک بە هەر شێوە کە ئایینی تۆ دەبێژێت خودای خۆت ستایشت بکەی و هەروەهاش بزانە کە من هەرگیز نیازی جەنگ و کێشەم لەتەکدا نییە. هەرگیز من لە بەر بڕوا و ئایینی کەسێک کە دەیپەرستێت لەتەکیدا ناجەنگم، چون باوەڕ و ئایینی هەر کەس شایستەی مێشک و خێرەتی خۆیەتی و خودای هەر کەسێک هەمانە کە خێرەتی خۆی نیشانی دەدات و من لە بەر ئەندازەی خێرەتی ئەو کەسە، لەتەکی تێ ناگیرم. من مامۆستام و کاری من ئەوەیە کە ڕێگا بە کۆمەڵان نیشان بدەم و هزر و رامانی کۆمەڵان بۆ بزوان و لێکۆڵینەوە و بیرکردنەوە و دۆزینەوە هان بدەم تا خۆیان ڕێگای ڕوون بدۆزنەوە و بە ڕاستی و ڕۆشنایی بگەن. من فێر دەکەم، بەربەرەکانێ ناکەم. بەربەرەکانێی من بەس لەتەک نادانی و تاریکییە و بۆ جەنگ لەتەک نادانی و تاریکی خەنجێری بۆ ناکێشم، چرا دادەگرسێنم. ئەمەش باش بزانە کە ئەگەر وای لێ بێت کە بۆ بڕوا و ئۆل لە ناو گەلاندا جەنگ تێ بگیرێت، بە تایبەت بەو لاسەنگی و ڕادەی تێگەیشتن و جیاوازی و فرەبڕوایی کە لە ناو گەلاندا هەیە، جیهان بۆ هەمیشە دەبێتە مەیدانی جەنگ و بە یەک هەڵداچوونی جیهانبینی و رامانەکان و کۆمەڵانی جیهان بۆ ساتێک ڕووی ئاشتی و دۆستایەتی بە خۆیانەوە نابینن. هەروەها کە دەزانن من بێجگە لێ مامۆستایەتی، پزشکیشم. لە ئەزموونی دەرمانگەری ئەمە تێگەیشتم کە ئەو کەسانەی رامان و ئاکاریان چەوت و ناڕاستە، دەبێت وەک مرۆڤی نەخۆش سەیریان بکرێت و پێویستە لە جێگای ئەوە سزا و ئازار و بکوژرێن، گەرەکە دەرمان و چارەسەر بکرێن. ئێستاش ڕووم لە تۆیە ئەی کەسێک کە بە پەیکەری دارین کە دەستکردی خۆتە و بە خودای خۆتی دەزانی و دەیپەرستی. باش بزانە کە کاری تۆ لە چاوی منەوە دروستە، تۆ خودا لەو پەیکەرە دەبینی و دەیناسی، بەڵام ئەمەش بزانە کە داری ئەو پەیکەرە لە سەرەتا بەو چەشنە نەبووە. ئەم پارچە دارە لە پێشدا دەنکێک بووە کە لە درەختێکی دیکە وەک خۆی کەوتە ناو زەوی و گیانی گرت و لە بەر تیشکی ڕۆژ و بە هۆی ئامادەبوونی زەمینەکانی ئاو و هەوا و خاک، باڵای ستاند و دوای چەند ساڵێک بوو بە درختێکی بڵند، کە لقێک لەو درەختە بە شێوەی خودا لە بەرانبەرتدا دانراوە. کەوایە کاکەبرا چاوت هەڵێنە و لەم لەتکە دارە پێشتر و فراوانتر بڕۆ و بڕوانە. بڕوانە دەنکەکە، بڕوانە ئەو جووڵین و گۆڕین و سەوزبوون و باڵاکردن و گەیین و زایینەی دەرووونی دەنکەکە. بڕوانە ئاو و خاک و هەوا و خۆر و ئەو هێزە کە هەموو دیاردانەی لێ هەڵقوڵیوە، هێزی ئافراندن، ڕوو بکە هێزی ئافراندن و بەدیهێنەر و هەموو دیاردەکانی. لە هەموو جێگایەک بڕوانە، لە ئاسمان و هەتاو و ئەستێرەکان و کەشکەشانەکان، لە زەوی و لە خاک و وشکی و چیا و زۆزانەکان، لە چۆم و ڕووبار و هەزاران دیاردە و وێنەی تر. ئەمەش بزانە براگیان، ئەم گوتانە بۆ ئەوە نییە کە هەر چیم گوت تۆ دەبێت بیپەژرێنی، نا، تۆ خۆت بیر و مێشکت هەیە. گەورەترین دیاردەی هەستی، کە دەتوانێت لە جێگای ئەو پەیکەرە ببێتە بتی تۆ و بیپەرستی، رامان و مێشکی خۆتە. کە وایە لەتەک هزر و رامانی خۆت ڕاوێژ بکە. فرە بیر بکەرەوە و کۆشش بکە کە لە رامان و خێرەتی خۆت بۆ ناسینی خودا یارمەتی وەر بگری، نە ئەو شتانەی کە پێشتر بە تۆیان گوتووە و دەشڵێن، بە تایبەت ئەو گوتانەی کە ڕیشەی دەگەڕێتەوە بۆ گومان و خەیاڵ و ڕۆژگارانی کۆن".

"هەروەها تۆ ئەی کەسێک کە زەروان بە خودای خۆت دەزانی، ڕێزم هەیە بۆ بیر و ڕات. تۆش وەک هەر مرۆڤێکی تر جێگای ڕێزیت. بە ڕاستی بیری تۆ دروستە کە هەموو ڕووداوەکانی سەیری زەمان لە ناو دەفری زەمان ڕوو دەهات و هەموو شتێک لە ناو جێگەی زەمان ڕەوانە. بەڵام زەمانی بێجێگام پێ نیشان بدە. زەمانی

جودا لە جێ، لە کوێیە؟ لە هەر کوێ زەمان هەیە، لەوێ جێگایەکیش هەیە، جێگای زەمان، و ئەمە شوێنە کە بە زەمان شێوە دەبەخشێت و لە هەر شوێنێک و لە هەر کاتێکدا بە چەشنێکی دەر دەهێنێت. شێوەی زەمانێک کە ئێستا لێرە دەیبینی لەتەک شێوەی زەمانی شوێنێکی تر جیاوازە. ئەگەر تۆ زەمان بە شوێن گرێ بدەی و ئەو دووانە بە یەکێک بزانیت، ئینجا لە زەمان و شوێنی یەکبوون، بە هێزی ئافراندنی هەستی و خێرەتی هەستی و هەنجاری هەستی دەگەیت و خودای راستەقینە دەناسیت. بەڵام بیری تۆ لەمەر چارەنووس ناڕاستە و چەندەش چەوت و شاشە. تۆ هەموو شتێک لە گەردووندا لە ژێر فەرمانی زەمان دەزانیت و بۆ خواست و رامان و ویستی خۆت، هێز و توانایەک ڕەوا نابینی، بە باوەڕی من ئەمە چەوتە. ئایا تۆ لە توانامەندی خۆت و هێزی هزر و رامان و مێشکی خۆت بێئاگایی؟ ئایا نازانی کە تۆ لە مەزنترین هێزەکانی هەستی بەهرەمەندی و تەنها تۆی مرۆڤیش لەم هێزە بەهرەمەندی؟ چما تۆ هێزی رامان بەم کەم دەزانی؟ هێزێک کە هەموو شتێکی تۆ بە ئەو پەیوەند بووە و هەیە و دەشبێت. بڕوانە دەوروبەری خۆت، بڕوانە ئەم تاڤگە و ئەو خاڵۆی ئاشەوانە. ئەو ئاشەوانە بە مێشک و رامانی خۆی ئاوی ئەو تاڤگەیەی خستووەتە ژێر ڕکێف و فەرمانی خۆی و ئەو بەردە سەنگینەی ئاسیاوی پێ دەچەرخێنێت و ئاردی لێ وەر دەگرێت. تا دوێنێ ڕووبارەکە فەرمانی دەدا و بە سەر خاڵی ئاشەوان زاڵ بوو، بەڵام ئیمڕۆ ئاشەوانەکەیە بە سەر ڕۆیشتن و خوڕەی ئاوەکە فەرمان دەدات. کەوایە ئەمە رامان و هزری تۆیە کە ئەگەر بکەوێتە کار، دەتوانێت ژیان و چارەنووسی تۆ دروست بکات و بیگۆڕێت، نەک زەمان. رامان و خێرەتی خۆت بخە کارەوە، زەمانیش دێتە ژێر فەرمان و ڕکێفی تۆ".

"بەڵام تۆ ئەی کەسێک بۆ هەموو دیاردەیەکی ڕووی زەوی خودایەکت لە ئاسمان بۆ دیاری کردووە و هەموو شتێکی سەر زەوی لە ژێر فەرمانی خودایانی ئاسمان دەزانی. گوتەی تۆش پڕوپووچ نییە. رامانی تۆ، تۆی بۆ ئەوێ هان داوە کە بۆ هەر دیاردە و وێنەیەک لە قاڵبی و وێنەکانی سەر زەوی خودایەک لە ئاسمان ببینیتەوە، خودایەک کە دەستکردی رامان و پنداری خودی خۆتە. ئەگەر فراوانتر بیر بکەیتەوە و لە سنووری گومان کەمتر بکەیتەوە و ڕوو بکەیتە رامان و زانست و فرەتر بۆ وەرگرتنی دانش بایەخ بدەیت، پاشان خێرەت و زانستی تۆ، دەنگەیەنێتە هەمان هێزی بێهاوتا و تاکی ئافراندن. ئەگەر بێت و تۆ بەم چەشنە بکەیت ئەوە هەموو ترسی تۆ لە ناو دەچیت و هەرگیز بۆ خۆشنوتی و کەیفخۆشی خوداکانی ئاسمان باشترین جوانەگا و شەکی پەروارت ڕەوانەی قوربانگا و لە ڕێگایاندا قوربانی ناکەیت و لەتەک مەردوم ناجەنگیت و لە ڕێگای خوداکان خوێنی گەلان ناڕێژێنیت. ئەم بابەتە زۆر باڵکێش و جێگای پرسیارە، کە ئێوە پێڕەوانی خوداکانی ئاسمانی، چ سوودێک دەبینن لەوە کە ئێوە ئاژەڵی بە نرخ و بە سوودی خۆتان سەر دەبڕن و خوێنیان دەڕژێنن و ئەم خودایانەی ئێوە چ نیازێکیان بەم کوژتنانەی ئێوە هەیە و ڕژتنی خوێن لە ملی ئەم گیانلەبەرانە چ کەیفخۆشییەک بۆ خوداکان بەدی دێنێت؟ سەیرە.. خوداکان ئاژەڵ دەئافرێنن و پاشان بۆ کەیفخۆشیی خۆیان لە مەردوم داواکار دەبن کە ئەم گیانلەبەرانە لە ڕێگای ئەوان سەر ببڕن و خوێنیان بڕژێنە سەر زەوی، بەڕاستی سەیرە..."

"هەروەها تۆ ئەی کەسێک کە هەتاو و مێهر بە خودات دەزانی، بیر و بۆچوونی تۆ بۆ ئەو کاتەی کە لە پێدەشتەکان و زۆزانەکانی باکوور دەژیات برێک دروست بوو. لەو دەشتە سارد و زوقماوی و بەستەڵەکانە کە ساڵ دوانزەی مانگ ساردە، ژیان گرێدراو بە ڕۆژ و تیشک و گەرمای هەتاو بوو و تۆ دەبووایەت خۆر و مێهر بە خودات بزانی. بەڵام ئیمڕۆ تۆ لەو ناوچە هەمیشە بەفراوی ساردانە ناژێت و رامان و خێرەتیش وەک ئەو سەردەمە نییە. تۆ ئیمڕۆ لەو وڵاتە سەردسێرانە کۆچبەر بوویت و هزر و رامانیش گەشەی سەندووە. ئیدی تۆ دەزانی بزانی کە خۆریش دیاردەیەکە و تەنها خاسەکی و تایبەتمەندیشی ئەوەیە کە لە خۆی تیشک و گەرما دەدروشێنێت. کەوایە ئەی براگیان، ڕاستە کە ژیانی ئێمەی مرۆڤ بەندە بە گەرما و تیشکی ڕۆژ، بەڵام بەرزتر لە ڕۆژیش هێزێکی تر هەیە، ئەو هێزە کە ڕۆژیش سەرچاوەی لێ دەگرێت، ئەوەش وزە و توانای رامانی هەنجاری ئافراندنە. کەوایە ئیتر لە ڕۆژ مەترسە و لە ڕێگای هەتاو ئاژەڵەکانت قوربانی مەکە و لەوەش

خراپتر مەردوم مەکوژە لە ڕێگایدا. هەر چەندە تۆ گومانی وا دەکەی کە بە کوژتنی مرۆڤێک کە ڕۆژ بە خودای خۆی نازانێت، بەهرە و پاداشتی مەزن وەردەگری، بەڵام لە ڕاستیدا تۆ بەم کارەت تاوان و گوناهێکی فرە گەورەت کردووە، ئەوەش گەورەترین تاوانەکان، کوژتنی مرۆڤ، لە ڕێگای دین و باوەر و گوایە خودا".

"بەڵام تۆ ئەی کەسێک کە خودا بە فەرمانڕەوایەکی تووڕە و توندخوو و بێبەزیی و فریوکار و دڵڕەق دەزانی. دیتت کە من ڕێزم بۆ خوداکانی هەموو ئەم کەسانە داننا، بەڵام خودای تۆ بە هیچ چەشنێک ناپەژرێنم. خودایەک کە تۆ بانگەشەی بۆ دەکەی و دەیپەرستی، ڕەنگدانەوەی هزر و ئەندێشەی تاریک و دڵی ڕەق و سەخت و توندی تۆیە. تۆ مرۆڤێکیت کە هەموو دڵ و ڕەوان و گیانت پڕە لە دەرد و ئازار و ڕەنج و گرفتە. ڕەواڵەت و چێهرەی گرژ و مۆن و تووڕەت خۆی نیشانەی دەروونی تۆیە. دڵت وەک بیابانێکی وشکە کە دڵۆپە ئاوێکی بارانی خۆشەویستی و ئەڤینی بە خۆیەوە نەدیوە، بۆیە هەموو ئەم ڕەفتارە ستەمگەرانەی تۆ، لەم دڵە وشک و بێ ئاوە سەرچاوە دەگرێت و دیتن و تێڕوانینشت لە بارەی، خودا هەر لەم دڵە وشک و هزرە ناڕاستە بەدی دێت. تۆ ئەگەر پچێک رامانت ڕاست بوایە و تۆزێک ئەڤین و خۆشەویستی لە دڵت بوایەت، هەرگیز دەستت بەم خراپەکارییانە نەئەدا و بەم چەشنە ژیانی مەردومت بە خاک و خوێن نەدەکێشا. سەرچاوەی هەمووی ئەم کردارە خراپانەی تۆ، دەگەڕێتەوە بۆ ئەو خودایە کە تۆ دەیپەرستی، ئەو خودایە هیچ شتێک نییە بێجگە لە فەرماندەیەکی ستەمگەر، کە تۆش فەرمانبەریی ئەو دەکەیت. بە ڕاستی خودا ئەوەیە کە تۆ بیری لێ دەکەیتەوە؟ گەلۆ ئەم هەموو دیاردانەی ئافەرینش و ئەم هەموو جۆش و خرۆشی گەردوونە، تەنیا بۆ ئەوەیە کە تۆ بتوانیت بۆ نزیکبوونەوە لە خوداکەت و بۆ خۆشنوتیی ئەو هێرش و دەستدرێژی بکەیتە سەر بوون و سامانی کۆمەڵان و بە تاڵان و فەرهوود بیبەیت و خوێنیان بڕژێنیت؟ سەیرە.. لەم خودایە کە تۆ دەپەرستی و سەیرتریش ئە و کارانەیە کە تۆ بۆی دەکەی. براله با پێت بێژم کە خودای تۆ خودایەکی ناڕاستە و خۆت لەم خودایە ڕزگار بکە. ڕوو بکە ئەم سەوزەڵانیە، بڕوانە نیشانەکانی خودا لە ناو گوڵبەرگی گوڵ و گیاکان ببینە و پاشان گرێی ناوچاوانت بکەرەوە و تەماشات نەرم و نیان بکە و لەش و بەرگت بشۆرە و بۆنی ناخۆش لە خۆت پاک بکەرەوە و لە جێگای ڕک و توندی و گرژی، لێوت بە خەندە بێت و لە جێی بیر لە دزین و کوژتن بکەیتەوە، بیر لە چاندن و دروستکردن بکە. خودا بە هێزی ئافراندن بزانە و لە ڕاژەی هێزی ئافەرینشدا بکۆشە. بە هەموو گەلان و جیهان و بە گەردوون و بە هەر تشتێک کە نیشانێک لە ئافراندنی پێوەیە، خۆشەویستی و دڵسۆزی بکە و ئافراندن بڕوێنە و پەروەردەی بکە. لە جێگای ڕژاندنی خوێن، گوڵ و نمام بچێنە و لە جێگای ئازار و ئەشکەنجە و یەخسیرکردنی ڕێبوانی ماندوو، ئاو و میوەیان پێشکەش بکە. ڕابە و دەست و برد کە بۆ ژیانێکی نوێ، ژیانێک کە لە ژێر سەیوانی تیشک و ڕووناکی و لە ژێر سێبەری ئەهۆرا مەزدا، کە سەرچاوە و چاوکانی هەموو چاکییەکان و باشییەکانە، ئەهۆرا مەزدایەک کە هزری بوون و هەنجاری بوون و ئەڤینی بوون و خودی بوون و زاتی بێسنوور و بنەڕەتی هەموو شتێکە".

"ئێستا ڕووی دەمم لە هەمووتانە، گەر دەتانەوێت خودا بناسن، پێشەکی ئەو خودا کە لە مێشک و هزرتانە و دروستکراوی خەیاڵ و گومان و دەستکردی ترس و نیگەرانی و خواست و ئارەزوو و هیوا و تەنیایی و نائاگایی و بێهانایی ئێوەیە و بە پەیکەر و چەشنی مرۆڤ لە ئاسمانەوە، لە سەر رامان و دڵ و گیانی ئێوە فەرمان دەدات و جاری واشە دەتانترسێنێت، یان هیوادارتان دەکات، جار جاریش سزا و پاداشتان دەداتەوە و هێندێک ڕاش دەتانلاوێنێتەوە یان دەتانچزێنێتەوە، پێویستە لە مێشک و هزرتان دەری کەن، ئینجا چاوتان هەڵێنن و لە جیهان و گەردوون و لە خۆتان بڕوانن و بیر لە بەدیهاتن و لەدایکبوونی خۆتان بکەنەوە کە چلۆن لە گرساندنی تۆوەکان، لە ناو زێدانی دایک دروست بوون. لە دەستپێکدا پلێک خوێنی بەستراو بوون و پاشان شێوەتان لێ نیشت و بە کەرەسەیەک کە لە لەشی دایک و لە ڕێگای خوێنەوە بە ئێوە گەیشت هێدی هێدی ئەندامەکانی جۆراجۆری لەشتان بە زەریفی و جوانی چێ بوو و دوای تێپەڕینی نۆ مانگ، بە چەشنی منداڵێکی ساوا لەدایک بوون، ئەویش زۆر بە سەیر و بە وردی و ناسکی کە بە هیچ کێشانەیەک لە جیهاندا ناپێوێندرێت.

پاشانیش بە شیری مەمکی دایک باڵاتان کێشا و وردە وردە بوون بە خاوەنی هۆش و خێرەت و هزری کردار و ناسین و وەرگرتن، دوای کەوتنە ئاخافتن و وەرگرتن و فێربوون و فێربوون و دەبڕینی هەست و نەست و بیرتان، هەروەهاش تێگەیشتنی هزر و هەستی ئەوانی دی. ئینجا پاتان خستە ناو گۆڕەپانی هەوراز و نشێوی ژیان و بەم جۆرە تلتان خوارد و بەرەو پێش هاتن. ئێستا پێتان دەڵێم ئایا باشتر نییە لە جێگای ئەوە بۆ ناسینی خودا بچنە ناو جیهانی گومان و خەیاڵ و کرداری نازانستانە و ئازاری مەردوم بدەن و بیانکوژن، ڕوو بکەنە ئەم شتە سەیرانە و پەوەردەگاری بەدیهێنەر لە ناو ئەم دیاردانەی پڕ پرس و ناوێزە بدۆزنەوە و بە لێکۆڵینەوە لەم دیاردانە، رامانی خۆتان گەشە پێ بدەن؟ چاوتان هەڵێنن و بڕواننە ئاسمان، چاوتروکاندنی ئەستێرەکان، خەرمانەی مانگی تابان، قووڵایی کاکەشان کە درێژایی و پانی و بەرینی بێسنوورە. لە سپیدەی رۆژ و هەڵاتنی خۆرشیت و بڕواننە گەرمی و درەوشاندنەکەی، زۆزان و درەخت و گیانلەبەران و رووبار و دەریا و هەر چی لە گەردووندایە. گۆڕانکاریەکانی هەستی بخەنە بەر چاوتان، وەک هاتنی ڕۆژ و ڕۆیشتنی شەو، هاتنی بەهار و سەوزبوون و گوڵپژاندنی گوڵ و گیای، هاتنی هاوین و گەرما و جۆش و خرۆشی زەوی لە وەرزەکانی پاییز و زمسان. هەر بیبینن و بیر بکەنەوە و بیخوێنن و لە زانابیدا خودا بناسن، بەڵام کام خودا؟ خودای تووڕە و ستەمگەر کە لە ئاسمان دانیشتووە و چاوەڕوانی هەڵە و شاشی ئێوەیە.. هەرگیزاوهەرگیز".

"کاتێک کە زانا و هۆشیار بوون و خوداتان لە ڕێگای زانست و ئاگایی بە سەر چەرخی گەردوون ناسی، ئینجا ئەو خوای گومان و خەیاڵیی ئێوە لە تەختی ستەمگەری دادەبەزێت و بەرەو دۆڵی لەبیرچوون و تاریکی دەچێت و لە جێگایدا خودایەکی دیکە لە ناو رامانتان بەدی دێت، خودایەک کە خۆی لە ناو گەردووندا دەنوێنێت. هێزی ئافەراندنێک کە لە گڵی مردگ گوڵی زیندوو دەڕوێنێت و دوبارە دەیکاتەوە گڵ، لە ناو دانەی وشک و لە چڵی درەختدا چەکەرەی ناسک و چووزە نمامی تازە دەڕوێنێت و گوڵ و میوە و بەری لێ بەدی دێنێت. ئەو هێزە کە لە ناو زێی دایکدا، تۆو دەکاتە خوێن و خوێن بە مناڵ و مناڵیش دەبێتە بوونەوەرێکی بەروومەت. هێزی ئافەرینشێک کە مەیدانی شانۆی هەموو پانتایی و مەزنایی بوون و خودی بوونە، بوونیش لە دەرەوەی بوون نییە و ناسینی تەنیا بە ناسینشی دەکرێت. ئەگەر ڕوو بکەنە ئەم خودایە و لە بارەیەوە بیر بکەنەوە، پاشان دەتوانن ببینن کە خودای پێشووتان کە هەڵقوڵیوی گومان و خەیاڵ و تووڕەیی و خۆویستی وزەبوونی و سستی و ترسی ئێوە بوو، شتێکی تر نەبوو. ئەگەر مەبەستی ئێوە دۆزینەوەی خودا لە مەیدانی ئافراندن بێت، ئەوە دەبێتە هۆی ئەوە کە لە ئەنجامدا ئاکارەکانی ئێوە لەتەک هەموو دیاردەکانی ئافەرینش دەگۆڕێت. خۆویستی و چۆڵپەرستی و ڕەشبینی و ڕک و تۆڵە و ستەم و دەستدرێژی و ئەشکەنجە و ئازاردان و کوشتن، هەمووی لە دڵ و کرداری ئێوە دێتە دەرەوە و دڵتان دەبێتە چاوکانی ئەڤین و دڵسۆزی و خۆشەویستی بۆ هەموو دیمەن و دیاردەکانی بوون و بۆ مرۆڤاتەتی. لەم گۆڕانکارییانەیدایە کە ئەو بەهەشتە کە بە دوایدا وێڵن بە دەستی خۆتان لەم جیهانە بەدی دێنن. لە ڕێبازی من، بەهەشت واتەی هزری پاکە، گوتەی پاکە و کردەی پاکە، دۆژەش مانای ژیانی بندەستی و کۆیلەتی و هەژاری و ناخۆشی و بێکاری و درۆیە، جێگایەکە کە لە ناویدا تووڕەیی و ڕک و چاوچنۆکی و دڵڕەشی و لوتبەرزی و ستەم فەرمان بدات".

"کەوایە لە ئیمڕۆ بەولاوە بەرەو ناسینی خودای نوێ ڕابن. ئەو پەروەردەگارە کە پەیکەری تیشکە و ڕەوانی ڕاستییە و پرووسکەی هەموو ڕووناکییەکانە، تریفەی ئاسمان و زەویە، خەرمانەی جاویدانیە و هەموو شتێکی ئەم جیهانە ژیلەمۆیەکە لە تریفەی ئەو. کاتێک کە ئەم خوداتان ناسی، ئینجا خۆشتان بەبنە تریفەی ڕووناکی و کانیاوی تیشک و گەرما و بەدیهێنان و ڕواندن و گەشەسەندن. بەم ناسینە دڵ و گیانتان و خەڵکانی دی گەرم و تابان و رووناک دەکەنەوە و بۆ خۆشنوتی یەزدان تەنیا یەک ڕێگا دەگرنە بەر، ئەوەش دروست کردن و ئاوەدانکردن و یارمەتیدان و جوانمێری و داد و بەخششە. بەم سروودانە کە لە بارەی خواوەندە گوێ بدەن و هەمیشە بیخوێنەوە":

ئەی مەزدا..!
کاتێک کە لە رامانی خۆم ورد بوومەوە،
تێگەیشتم کە
تۆ سەرەتا و سەرئەنجامی بوونی،
تۆ سەرچاوەی رامانی پاکیت.
ئەو کاتەی کە بە ویناوم تۆم بینی،
لەوە گەیشتم کە تۆی
بەدیهێنەری ڕاستیی ڕاستەقینە،
هەر خۆت داوەری دادگەری هەموو کردارێکی ئەم جیهانەی.
گاتا، هاتی 31، سروودی 8

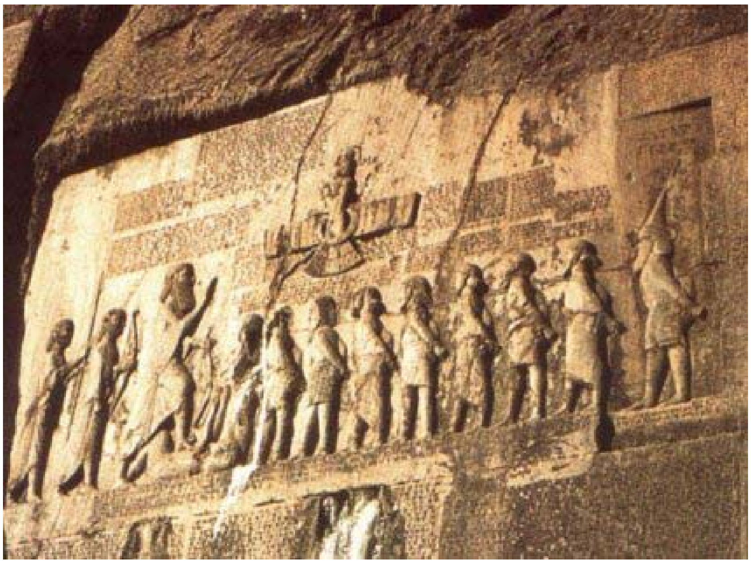

ئەوە کە لە سەرەتادا،
بە هزری خۆی،
ڕۆشنایی بە گەردوون بەخشی و
بە خێرەتی خۆی
هەنجاری بوونی ئافراند،
تا چاودێر و پشتیوانی،
رامانە هەرە باشەکان بێت.
ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
ئەی ئەوەی کە مینای یەکسانیت..!
بە هێزی پیرۆزی مینووی خۆت،
ڕووناک و سەرفرازمان بکە.
گاتا، هاتی 31، سروودی 7

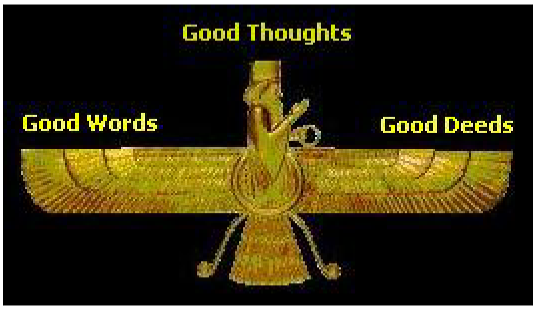

ئەمیشەسپێنتەکان

"ئەی زەردەشت لە ئاخافتنەکانی پێشووت هەمیشە ناوی ئەمێشەسپێنتەکانت دەهێنا، پێمان خۆشە ناوەرۆکی ڕاستی ئەمانەمان پێ بناسێنیت.

"بۆ ناسینی ئەمێشەسپێنتەکان هەمدیسان گەرەکە ڕوو بکەینە دەنکە گەنمەکە و بە جوانی بیناسین. ئەگەر دەنکە گەمەکە باش بناسین ئەوە هەموو گەردوون و زاکۆنەکانی فەرمانڕەوا بە سەریشیدا دەناسین. من لە جامئەسپ داوا دەکەم کە ئەو شتەی لە دانەی گەنم دەیزانێ و دەیناسێ، بۆمانی ببێژێت".

"سەرەتا دێتە بیرم ئەو ڕۆژە کە گەنمت لە زەوی چاند و لە زیندووبوونی گەنمەکەت بۆ باس کردین، فەرمووت کە هەرچەندە دەنکی گەنم بێ گیان دەنوێنێ، بەڵام هەر کە لە ئەنبار هاتە دەر و لە ناو خاکدا چێندرا، گەوهەری زیندووی دەکەوێتە جووڵە و دەڕوێت و هەڵدەدا و لە خودی خۆیەوە دەنکی گەنمی تر بەدی دێنێت. واژەی «ئەمێشە» کە بەشێکە لە واژەی ئەمێشەسپێنتە، ئەم هەمیشەیی و جاویدانی و زیندوویی و بێمەرگییەی دەنکی گەنم دەگەیەنێت. بەم واتەیە کە خۆی زیندووە و ژیان بە دەنکێکی دیکە دەگەیەنێت و دەیبەخشێنێت. لە لایەکی ترەوە کاتێ مرۆڤ بیخوات دەبێتە مایەی ژیانی و کایەکەشی بۆ ئاژەڵ و مەڕ و ماڵات سوودمەندە. «سپێنت»یش بە مانای پاک و پیرۆز و پترکەر و دەرمانبەخش. کەوابوو ئەمێشەسپێنتەکان دەبێتە پترکەرانی سوودگەیەنێر و پاکانی پیرۆز و دەرمانبەخشانی هەتاهەتایی، هەمان یاساکانە کە لە ناو دەروونی دەنکی گەنمدا هەیە و گەوهەری دەخاتە بزاڤ و باڵای پێ دەکات و هەڵ دەدات و گەشەی پێدەستێنێت و بە زایینی دەنکەکانی دیکە دەگەیەنێت. ئەگەریش لە دەنکی گەنم ژوورتر بچین، ئەوە لە هەر دیاردە و دیمەنێکی بووندا ئەم یاسایانە دەبینین. تا ئەو جێگایە من دەزانم و دەیبینم و بیرم بۆی بجێت، کاتێک گەنم دەڕوێت و دەبێتە گەنمی فرەتر، ئەبێت لە خاکدا چێندرابێت و ئاو و هەوا و تیشکی هەتاوی پێ گەیشتبێت، کەوایە گەوهەری گەنمی وەدەستهاتوو، لە خاک و ئاو و هەوا و خۆر گرساوە".

"ئایا دەتوانیت لەمەڕ ئاو و خاک و هەوا بیر بکەیتەوە و بۆ ئەوانیش جەوهەرێک ببینیتەوە"؟

"توانای وەڵامدانەوەی ئەم پرسیارەم نییە و لە ڕاستیدا بیرم بۆ هیچ کوێ ناچێت، داوام وایە کە بەرێزتان ئەی زەردەشتی زانا بۆ خۆت وەڵامی ئەم پرسە بدەیتەوە".

"بەڵێ پرسیارێکی دژارە، من بەم شێوە دەبێژم، گەنم کە چێندرا و هەوا و ئاو و خۆری بۆ لوا، دەڕوێت و هەڵدەدات. ئەگەر هەر کام لەم کەرەسانەی نەبێت، گەنم ناڕوێت، جا هەر چەندە هەر کام لەم کەرەسانە جودا لە یەک دەبینرێت و هەر یەک بۆ خۆی چۆنیەتی و شێوەی جیاواز و تایبەتیی هەیە، بەڵام لە ئەنجام و کۆتایی و لە بە یەک گەیشتندا، هەموو بە یەک شت دەگەن، ئەوەش ڕووناهییە. لە گەردوون و جیهانی ئێمەدا هەموو شتێک لە ڕووناهی جاویدانی گرساو و هەڵقوڵیوە و هەر دیاردەیەک کە هەیە، شتێک نییە بێجگە لە شێوەیەکی شەبەقی ڕووناهی جاویدان. چاوکانی و گەوهەری بوون بە هەموو دیاردەکانی و جیهان و گەردوونەوە، هێزی جاویدانی ئەهۆرا مەزدایە، هێزی ئافراندن و ئەڤین و هێزی یەگانەیە، بێسەرەتا،

بێکۆتایی، بێکەران و بێهاوتا و نەگۆڕ، نابینرێ و بەدیهێنەر و توانامەندە. لە جیهانی بووندا، شتێک نییە لە دەرەوەی هێزی جاویدانی ڕووناهی یان تیشکی تیشکەکان و ڕەخشەندەکان و ڕەخشەندەی ڕەخشەندەکان. هەموو شتێک لە جیهاندا لە وزەی شەبەقی جاویدانی ئەهۆرا مەزدا هەڵدەستێت و بە هێزی ڕووناهی ئەو کۆتایی پێ دێت. ئەهۆرا مەزدا ڕووناکی ڕووناکییەکان، ڕەخشندەی ڕەخشەندەکان، تریفەی ئاسمان و زەوی، هێزی ئافراندن، وزەی هەنجاردار و هزرداری ئافەرینشت، گەوهەر و بنیاتی بوون و ئاوەزی بوون، جەوهەری بێکەران و بێسنوور و بێپانتایی هەموو شتێکە. ئەهۆرا مەزدا سەرشار* لە تریفە و بوونی پێویست* و گەوهەری سەرەتا و ڕووناکی گشتی و ئازادی بێسنوورە کە هەمیشە پڕتیشک و داگرساوە و لە ڕێگای داگرسان و ئافراندنە کە دیاردەکانی لێ بەدی دێت و پەیدا دەبێت و بە شەبەقی ڕووناکی خۆی ژیانیان پێ دەبەخشێت. هەموو شتێک لەم جیهانە لە ئاگر و ڕووناهی بەدی هاتووە و هەر دیمەنێکی جوان و قنج، ڕەسیدەیی و پێگەیشتن لەوە. هەموو دیاردەکانی بوون لەتەک یەکدا یەک و پەیوەست و پەیوەندن و هەر یەک بەوەی دیکە ڕاوەستاو و دیارە. هەموو هێزەکان و دیاردەکانی هەستی لە ڕیشە و بناخەدا یەکێکن. لە گەردووندا یەک گەوهەر هەیە کە هێزە و هەموو دیاردەکان ڕەنگدانەوە و نمایشتی ئەو هێزەن. گەردوون و هەستی یەگانەن و یەگانەبوونی ئەهۆرا مەزدا ستوون و بنیاتی ڕێبازی منە".

"مرۆڤیش هەر وەک هەموو دیاردەکانی گەردوون، نموونەیەکە لە هێزی ئافراندن و هێزی ڕەخشندە و ترۆپکی تیشکی کۆکراوی ڕووناکییەکان و لە زنجیرەی دیاردەکانی بە یەک بەندکراو، بازنەیەکە پەیوەند بە بازنەکانی دیکە. ڕزگاریی مرۆڤ لە جیهاندا پەیوەندە بە ناسینی خۆی و ڕووناککردنی مێشک و دڵی و پەیوەندبوون بە تریفەی هەرمانی و داگرسان و شەماڵە کردنی ڕووناهییە.

"ئەمە بزانن کە مرۆڤ ڕێگایەکی دوور و درێژی پێواوە کە مێشکی لە چەند خودایەوە بە تاکە خودایی ئیمرۆ بگات. بڕوانن ئەم ڕۆژپەرەستانە کە خۆر و مانگ و ئەستێرە و ئاو بە خودا دەزانن و بۆ هەر دیاردەیەکی دیکە خودایەکیان دیاری کردووە، دروست خودایەک کە پڕ بە تایبەتمەندیەکانی مرۆڤە. تەنانەت بڕێک لەم کەسانە کە بڕواشیان بە جۆرە خودایەکی تاکیش هەیە، لە هزر و ئەندێشەیاندا خودا بە پاتشایەکی فرە مەزن و تاک دەزانن کە بە توانا و هێزی بێسنووری و بە حەز و هەست و خووی مرۆڤێکە کە لە سەر تەختی خۆی لە ئاسمانەکاندا دانیشتووە و لە ناو فریشتە و پەرییەکانی جۆراوجۆری کە دەورین، بە سەر جیهان فەرمان دەدات. ئەم کۆمەڵانە خودا ئاوا دەناسن و دەبیینن. بەڵام خودای من بەم چەشنە نییە. ئەهۆرا مەزدایەک کە من پێی پابەند و بڕوامەندم، جیهانی شەبەق و ڕووناهی و جیهانی بێکەرانە. خێرەت و هەنجاری بوون، قەشەنگی و گەیین و گەشەسەندنی هەستی و شەماڵەی هەستییە. من خودا نەک لە ئاسمان، لە هەموو شوێنێک دەبینم، لە پشکۆتنی گوڵێک، لە خەندەی منداڵێکی ساوا، لە ڕامانی مرۆڤێک، لە دڵی گیایەک، لە هەموو شت و هەموو کەس و بەرزتر لە هەموو لە ئەڤین، لە ئەڤینی جاویدانی".

"بەڵام لەمەڕ ئەڤین ببێژم کە جوانترین، دڵڕفێنترین، پڕبەهاترین، خۆشەویستترین، بەڕێزترین، بەهرەمەندترین،شیرینترین، خۆشترین و باشترینی وشەکان کە لەم جیهانەدا هەبێت تەنیا یەک وشەیە، ئەڤین. ئەڤین دوو واتەی گرینگی هەیە، ئەڤین بە واتەی ڕووناهی و ئەڤین بە واتەی ڕاکێشان. هەموو بوون، لە ئەڤینەوە گرساوە بەو دوو واتەی، بۆیە منیش بەم وشە و دوو واتەکەی، ڕووم لە خودا و ڕوو لە ڕزگاربوونم کردە. هەروەها کە پێشتر گوتم لە واتەی یەکەمدا، جیهان بێجگە لە ئەفین و دیاردەکانی ئەڤینی ئاخنراو، شتێکی دیکە نییە. بەڵام واتەی دووهەمی ئەڤین، ئەڤین کاتێک دەتوانێت بکەوێتە بزاڤ و گەڕیان و هەموو ئەم دیاردانەی بێسنوور لە بوون و جیهاندا بەدی بێنێت، کە لە ناو ئەڤین، بە واتەی دووهەمەکەی، «باڵکێشەر» و «ڕاکێشەر» بێت. هەر جووڵە و گەڕیان و گەشەکردن و ڕەسینێک و هەروەها هەر مردنێکیش لە جیهاندا، بەدیهێنەر و هاندەر و هەڵخرێنەری ئەڤینە، بە هۆی باڵکێشەری و ڕاکێشەریەکەیەتی. ئەمە ئەڤینە کە گەڕیانی چەرخی ڕۆژگار و سروود و حەیرانی بوونی لێ بەدی دێت. ئەمە ئەڤینە کە ئەگەر تیشکی لە ناو دڵتاندا

بدرەوشێت، ژێکانی شاراوە و کوژاوەی دڵتان دەهێنێتە گۆڤەند و خرۆش. ئەڤین ژێکانی دڵتان دەخاتە چرین و هۆنراوەی ناسکی بوونێکی نوێ بە گوێتان دەگەیەنێت، هۆنراوە و ئاوازی ژیان. سەرای دڵتان وەک زۆزانی هەورامان، وەک ئاسمانی ساماڵ، وەک دەریای بێسنوور کە بێجگە لە جوانی و جۆش و خرۆش و بەهرە و زایین، شتێکی دیکەی تێدا نییە. لەم کوێستان و ئاسمان و دەریایەدایە کە شەپۆلەکانی قەشەنگی ستران و هۆنراوە و هەڵبەست چێ دەبێت. بۆنی خۆشی بەرزەنگڵ و چنوورەی جوانی بەرۆکی کیژان و نیلوپەری* سەر ئاوان ڕوو لە هەتاو دەپشکوێن. لەم ئاسمانە دڵکێش و خۆشەدایە کە لە دوای وارانێکی ژینبەخش پەلکەزێڕنەی ڕەنگاوڕەنگ ڕوخساری ئاسمان دەخملێنێت و نیگای سەوداسەران بەرەو ئاسمان ڕادەکێشێنێت و ژێکانی دڵتان دەژەنێت و ئەستێرەی ڕووناکی گیانبەخش تیشکی جوانی خۆی دەهاوێژێت. ئەو تیشکە ژینبەخشە کە خەرمانەی نیگای گەرم و شیرینی دەخاتە خرۆش و تابانی دەکات و لە وەڵامی نیگاکانی ئێوە، دڵتان هاوساز و هاوئاوازی خۆی دەکات، هاوساز و هاوئاهەنگییەک کە هیچ ستران و دەنگ و نەوا و هۆرە و حەیران و بەستەیەک بە خۆشی و جوانی ئەو ناگاتەوە".

"ئەی زەردەشت سوپاست دەکەین کە ئاوا جوان و بەتام و شیوا و شیرین گەوهەری بوون و یەگانەیی بوونت بۆ ئێمە شی کردەوە. ئێستاکەش دەخوازین کە هەمدیسان سەری مژارەکە بە دەست بگری و ئێمە بەرەو جیهانی دڵبزوێنەری ئەمێشەسپێنتەکان ببەیت".

"دووبارە بۆ دەنکە گەنمەکە بگەڕێنەوە. لە ئێوە دەپرسم، ئایا لە سەر دروستبوون و ڕواندن و گەیینی دەنکە گەنمەکە ڕێکوپێکی و یاسایەک دەبینرا؟ ئایا ئەگەر گەنم بچێنین، دەنکی جۆ سەوز دەبێت، یان لە گەنم تەنها گەنم و لە جۆ تەنها جۆ؟ وەڵامی ئەم پرسیارە زۆر ڕوونە، لە گەنم هەر گەنم بەدی دێت. هەموو ئەو گۆڕانکارییەکان کە لە سەر گەنم بەدی دێت، هەر لە چاندن تا دروێنەی، دەبێت لە سەر بناخە و پایەی یاسا و هەنجار بێت. جا ئەم یاسا و ڕێکوپێکییەی دەروونی گەنمە، من نێوم ناوە ئەمێشەسپێنتەکان. یاسا و زاکونەکانی فەرمانڕەوا لە ناو دەنکی گەنم و لە ناو هەموو دیاردەیەکی هەستی و گەردوون یەک شتە. ئێستا یاسا و ناوەڕۆکی ئەمێشەسپێنتەکان وەهومەن (وەهمەن، بەهمەن، بێمەن)، ئاشاوهێشتا (ئۆردیبەهەشت)، خشترەئیریە (شەهریوەر)، سپەنتئارمەئیتی (ئەسپەند، ئەسفەند)، هەئورتات (خۆرداد) و ئامەرتات (ئامۆرداد) شی دەکەینەوە و هەر کامیان بە تێر و تەسەلی لە سەری دەدوێین".

"بەهمەن ئاوەزی بوون و بیری چاکەی مرۆڤە. دانەی گەنم هەر چەندە بێگیان دەبینرێت، بەڵام گیانی تێدایە و زیندووە و لە سەر شێوە و چۆنیەتی و هەموو گۆڕانکارییەکانی ژیانی گەنم، ئاوەز و هەنجارێک زاڵە. خۆی ئاوەزداریی گەنم لەوەدایە کە لە گەنم بێجگە لە گەنم نەڕوێت و هەزاران دیاردەی باڵکێش و سەرسوڕهێنەری دیکەشی تێدایە، وەک شینبوون، چەکەرەکردن و باڵاکردن و ڕەسین و دانەدان و لە دواییشدا دەخورێت و دەبێتە هێز. بەهمەن لە دینی بەهدینی تۆپکی هزری هەستییە و لە مرۆڤیشدا ژیری و رامانیەتی کە زانست و پەروەردەکردن و فێربوون و چاندی لێی دەهەڵنجێت. ژیری و هزر جوێکەرەوەی مرۆڤ لە ئاژەڵ و ئەمە بەرزترین و پلەمەندترین بەهرەی و هاتی مرۆڤە".

"واژەی بەهمەن لە دوو واژەی «بەهـ» بە واتەی باش و چاک و «مەن» بە واتەی رامانە. بەم چەشنە وشەی بەهمەنی لێ چێ بووە و لە بەرانبەریشدا «ئەنگەرەمەن» یا «ئەهریمەن» هەیە کە هاندەری مرۆڤە بۆ خراپە و ناحەزی. بەهمەن یان رامانی پاک، ڕابەری مرۆڤە بۆ ئاشتی و دۆستایەتی و یەکبوون و ناشێلێت تووڕەیی و ڕک و کەلەڕەقی و خیرەسەری لە دڵی مرۆڤ بەدی بێت. بەهمەن لەناوبەر و تێکدەری ستەمگەری لە ناو کۆمەڵاندایە و ناهێڵێت مرۆڤ کاری ناشایست بکات و دروستکاری و هۆشمەندی و دووربینی لە هزر و رامان، توانامەندیی ناسین و وەرگرتن و زانست و بینایی، هەمووی لە بەهمەنەوە سەرچاوە دەگرێت. لە بەرانبەری بەهمەن و ئاوەز و ژیریدا، ئەکۆمەن* یان بیری و رامانی خراپ کە بە پێچەوانەی بەهمەن مرۆڤ لە کوردەی چاک ڕادەوەستێنێت و گەلان بەرەو خراپەکاری ڕادەکێشێنێت و جەنگ و دوژمنی و دژایەتی و دووبەرەکی لە

نێوان گەلان بەدی دێنێت و ڕک و کینە و خیرەسەری و کوشتن و بڕین و ستەم و خوێنڕژتن بەدی دێنێت. مرۆڤ بە پەیڕەوکردنی ئەکۆمەن، پێ لە سنووری ئاوەز و ژیریی دەخاتە دەرێ و کاری بەد و ناشاز و ناشیرین و ناشایست دەکات. ئێستا بەم چەند سرووده لەمەڕ رامانی پاک و خراپ گوێ بدەن":

ئەی مەزدا..!
ئەو کەسەی کە رامانی
باش یا خراپ بێت و
هەر چییەک کە هزری بە ئازادی هەڵیبژێرێت،
ویژدان و گوفتار و کردار و بڕواشی
پەیڕەویی لێ دەکات.
بەڵام لە ئەنجامدا،
ئەمە خێرەتی تۆیە
کە چاکە و خراپە لە یەکدی جیا دەکاتەوە.
گاتا، هاتی 48، سروودی 4

ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
هەر کەس چ پیاو بێت چ ژن،
ئەو شتەی کە تۆ لە ژیاندا بە باش و پەسەند دەیژمێریت،
بە جێی بێنێت،
لە بەر تریفەی رامانی پاکدا،
لە پاداشتی ڕاستی و بەهرەی مینوویی
کامەران دەبێت.
من ئەو کەسانە
بۆ ستایشتی ڕێگای تۆ ڕێنوێنی دەکەم و
لە تێپەڕگای داوەری دەیانپەڕێنمەوە.
گاتا، هاتی 46، سروودی 10

"ئۆردیبەهەشت، دووهەمین یاسای فەرمانڕەوا و هەنجار، بە سەر دانەی گەنم و هەموو دیاردەکانی گەردوونە. لە جیهانی بووندا ڕێکوپێکی و هەنجارێکی پتەو و گران فەرماندەرە و هیچ شتێک لە دەرەڤەی فەرمانی هەنجار و ئۆردیبەهەشت نییە. هەنجار لە ڕەوانی مرۆڤدا، ڕاستی و پاکییە. دوژمنی هەرە مەزنی ڕاستی و داد و مرۆڤ، درۆیە. ڕاستی لە ڕەوانی مرۆڤ، مایەی خۆشی و خوڕەمی و شادمانییە و هەر چاکەیەک کە لە جیهاندا هەیە، لە ڕاستی هەڵدەستێت و لە هەمبەری ڕاستی، درۆیە. درۆ مایەی خراپەکاری، فریو، خەم، دڵتەنگی، گوناهو گرژی لە ناو مرۆڤدا دەبێت. سروودی من لە بارەی ڕاستی بەم شێوەیە":

هەموو مرۆڤێک لەم جیهانەدا،
پێویستە کردارەکانی لە سەر پایەی ڕاستی بێت،
چونکە ڕاستی بنیاتی ئایینی ژیانە.
پێویستە ڕابەری دادگەر،

لەتەک چەواشەکاران و ڕاستکاران و
هەروەها لەتەک ئەوانەی کە کرداری چاکە و خڕاپەیان
تەڤلی یەکدی کردووە،
بە گونجاوترین ڕەوشت هەڵسوکەوت بکات.
گاتا، هاتی 33، سروودی 1

ئەی ئەهۆرا..!
لە کاتی پاداشت و
ئەو کاتەی کە سەرکەوتنی ڕاستی بە سەر درۆدا
مسۆگەر دەبێت و
فریوی ئەکۆمەن (بیری خراپ) و لایەنگرانیان
بۆ هەمیشە ئاشکرا دەبێت،
ئەوسا، لە بەر پرشنگی بەخشایشت،
ستایشتی تۆ و
خۆشەویستی بە تۆ پتر دەبێت و
بەر و بەهرەی بەختیاری بە ئاکام دەگات.
گاتا، هاتی 48، سروودی 1

ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
ئەو کاتەی کە لە دڵەوە
بانگت دەکەم،
بێجگە لە ڕاستی و
رامانی پاکی تۆ،
چ کەسێک یارمەتیی ڕەوانی من دەدات؟
کێ پشتیوانی من و
یارانم دەکات؟
گاتا، هاتی 50، سروودی 1

ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
ئەی بەتواناتر لە هەمووان..!
ئەی پاکی..!
ئەی ڕاستی گەردوونگێڕ..!
ئەی رامانی پاک..!
ئەی توانای مینوویی..!
گوێم لێ بگرە،
ئەو دەمەی کە پاداشتی هەر کەسێک دەدەی،
بۆ منیش بەخشش هەبێت.
گاتا، هاتی 33، سروودی 11

ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
لە بەر تریفەی رامانی پاک و
لە بەر پرشنگی تۆدا،
ئاکامی دوو لایەنی چاکە و خراپە،
ڕوون دەبێتەوە و
بە پەرەگرتن و پتربوونی ڕاستی و پاکی،
فرە لە پەیجۆران،
ڕێگای تۆ هەڵدەبژێرن.
گاتا، هاتی 47، سروودی 6

"شەهریوەر سێهەمین یاسای فەرمانڕەوا بە سەر بووندایە. لە شەهریوەرە کە ڕێکوپێکی، هاوسەنگی، سازکەری لە جیهان، فەرمانڕەوایی چاکی، توانامەندی مینوویی، خۆڕاگری و مامناوەندیبوون لە ڕەوانی مرۆڤدایە. جێهانی بوون مەیدانی بەربەرەکانێی دو ڕاکێشەری هاوزاد و دژ بە یەکە. ڕێکوپێکی و ڕاگرتنی لاسەنگی، لە بەگژداچوون و سازگاری دوو ڕاکێشەر بەدی دێت و ناڕێکوپێکی لە لاسەنگی. لە پێواژۆ و ڕێتکەی ئافراندندا، کردن و بوونی دیاردەکانی هەستی لە ڕێکوپێکییە و کاتێک تێک چوو و لاسەنگی دروست بوو، دیاردەکەش ڕێگای تێکچوون و خراپی دەگرێتە بەر و لە ئاکامدا لە ناو دەچێت".
"لە ڕەوانی مرۆڤیشدا دوو ڕاکێشەری هاوزاد و دژ بە یەک هەیە کە بە چەشنی خواست* و ئارەزوو دەبینرێت و ڕێکوپێکی و هاوسەنگی و لەسەرخۆیی یا هەمان شەهریوەر کاتێکە کە مرۆڤ توانای ڕاگرتنی هاوسەنگی لە نێوانی خواست و ئاوەزی خۆی ڕا بگرێت و حەز و خواستی لە ژێر ڕکێف و فەرمانی ئاوەزی دەرهێنابێت. خۆی ئەم توانامەندییە کە سەرچاوەی هەموو وزەکانە و بە مرۆڤ ئاسایشت و خۆشی و شادومانی دەبەخشێنێت. لەسەرخۆبوون، هێمنبوون و داد و دادگەری لە بەتوانامەندی مینوویی وەدەست دێت. ستەمکاری، توندڕەویی، زیادەڕەویی*، دەستدرێژی، چەواشەبوون و کاری ناشایست هەمووی لە نەبوونی هێزی خۆڕاگری و توانامەندی مینوویییە. بۆیە توانامەندی مینوویی لە پاڵ داد و راماندا، بەڕێز و پیرۆزە، من هەمیشە ڕێز و ستایشتی بۆ دەکەم".

ئەی مەزدا..!
ئیسە ستایشتی تۆ و ڕاستی و
پاکترین هزرەکان و
توانامەندیی مینوویی دەکەم،
دەمەوێت لە ڕێگای ڕاستدا بم و
لە سەرای سروود،
گوێ بۆ سەوداسەرانی تۆ،
بگرم.
گاتا، هاتی 50، سروودی4

ئەو کەسەی کە ڕێگای چاکە هەڵدەبژێرێت،
توانای مینوویی،

رامانی پاک و ڕاستیی دەست دەکەوێت و
پاکی بە تەن و گیانی ئەو،
پایەداری و توانامەندی دەبەخشێت.
بێگومان چونکە ئەو لە لایەنی تۆ بووە،
لە ئەزموونی گرانی ژیاندا
سەردەکەوێت.
گاتا، هاتی 30، سروودی 7

"ئەسفەند ڕاکێشەری هەموو هەستییە. لە هەستیدا دوو ڕاکێشەر فەرمان دەدەن، «دوورکەر» و «کێشەر» کە لە هەستیدا بە هەموو دیاردەکانیەوە کار و کاردانەوەیان دەبینرێت. هێزێک لە ناو دەروونی گەنم هەیە کە بەشێک لە گەم بەرەو خاک و ئاو ڕاکێش دەکات و بەشێکیشی بەرەو ڕووناکی و ڕۆژ و هەوا دەچێت، هەر دووی ئەم هێزە دوورکەر و کێشەرە. گوڵی گەنم گەرمی و تیشکی خۆر ڕادەکێشێت و لە خۆشی هێزێک بەرەو هەتاو بڵاو دەکاتەوە. لە هەر دیمەن و نموونەیەکی بووندا، ئەم کار و کاردانەوە و کێشەر و دوورکەرەوە هەیە و ئەمە دەبێتە مایەی باڵاکردن و گەیین و گەڕیانی ئەو دیاردەیە. کێشان و دوورخستەوە و کار کاردانەوە و ڕەنگ و ڕەنگدانەوە لە مرۆڤدا بە چەشنی ئەڤین، لەخۆبوردن، داد، بەخشش، رامانی دروست، هەڵسەنگاندنی ڕاست، خۆپارێزی و پاکی و خاسی دەبینرێت، کە ئەمانە دەبێتە مایەی خۆشی و شادومانی و کەیفخۆشیی دڵەکان و گیانەکان".

ئەی مەزدا..!
تەنیا ئەو کەسانە دەتوانن
دل و گیان و کەسایەتیان،
لەتەک رامانی پاکدا پەیوەند بدەن،
کە لە ڕێگەی جوانمەردی و ڕاستی و زانایی
هەنگاڤیان نابێت،
لە ئاکامدا ئەم کەسانە،
جیهانی جاویدانیی تۆیان
پێ دەبەخشرێت.
گاتا، هاتی 49، سروودی 5

من،
بەو هۆرە بە جۆش و گەرمانە
کە لە دڵمدا هەڵمبەستوون،
دەستەوتکا،
ڕوو لە تۆ دەکەم،
بە ڕاستی و بە لەخۆبوردوویی مرۆڤێکی خۆبەختکار،
بۆ تۆ نوێژ دەکەم و
لە بەر تریفەی باڵکێشی رامانی پاکدا،
لە تۆ نزیک دەبمەوە.

گاتا، هاتی 50، سروودی 8

ئەی مەزدا..!
من رامان و ڕەوانی پاکی ڕاستکاران،
لە بارەگای تۆدا
بە ئێوە دەستپێرم،
تا ئاگاداری ئەوان بیت.
هەروەهاش ستایشتی جەوانمەردی و
خواستەکانی دڵ دەکەم،
ستایشتی تۆش دەکەم،
چونکە پاتشای
مەزنیی و پایەداریی و جاویدانیت.
گاتا، هاتی 49، سروودی 10

"خۆرداد باڵاکردن و ڕەسینە، لەو کاتەوە کە دانەی گەنم دەچێندرێت تا ئەو کاتە دەنکی گەنمی فرەی لێ بەدی دێت، لە ناو پێواژۆی باڵاکردن و پێگەیشتندایە. لە دەروونی گەنمدا هێزێکی شاراوە، دانەی گەنم بەرەو سەوزبوون و گوڵدان دەبات. هەستی و هەموو دیاردەکانی بە خواست و ڕاکێشانی زاتی دەروونی یان لە کۆششی هەمیشەیی و بێوچانی گەشەسەندندایە. لە جیهانی بووندا ڕاوێستان نییە و هەموو دیاردەکانی هەستی هەمیشە لە جوڵە و ڕۆیشتن و لە پێواژۆی بووندان. جیهانی هەستی لە گەڕیان و گەشەسەندنی هەمیشەیی خۆیدا بە چەشنی جۆراجۆری زایین، مردن، فرەهی، کورتاسی، دابڕین و لکاندندایە. ڕۆیشتن و گەشەسەندنی جیهانی هەستی دارای شێوەگەلی بەردەوامبوون، بازبردن، چەندوچۆنی، ڕەسەنی و جەوهەرییە. لە پێواژۆی جوڵە و گەڕیاندا، هەر کام لەم شێوانە بە یەکدی دەگۆڕێن".

"لە پێواژۆی گەڕیان و باڵاکردندا، وزە بە شێوە دەردێت و شێوەش بە وزە. ئارمانجی گەڕیان و بزاڤ لە بووندا باڵاکردن و ڕەسینە. هەموو دیاردەکانی بوون لە یەک ڕێگەدا گەشەکەر و بە یەک پەیوەندن. ئەوەش لە ڕێگای باڵاکردن و پێگەیشتندا هەر گاڤ لە گاڤێگی پێشتر بانتر و لە گاڤی دواتریشدا درێژترە. ڕێتکەی گەڕیان و باڵاکردن لە بووندا، بێوچان و گاڤ بە گاڤە. لەم ڕێتکەیەدا توندی و پێشکەوتن و گەشەسەندن و زەریفی و وردیی هەر گاڤ لە گاڤی پێشتر زۆرتر و پتەوتر دەبێت. ڕۆیشتن و باڵاکردن و گەشەکردنی جیهانی بوون، پێواژۆیەکی بێگەڕانەوەیە، یەک ڕووە و بە تەوژم و لەز و پێشڕەوە. هەر چی جیهانی هەستی بەرەو پێش بچێت، گەشەکردن و باڵاکردنیشی پترتر دەبێت. زاگون و یاسای خۆرداد لە رەوان و رامانی مرۆڤ، پشکووتن و ڕەسین و شادبوون و لەشساخییە، هەر ئەمەشە کە مرۆڤ بەرەو ڕووناهی و ڕاوەستاوی و توانامەندی دەبات".

ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
ئەو شتەی کە شیاوی تۆ و لە ڕێگای ڕاستیدایە،
بە ڕێزەوە بۆ تۆ
بە جێی دەهێنین و
پێشکەشی تۆی دەکەین،
ئارەزوومەندم کە هەموو کۆمەڵان،
لە بەر تریفەی رامانی پاک و شکۆداری تۆدا،

به پێگەیشتن بگەن.
ئەی مەزدا..!
بە دڵنیایی مرۆڤی دانا
هەمیشە لە وزەی مینوویی تۆ خەنی دەبێت.
گاتا، هاتی 34، سروودی 3

"ئامۆرداد بوونی جاویدانییە. هێزی ئافراندن هەمیشە لە کاری ئافراندن و زایین و مردندایە و ئەم کاروبارە هەمیشەیی و جاویدانییە. ئەمەی کە گوترا، ناساندنی ئەمێشەسپێنتەکان لە بوون و ڕەوانی مرۆڤدایە کە هێندسەی* بوونی لێی بەدی دێنێت. لە هێندسەی هەستی جیهانی پچووک، لەو ڕوانگایەوە کە بنیات و یاسایەک کە بە سەر دەنکەکانی گەنم فەرمان دەدەن دروست وەک جیهانی مەزنە و هەر دوو وەک یەکن و لە یەک زاگونیش فەرمان دەبن. مرۆڤ جیهانێکی پچووکە لە جیهانی مەزن و لە ژێر کاریگەری و فەرمانی یاساکان و زاگونەکانی جیهانی و ئەمێشەسپێنتەکان. جا ئەگەر تیشکی ئەمێشەسپێنتەکان بە سەر ڕەوان و زیندەگانی ئەو بکەوێت، ئەوە شادی و بەختیاری و خورەمی ژیانی ئەو دادەگرێت و دەبێتە ئاوێنەیەک بۆ دیمەنی هەستی، ئاوەزی گشتی، تیشکی درەخشان، هێندسە، هەنجاری بوون و ئەهۆرا مەزدا. ئەمێشەسپێنتەکان لە گۆڕەپانی ڕەوان و ژیانی مرۆڤدا، هەنگاوەکانی پالأفتن و ڕازانەوەی ڕەوانن کە لە رامانی پاکەوە دەگرسێت و دوای پێوانی هەنگاوەکانی ڕاستی، داد، خۆپارێزی، لێبووردیی، ئەڤین، پاکی، گەشەسەندن و پشکووتن بە ئامورداد بە واتەی جاویدانی دەگات. لە دینی بەهدینی هەمووی مرۆڤ، کە ڕێپێوەرانی ڕێگای ڕووناهی و چاکین، گەرەکە ئەم هەنگاوانە بنێن و بۆ گاڤی خۆرداد و ئامۆرداد، کە هەمان پێگەیشتن و شادی و خۆڕەمیی هەمیشەییە".

باژێری ڕووناکی زەردەشت

"ئەی زەردەشتی زانای مەزن..!، سپاسی فەراوانی تۆ دەکەین کە ئەمێشەسپێنتەکان و هێندسە و هەنجاری بوونت بۆمانت ڕوون و ئاشکرا کرد، بەڵام پرسیارێکی دیکەم هەیە. ئەو ڕۆژەی کە تۆ ڕازی ئەمێشەسپێنتەکانت ئاشکرا کرد، شەوەکەی هەموو بیرمی بە خۆیەوە خەریک کردبوو و هەر بەم بیرەشەوە خەوم لێ کەوت و دوای خەونێکی سەیرم بینی. لە خەونمدا لە جاڕێکی* گەنمدا ڕاوەستابووم، گەردوونەیەکی ڕووناکم بینی کە بەرەو ڕووی من دەهات. گەردوونەکە بە لامدا تێپەر بوو و بەرەو شارێک کە لە نزیکی جاڕەکە بوو، دەڕۆیشت. کاتێک کە گەردوونەکە نزیکی دەروازەی شار بووەوە، دەروازەکە کرایەوە و من کە تواشای سەر دەروازەکەم کرد، نووسرابوو «باژێری ڕووناکی زەردەشت». گەردوونەکە چوە ناو باژێرەکە و لە ناکاو هەرا و هاواری شادی و خۆشی، دانیشتوانی شارەکەی داگرت. منیش کە ئارەزووەمەندی بینینی شارەکەم بوو بە گورجی کەوتمە دوای گەردوونەکە و چوومە ناو شار و لەوپەڕی سەرسوڕهێنەری لە یەک ساتدا هەموو جوانییەکانی جیهان لە پێش چاومدا ئاشکرا بوو. شارێکی خۆش و پاک و پڕ لە جوانی، دانیشتووانی شارەکە لەشساخ و بەدەماخ و شاد،

هەموو خەریکی جووڵە و کار و هەوڵ و خەبات و خوێندن و فێربوون، هەموو ئالیکار و یارمەتیدەری یەکدی، لێو بە خەندە و کەیفخۆش و گۆڤەند و چەپڵەڕێزان بە چەشنێکی بێ وێنە. لە هەر سووچێکی شار دەنگی خۆشی و پێکەنین دەبیسرا. سەرانسەری شار بە درەخت و گوڵ و سەوزەڵانی داپۆشرابوو. شار پاک و خاوێن، خەڵکیشی بە ڕەخت و بەرگی شایان و ڕازاو و پاک. شارەکە یەکپارچە لە ژێر چەتری داددا دەژیا و دادپەروەران و دادگەران وەها پتەو و ڕاوەستاو بۆ شار فەرمانیان دەدا کە بە قەد دەنکە هەرزەنێک ستەم لە کەسێک نەدەکریا. ئای کە شارێکی خۆش بوو، چەنێک خەڵکی شار ئاسووە و بێ خەم بوون، چەنێک شاد و فرەمەند* و دڵخۆش بوون. بە هۆی ئەوە کە سواری گەردوونەکە بووم، توانیم هەمووی شارەکە ببینم. پاش گەڕانی هەموو شارەکە، گەردوونەکە لە دەروازەی دیکەی شارەکە چوە دەرەوە و من خۆمم لە ناو جارە گەنمەکە بینیوە. بەیانی بە ئاواز و چریکەی چڤیک و کەڵەشیری لە خەو ڕابووم. ئێستا ئەی زەردەشتی هێژا..! دەمەوێت من لە ڕازی ئەو خەونە سەیرە ئاگادارم بکەی".

"ئەی جامئەسپی بەڕێز..! خەونێکی هێژا و جوانت بینیوە، خەونی شاری نموونەیی و شاری چاکی کە ئاواتی منە و من هەوڵ و کۆششی بۆ دەکەم، هیواشم وایە کە هەموو گوند و باژێران ڕۆژێک بەم چەشنەی لێ بێت. ئەو باژێرە کە تۆ لە خەونت بینیوتە، باژێرێکە کە ئەهۆرا مەزدا و ئەمێشەسپێنتەکان فەرمانی لێ دەدەن، ئەمەش باش بزانە هەروەها کە پێشتر وتم ئەمێشەسپێنتەکان شەش یاسای فەرمانڕەوا بە سەر بوون و ڕەوان مرۆڤدان کە لە ژیانی کۆمەڵایەتیی مرۆڤیشدا بە شەش شێوە ئاشکرا و دەبینرێن، کاردانەوەی بە کارهێنانیان ئەو شارە دەبێت کە تۆ لە خەونەکەت بینیت. ئێستا دەخوازم شاری هیوا و ئاوات، شارستانی باشی و شاری دینی بەهدینی بە ئێوە بناسێنم".

"هەروەها کە گوتم باژێری چاکە، باژێرێکە کە لەوێ ئەهۆرا مەزدا و ئەمێشەسپێنتەکان فەرمانی لێدەدەن. بەڵام بزانین فەرمانڕەوایی ئەهۆرا مەزدا و ئەمێشەسپێنتەکان و چۆنیەتی شێوەی بەڕێوبەرایەتی ئەوێ بە چ چەشنێکە. هەروا کە پێشتر زانیتان، هەستی دارای گەوهەرێکی تاک و یەگانەیە، کە ئەوەش هێزی ڕووناهییە کە هەموو دیاردەکانی هەستی گرساو و هەڵقوڵیو لەو و چەشنێکی ئەوە. ئەم باژێرە پیرۆز و بەهاتەش خاوەنی گەوهەرێکی بنیاتییە کە ئەوەش دانیشتوانی باژێرەکەیە کە ئافەریدەی داداری مەزنن. هەموو شتێکی ئەم شارە لە مەردومەکەی هەڵدەستێت و هەموو شتەکانیشی بۆ دانیشتوانی باژێرەکەیە. هەموو کۆشش و هەوڵدانی باژێرەکە بۆ ژیانێکی خۆشتر و ئاسووەتر و پڕ ئاسایشتی دانیشتووانی باژێرەکەیە. لەم باژێرە خودی مەردومن کە بڕیار دەدەن و خۆشیان یاساکانی جێ بە جێ دەکەن و بە کاری دەبستن. لە باژێری پاکی هەموو شتێک بە ناوی گەل دەست پێ دەکات و بە ناوی گەلیش کۆتایی پێ دێت. لەم باژێرە هیچ چینێک بە سەر چینێکی تر تایبەتییەکی بانتر و سەرتری نییە، تەنیا جیاوازی لە نێوانیاندا بە هۆی ئاگایی و پاکی و زانستە. کۆڵەکەیەکی گرینگی دیکە لە ژیانی باژێروانانی ئەم شارە کارە. کار نرخێکی سپەندی* هەیە و بە چاوێکی پیرۆز لێی دەڕوانن. جا هەر لەم ڕوانگاوەیە کە هەر کەس دەبێت بەهرەی کاری خۆی بخوات و بژێت و پێویستیشە کە هەر کەس کارێکی دروست و سوودبەخشی ئاوا بکات کە شیاوی کۆمەڵگاکەی بێت. دەرئەنجامی هەر کارێک کە بە چەشنێک بۆ ئەندامانی کۆمەڵگا زیانمەند بێت ناڕەوا و مەناوەمەنە*. لەم باژێرە بەدەستهێنانی هەر جۆرێک پێداویستی و دەرامەتێک بێجگە لە ڕێگای کارەوە، ناڕەوایە، بەڵام تەنها کەسانێک دەتوانن لە خەزێنەی گشتی و یارمەتییەکانی کۆمەڵگا ئالیکاری وەربگرن کە هەرگیز توانای ئەنجامدانی کاریان نەبێت، کە ئەویش کۆشش دەکرێت بە جۆرێک بۆ ئەو کەسانە کارێک شیاوی ئەوان بدۆزرێتەوە".

"گەوهەرێکی دی کە سەرچاوەی زیندووبوون و هەبوونی ئەم باژێرەیە، چاند و هونەر و شارستانیەتیەتی. فەرهەنگ هەوێن و شیرەی مرۆڤایەتییە. فەرهەنگ گرساوی ڕەوشت و توانامەندی و چۆنیەتییەکانی جەوهەری و مینوویی کۆمەڵە، کە لە هەر کۆمەڵگایەکدا بە درێژایی ژیانی دیرۆکیەتی. ڕەوشت و ئاکار و خوو و خەدە و ڕێباز و بڕوا و ڕەفتارەکانی گەل و کۆمەڵگایەک لە ڕۆژگارێکی درێژدا، فەرهەنگی ئەو گەلە بەدی دێنێت. هەر

ئەم فەرهەنگەشە کە بە چەشنی سروشت و ویژدانی کۆمەڵگا، گەوهەر و سەرچاوەی کردار و ڕەوشت و چۆنیەتی کۆمەڵ لە کۆمەڵگادا دادەڕێژێت. چاند ڕێکوپێککەر و خەملێنەری ژیانی گەلانە. ژیانی کۆمەڵگا بە چاندی ڕاستەقینە و ڕەسەن و سازکەر، سست و خوار و پەرێشانە".

"چاندی باژێری بەهیی، چاندێکیە کە پا بە پای گۆڕانکارییەکانی سەردەم و ژیانی جەوهەریی دەگۆڕدرێت و گەشە دەکات و هاوئاهەنگ لەتەک نیاز و پێویستییەکانی زەمان، خشت و ڕێک دەبێت. چاندی باژێرەکە، سازکەر و مرۆڤانەیە و لە ڕێگای بەختیاریی کۆمەڵ و خۆشی و ئاسایشت و ئاسوودەیی هەمووانە. مەردومی باژێرەکە هاوکات لەتەک ئەوە کە چاندی خۆیان ڕادەگرن و هەموو دامودەزگاکانی گشتیی، لە فەرهەنگ و هەوێنی خۆیان تێرئاو دەکەن و دژی هەر جۆرە کۆنەپەرستی و دواکەوتوویی و لاساری و وشکەسەری و هەر ڕەفتار و ئاکارێک کە دەبێتە هۆی چەوتی و بەردی سەر ڕێگای پێشکەوتن و نوێکردن، دووری دەکات و بۆ پەرەپێدانی زانستیش دەکۆشن. دانیشتووانی باژێرەکە لەتەک ئەوە فەرهەنگی خۆیان دەپارازێن،لە چاند و شارستانیەتی خەڵک و گەلانی تر سوود و بەهرە وەردەگرن. هەر دیاردەیەکی چاندیی جیهانی کە بە چەشنێک بۆ چێبوون و باشترکردنی ژیانی کۆمەڵگا یارمەتیدەر بێت، بێ هیچ کەلەڕەقی و خیرەسەرییەک وەری دەگرین و بەکاری دەبستین، بەڵام بەو مەرجە کە ئەو وەرگرتنە نەبێتە هۆی ئەوە کە خۆت لە بیر بکەی و گەزەندێک بگات بە چاندی نەتەوەیی".

"گەوهەریکی دیکەی ئەم شارستانە، سامانی ژینگە سرووشتییەکانیەتی، وەک خاک و هەوا و ئاو و گیا و ئاژەڵ و کانەکانە کە هەمووی جێگای ڕێزە لە لایەن مەردومەوە و بۆ پاک و خاوێنڕاگرتنیشی دەکۆشن و پیسی ناکەن. خەلکی شارەکە هۆشیان بە مێرگ و شوێنە سەوزەلانییەکان هەیە و درخت و ڕەز و گوڵ دەچێنن و هەوڵ بۆ ڕاگرتن و پەرەپێدانی ئاژەلی سوودمەند دەدەن".

"بەلام لەبارەی فەرمانڕەوایی ئەمێشەسپێنتەکان لە شاری باش و نموونەیی دەبێژم و سەرەتاش لە فەرمانڕەوایی بەهمەن دەست پێ دەکەم. هەمان جۆر کە بەهمەن لە ڕەوانی مرۆڤدا مانای رامان و هزر دەهات، لە نەرینی کۆمەڵایەتیش هەر ئەم واتەیەی هەیە. لەم شارە ئەنجومەنی زانایان بەڕێوبەڕی شارەکە دەکەن و هەموو کارەکانی شارەکە لە ژێر فەرمانی ئەم ئەنجومەنەدایە. چۆنیەتی بەرپاکردن و چێبوونی ئەنجومەنەکەش بەم جۆرەیە کە هەفت ساڵ جارێک مەردوم لە نێوانی پاکترین و ئاگاترین و هۆشیارترین و تێگەیشتووترینی شارەکە هەفت کەسی بە سالاچوو هەڵدەبژێرن، کە بۆ ماوەی هەفت ساڵ بەڕێوبەری شار دەخەنە سەر ئەستۆیان. ئەوانیش لە ناو خۆیاندا یەکێکیان دەکەن بە سەرۆکی شارەکە، هەر کەسیش بۆی هەیە تەنیا یەک جار ببێتە ئەندام و جارێکیش سەرۆکایەتیی ئەنجومەنەکە بکات".

"ئۆردیبەهەشت، یاسای ئۆردیبەهەشت لە ژیانی کۆمەلایەتیی شارستانی چاکیدا، داد و دادگەرییە. داد واتەی بوونی هەر تشتێک لە ڕێگا و جێگای خۆیدا و لەم شارەش بەم چەشنەیە. لە شارەدا هەر کەس لە پەنای داد دایە و هیچ کەس بە هیچ جۆرێک بێدادیی لێ ناکرێت، داد بۆ هەموو کەس یەکسانە. لە باری ژیانی ئابووریشدا، داد پەخشکاری دەرامەتە. ئەو شتەی کە دادگەری لەم شارە بە جوانی و شایستەیی بەڕێ دەبات، سزا و پاداشتە. لەم شارە هیچ تاوانێک بێ سزا و هیچ چاکەیەک بێ پاداشت نامێنێت. کەیفەر و پاداشت لەو پەڕی وردبینی و هۆشیاری و ڕاستی و دروستی و بوردباری و دووربینی لە بەر چاو دەگیرێت. سزا لە ڕیشەی خراپی دەئاڵێت و تەفر و تووناى دەکات. سزا هاوڕێ لەتەک ڕاهێنان و باشکردندایە. سزا پڕ پێستی تاوانە. هەر تاوانبارێک گەرەکە بتوانێت لە خۆی بەرگری ڕەوا* بکات".

"شەهریوەر یا ڕێکوپێکی، یاسای شەهریوەر لە ژیانی کۆمەلایەتیدا ڕێکوپێکی و خەملاندنە، ڕازاوەیی و زەریفی لە رامان و گوفتار و لە هەموو شتێکدا. خەملاندن و جوانی بە واتەی هەنجار و هاوئاهەنگیدایە. لە شارستانی باشی هەموو شتێک لەتەک یەکدی ڕێکوپێکە و دامودەزگاکان و هەموو بەشەکانی بەڕێوبەری لەتەک یەکدی سازگار و هاوئاهەنگن و هیچ شتێک نارێک و ناکۆک و نەیار و پێچەوانە لەتەک یەکدا نابینرێت. لە ناو

دەروونی ئەم ڕێکوپێکی و سازگاریدا، هونەر دەگرسێت، کە زۆر بەڕێزە و لای گەلیش پلە و پایەی تایبەتیی هەیە. شەهریوەر ئەو وزەیە کە نێوانی وزە و ڕاکێشانەکانی جۆراوجۆری ڕەوانی و کۆمەڵایەتی، هێڵی مامناوەندی و ئەندازەداری لە ڕووی گەل ئاشکرا دەکات. لەم ڕێگاوە کە پرووسکەکانی خۆبەخشی و لەخۆبوردوویی و باشبوون و نرخاندنی دروست و ئاشتی و زەریفی لە ناو تاکی کەس و کۆمەڵگا بەدی دێنێت".

"ئەسفەند یا ڕاکێشان، یاسای ئەسفەند لە ژیانی کۆمەڵایەتی بە شێوەی ئەڤین، دڵسۆزی، هاوژینی، یەکیەتی، جوانمێری، خوێنگەرمی، بەڕێزی، وڵاتپارێزی، یاوەری و ڕەتەداری دەدرێت".

"خۆرداد، یاسای خۆرداد لە ژیانی کۆمەلایەتی گەشەپێدانی کۆمەڵگا و گۆڕاندنی هۆکارەکانی منخوازی و منویستی بۆ بەرەو گشتیخوازی و گشتویستییە. هەروەهاش خۆرداد بە واتەی دەوڵەتمەندی و بەهێزی و ئاسایشت و دڵنیایی و ئاسوودەیی و بێنیازی جەوهەری و مینوویی و پشکووتنی هەموو توانامەندیەکان مرۆڤ و پێشکەوتن و ئاوەدانییە".

"ئامۆرداد یان جاویدانی، یاسای ئامۆرداد نەمریی و جاویدانییە. چێکردن و دامرزاندن و ساز و بازکردنی باژێری چاکی لە هەموو بوارەکانی جەوهەری و مینوویی بە چەشنێکە کە بۆ هەمیشە دایدەرژێنێت".

"ئەمە چۆنیەتیی فەرمانڕەوایی ئەمێشەسپێنتەکان لە شارستانەکەی چاکییە. لە سەر ئەم دەسەڵاتداریەیە کە فەڕ و شکۆ و جوانی و خۆشی و شادمانی و داد و دادگەری لە شارەکە بەدی دێت و هەموو شتێک لە ڕێگای گەشەسەندن و باشتربوونی ژیان و بەختیاری و ئاسوودەیی و ئاسایشتی هەمووان هەنگاڤ دەنرێت. لەم باژێرە و لە سەر بناخەی فەرمانڕەوایی ئەمێشەسپێنتەکان هەر کەس خەریکی کاری خۆیەتی و کەس کاری بە کەس نییە. ترس و پەژارە لە دڵی خەڵکدا نییە. هەموو کارێک ڕەوایە مەگەر دژی داد و ئۆل و خێرەت و بناخە گشتییەکانی کۆمەڵگا بێت. مەردوم بە سۆز و بەڵێنی خۆیان فرە پابەندن. ڕێگا بۆ گەیشتن بە بەڕێوبەرایەتیی شارەکە تا بەرزترین پلە، بۆ هەموو ژن و پیاوێکی شایستە کراوەیە و هەر کەس دەتوانێت شایستەیی و توانامەندیی خۆی بنوێنێت. لەم ڕێگاویەوەیە کە هەمیشە پاکترین و زاناترین و پلەمەندترین و تێگەیشتووترینی کۆمەڵگا فەرمان دەدەن. پێشکەوتنی هەر کەسێک بە ئەندازەی پاکی و نرخەکانی مینوویی و کردار و ڕەوشتیەتی. گەل لە ڕێگای دەوڵەتمەندی و سامانی گشتی و بەهرەگرتنی هەر چی زۆرتر و گشتیتر لە سەرمایەکانی نەتەوەیی دەکۆشن. چۆنیەتی و چێکردنی باژێر هاوکات لەتەک پترکردنی دارایی و سامان و دەرامەتی گشتی و ئاسوودەیی ئابووری و پەخش و بڵاوکردنی دادگەرانەی دەرامەت بە چەشنێک کە نیازەکانی ڕەوا و دروستی هەر کەس بە ئاسانی و بە ئەندازەی پێویست بە جێ بێت. پێوانەی دابەشکردنی دەرامەت، کارە و هەر کەس کاری پڕبەهاتر بکات، لە دەرامەتی فرەتر بەهرەمەند دەبێت. هەر چی کار لە رامان و دانش پاراوتر بێت، بەڕێزترە. نێوانی زەمانی کار و کاتی پشوو ڕاژەیەکی ڕێکوپێک و دروست هەیە. یەکێک لە بنچینەکانی شار گوڵبژێری هەرە باشەکان و جێنشینکردنیان و لە سەر ئەم بنەمایەیە کە باژێر هەنگاو بە هەنگاو ئاوەدانتر و گەشتر و دەوڵەمەندتر دەبێت. جەنگ و هەرا و نەیاریی و لێدان و زەبر و زەنگ و ئەشکەنجە و کوژتن و هەر تشتێک کە نیشانەی خوو و ڕەوشتی ئاژەڵی لێ بێت، لەم شار دوورە و کۆ کراوەتەوە. مەردوم لە کاتی ناڕێکی و یا شتێک کە دژی خواست و نەرین و بروای ئەوان ببێت، دەکۆشن تەنها لە ڕێگای گفتوگۆ و داوەری، نەیاری و کێشەی خۆیان بکەنەوە و لە ناوی بەرن. بەم بیر و بۆچوونەیە کە لە باژێرەکەدا بیری جەنگخوازی، ڕەگەزپەرستی، جیاوازی لە نێوان گوندی و شاری، هەریمیگەری، ناوچەگەری، لاساری، توندڕەوی، خۆویستی، ململانێ، دەستەڵاتخوازی، هێرشبردن، دەستدرێژی، هۆکانی چەوسانەوەی ڕەنجبەران و جووتیاران، ناکۆکی و جیاوازی دینی و نژادی و ڕەنگی و خێڵ و هۆز و تیرەیی، تاکەپەرستی دەستتێبردن لە کاروباری خەڵکانی دی، نییە. چۆنیەتی دروستبوونی توێژ و چینەکانی شارەکە، شێوەی پەیوەندی و بەڕێوبەرایەتیی ئەجومەنی زانایانی شارەکە، بە شێوەیەکی ئاشتیخوازانە لەتەک باژێر و خەڵکانی هاوسێ و دراوسێیە. هزر و رامانی ئاشتیخوازی وەها بەهێز و پتەو لە ناو مەردومدایە، کە مەردومەکە بەردەوام بۆ

گەیشتن بەم مەبەستە دەکۆشن تا کۆمەڵگایەک لە جیهان بەدی بێنن کە هەموو شارەکانی جیهان ببن بە شارەستانی چاکی و هەر باژێڕێ بە ڕاگرتنی داب و نەریت و فەرهەنگ ڕەوشتی نەتەوایەتی خۆی، لە یەک بەڕیوبەرایەتیی مەزنی جیهانی کە ئەجومەنی زانایانی هەموو وڵاتانی جیهان بەڕیوبەری بکەن، پێڕەوی دەکەن. تا لەم ڕێگایەوە بۆ هەمیشە جەنگ و دوو بەرەکی لە جیهان لە ناو بچێت و خۆشبەختی و ژیانی خۆش و ئاشتیی جیهانی، بەدی بێت. خەڵکی شارەکە دەکۆشن هەموو دام و دەستگاکانی جەنگخوازی و دەستدرێژی و تاڵان و ستەم و لێدان و گرتن و کوژتن، کە تایبەتی ڕۆژگاری بێ ڕامانی و کاڵ و کرچی و تەسکبینی مرۆڤ بووە، لە ناو بچێت. چۆنیەتی ڕۆیشتن و پێگەیشتنی ڕامان و کرداری خەڵکی شارەکە بەم چەشنەیە کە لە جێگای تاکەکەس و تاکپەرستی، بە کۆ و گشتی بڕیار بدەن. بەم جۆرەیە کە دانیشتوانی شارەکە، شارەکە بە ماڵی خۆیان دەزانن و هەموو خەڵکی شارەکەیش بە ئەندامێکی خێزانی خۆیان دەزانن. ئەو ڕەوشتەی کە ئەم گۆڕانکاریە پیرۆزەی لە ناو مەردومی شارەکە بەدی هاوردووە، خوو و ڕەوشتی بەخشین و لەخۆبردنە. خەڵکەکە دارای ڕەوشتێکن کە لە جێگای ئەوە تەنیا بە سوود و خۆشی و ئاسایشتی خۆیان بیر بکەنەوە، لە بیری سوود و خۆشی و ئاسایشت و بەرژەوەندی گشتی هەن. خەڵک لە بیری خۆشی و ئاسایشتی خۆی و شاردایە و خۆشی و ئاسایشتی شار و هەمووان لە سەر سوود و خۆشی و ئاسایشتی خۆی بەرزتر دەزانێت و دەڕوانێت. ڕەوشتێکی دیکە کە شاری بەم چەشنە لێ کردووە، خوو و ڕەوشتی ئازایخوازی و جوانمەردییە. ئازادیخوازی بەم واتەیە کە ڕەهابوون لە بەند و پاوەن و کۆیلەتی، لە هەموو شت و هەموو کەس. مرۆڤ کاتێک بەم سنوورە دەگات کە هەموو شت و هەر کەسی بوێت، بەڵام بە ئەندازە، نە زۆر نە کەم. ئەندازەیەک کە هزر و ژیرییەکی دروست و هەڵسەنگاندنێکی ڕێکوپێک ڕۆشنی دەکاتەوە. لەم سنوورەدا ئەندازەخوازییەک هەیە کە مرۆڤ لە پەرستنی بت و گرفتاربوون بە نەخۆشینی چاوچنۆکی و چاوبرسیەتی ڕزگار دەبێت و هانی دەدات بۆ پەرستنی ڕاستی و داد و جوانییەک کە ئەندازە و پێوەری دروستی هەر تشت و هەر کەس و هەر کارێکە. پیت و بەهرەی لە خۆبردوویی و ئازادیخوازی بۆ دانیشتوانی شارەکە، ئاسایشت، دڵخۆشی، ئاسوەیی، کامەرانی و دڵفراوانییە. دانیشتویەکی ئازادیخواز وەک مرۆڤێکی بێفیز و خۆکەمگر، هەمیشە لە ڕێگای یارمەتی کەسانی دیکە هەنگاڤ دەنێت. کاتێک کە لەو شەو شارەدا هەموو ئازایخوازێک بێفیز و خاکساربوون، ئەو کات بە مسۆگەری سێبەری ئاسایشت و شادومانی و بەختیاری بە سەر شاردا دەکێشرێت. نیشانەیەکی دی بۆ بەختیاری شارەکە، پرووسکەی هەستی ناسک و ڕندی هەڤاڵبەندی و شادیخوازانەیە. لەم پرووسکەیە کە دەروون و دیمەنی قەشەنگی جەژنەکان بەدی دێت. ئەم شارە، شاری جەژن و هەڵپەرکێ و پلەزیقانە، شاری بەستە و حەیران و گۆڤەند و هۆرە و گاتا و دیلانە. خەڵکی شارەکە بۆ کەمترین شت جەژن ساز دەکەن و هەموو جەژنەکان ڕاستەوخۆ پەیوەندی بە سرووشت و خەلکەوە هەیە. لەم شارە باسێک لە شین و ڕۆڕۆ و پرسە و گریان و خۆڕنین نییە، مەگەر تەنیا ڕۆژێک لەساڵدا بۆ جوانەمەرگان و گیانبەختکەران لە ڕێگای بەرگری لە زێد و خاکیان، ئاهەنگێک ساز دەکرێت. لەم شارە، هەر چەندە منی زەردەشت خەڵک بانگەواز دەکەم بۆ دینی بەهدینی، بە هەمان جۆر لایەنگیرانی ڕێباز و دینەکانی دی بە ئازادی بانگەوازی خۆیان بکەن و ببن بە ئەندامی بەڕیوبەرایەتی ئەنجومەنی زانایان و هەموو بە ئاشتی و برایەتی بژین و هەرگیز بەهدینێک بۆ دین لەتەک کەسێکی دیکە دژایەتی ناکات. لە شارستانی پاکی خەڵک لەتەک سروشت و گەردووندا پەیوەندی و وابەستەگییەکی ڕاستەوڕاستیان هەیە، کەژ و شاخ و دەشت و مێرگ درەخت و گوڵ و گیا و هەموو دیمەنە جوانەکانی سروشت. یەکێکی دی لە ڕێگاکانی بەختیاری گشتی لە شارستانی چاکی ئەوەیە کە گەل بەشێک لە داهات و دەرامەتی خۆی بخاتە ناو خەزێنەی گشتی کە بۆ کارەکانی ئاوەدانی و گشتی بە کار بهێنرێت. لە شارستانی چاکی، ڕۆیشتن بۆ ڕێگای زێڕینی بەختیاریی، مامناوەندیبوونە کە ئەم ڕێگایە بەر بە خواستە سەکێشەکان دەگرێت و مەردوم لە نێوانی ترس و بێباکی، ڕێگای دلێری دەگرێتە پێش و لە نێوانی سستی و توندی، دووربینی هەڵدەبژێرێت و لە نێوانی دڵڕەقی و بەزەیی، ڕێگای جوانمێری و لە نێوانی لەز و

خاویی، ڕێگای دروستبینی و دروستنرخاندن دەپەژرێنێت و لە نێوانی خواستی تاکەکەسی و خواستی گشتی، ڕێگای پێوان و کێشان و چارەسەرکردن و لە نێوان فەرمانبەرداری بێبۆ و ئازادی، ڕەوشتی بێزیان هەڵدەبژێرێت. بەم جۆرە مرۆڤ بە شێوەیەک ڕەفتار دەگات کە زیان نەگەیێنێت و لە نێوانی بەرەڵایی و زەبروزەنگ، ڕێکوپێکی و لە نێوانی دەستقونجاوی و دەستبڵاویی، مامناوەندی دیاری بکات. بە هۆی ئەوە یەکێک لە بناخەکانی ئەمێشەسپێنتەکان گەشەسەندن و گەیین و باڵاکردنە، ڕێگاکەشی فێربوون و پەروەردەکردنە، بۆیە لەم باژێرە فێربوون و پەروەردەبوون فرە بەڕێزە. ڕاهێنان و پەروەردەکردن لە هەمان تەمەنی زارۆکی و لە ناو خێزان و بنەماڵە دەست پێ دەکات و تا کۆتایی ژیان بە شێوەی جۆراجۆر ئەنجام دەدرێت. پەروەردە و فێربوون لە سەر ستوون و بنچینەی ناسینی ڕازەکانی گەردوون و زانست و لە ڕوانگای ڕەوشت و خوو و خەدە، بەدیهێنانی پرووسەکانی ڕاستی و پاکی، سامان و باریکبینی، کۆشش و پشوودرێژی، بروا بەخۆبوون و هەبوونی کەسێتی، سەربەخۆیی بیروڕا و ڕێکوپێکی، ڕاژە بە خەڵک و کۆمەک بە کۆمەڵگا، تەندروستی و شادمانی و سوودوەرگرتنی بەجێ لە کات و ڕۆژگار، ڕاوەستاوە. بەڵام لەمەڕ پەروەردەکردنی تەن و لەش، مەردوم بە وەرزش و بەهێزکردن و پەوەردەکردنی تەنیان حەزی تایبەتیان هەیە. مرۆڤ لە هەمان سەرەتای زارۆکی تا کۆتایی ژیانی و لە هەر پێواژۆیەکی ژیانی، وەرزشی شیاوی خۆی دەکات و هیچ کاتیش دەست ڕاناگرێت. لە باری ڕەفتاری پەروەردەش، مرۆڤ لە هەر گاڤێکی زیندەگانیدا ڕەفتاری شایستە و شایانی ئەو کاتانەی هەیە و لە ڕەفتارەکانی ناشیرین و ناحەز دووری دەکات. گۆشەگیری و بە تەنهایی ژیان بردنە سەر، جێگای گلە و لۆمەیە. مەردوم خۆشی ژیانی هاوبەش و تێکەڵبوون و پەیوەندی دەبینێتەوە. یەکێک لە ئامانجەکانی پەروەردەکردن و ڕاهێنان، بەدیهێنانی هەست و خووی تەڤلی هەڤبوون و هاوکاری لە ناو مەردومدایە. یەکێکی تر لە داب و نەریتەکانی جوانی ئەم باژێرە، ڕێزداری و پلەمەندی ئاهەنگی زەماوەن یان بریاری هەڵبژاردنی هاوسەرە. مەردوم لە تەمەنی لاوی هاوسەر هەڵدەبژێرن و شایی دەکەن. بێگومان هاوسەریی لە سەر بنیاتی ئەڤین و خۆشەویستییە، ئارمانجی هاوسەریی ئاسوودەیی و ژینی باشتری دوو لایەنە و بەدیهێنان و پەروەردەکردنی زارۆلەیە. لە باژێی باشی، لەشفرۆشی و هەموو بابەتەکانی بەرەڵایی و بێبەندوباری نامۆ و یاساخە. درۆ مەزنترین تاوان و گوناهە، درۆ تەنیا گوتنی قسەی ناڕاست نییە، بەڵکو هەر شتێک کە ڕاستی رامان و زمان و گوفتار دوور بێت هەر درۆیە. تاوان و گوناهی وەک دوو ڕوویی، خاپاندن، دەسکیسی*، خوڵتەکاری، خوسپکردن*، سوێندی ناڕەوا، جنێو و ناسزاگوتن، شپرزی و بێکاری هەمووی ئەمانە دیاردەی درۆیە و وەک درۆ پیس و ناپەسەنە. دژی درۆ ڕاستییە کە بەرزترین و گەورەترین کەرپەیە*، ڕاستیش وەک درۆ هەر قسەی ڕاستگوتن نییە، بەڵکوو پرووسکە و ئاکارێکە وەکوو سامان لە رامان و ڕەفتار و گوفتار، وردبینی، هۆشیاری، زانایی، دادگەری و دادپەروەری، ئەرکشناسی، بەئەمەگی، خۆڕاگری، هێمنی و لەسەرخۆیی هەموو لە دیاردەکانی ڕاستییە. نوخوازی و نەوژەنسازی، داهێنان و ئافراندن لە دیاردەکانی باژێری چاکییە، هەموو وزە و توانامەندییەکانی مەردوم بۆ داهێنانی شتی نوێ و کۆشش و دۆزینەوە و لێکۆڵینەوە و ئافراندنە. رامانەکان بەدیهێنەرن و هەر ساتێک لە مێشکێک شتێکی نوێ بەدی دێت و گۆڕانکاریی گشتی لە ژیانی کۆمەڵان دەست پێ دەکات. بارودۆخ و ژینگەی شار بە چەشنێکە کە بوار بۆ وەرزشی رامان و ئەندێشە و داهێنان کراوەیە و هەر کەس دەتوانێت پا بنێتە ناو ئازموونگای ئافراندن. ئەو شتانە کە مایەی داهێنەری رامان و ئەندێشەیە و بیر و هۆش تا سنوورەکانی بەهرەوەری و زایین دەگەیەنێت ئەمانەن: بزاڤ، گەڕیان، وەرزش، لەیەکدان، گفتوگۆ، گوێگرتن،نرخاندن و لێکۆڵینەوەی رامانەکانە. لەم شارە فەرهەنگ و هونەر گەشە دەکات هەر وەکە دەریایەکی خرۆشان و پڕ شەپۆل کە دەروونیدا مرواریی رامانی تازەی لێ دێتە دەر. شارستانی چاکی، شاری هیوای ڕووناکی منە، هەمانە کە من بۆ گەیشتن بەو ئاواتە لە سرووودەکانمدا ناساندوومە":

مەزدا ئەهۆرا،
ئەو کەسانە دەناسێت،
کە لە ڕووی ڕاستییەوە،
باشترینی پەرستشەکان بە جێ دەهێنن،
چ لە ڕابردوودا بووبێت و
چ لە ئێستادا بێت.
من ئەو کەسانە ستایشت دەکەم و
بە ڕێز و ناو یادیان دەکەم و
بە هۆرە و درووده‌وه بەرەو پیرییان دەچم.
گاتا، هاتی 51، سروودی 22

ئەی مەزا ئەهۆرا..!
مرۆڤی پاک و خۆپارێزی بیرچاک،
کە ڕەوانی لەتەک ڕاستیدا ئاوێتەیە،
هەموو رامان و کرداری خۆی
بە تۆ پێشکەش دەکات،
هیوادارم بتوانم،
بەو سرووده پیرۆزانە
کە دەیهۆنمەوە
هەروەها بە نیایشەکانم،
لێت نزیک ببمەوە.
گاتا، هاتی 34، سروودی 2

ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
ئایین و خواستی تۆ چییە؟
ستایشت و پەرستشی شایانی تۆ کامەیە؟
ببێژە و بۆمانی ئاشکرا بکە،
تا لە پاداشتی دەستوورەکانی تۆ تێ بگەین و
لە بەر تریفەی ڕاستیدا،
ڕێگای خۆناسی و ڕەوشت پاکی بناسێن.
گاتا، هاتی 34، سروودی 12

ئەی مەزدا..!
من بە،
بەخرۆشترین سروودەکانم و
بۆ گەیشتن بە سەرکەوتن،
ستایشتت دەکەم و
بە تۆ پەیوەند دەبم.

تا لە بەر پرشنگی ڕاستی و رامانی پاکدا،
پشتیوان و ڕێپیشاندەرمان بیت.
گاتا، هاتی 50، سروودی 2

ئەی مەزدا..!
کە وایە زەردەشت
پاکترین رامان بۆ خۆی هەڵدەبژێرێت.
بەو هیوایەی
کە لە بەر تریفەی ڕاستیدا،
ژیانی ئەنبووژەنیمان بە هێز بێت،
خۆبەختکاری و توانایی مینوویش
دڵی ئێمە ڕووناک بکات و
رامانی پاک،
بە کارەکانمان پاداشتی چاکە بدات.
گاتا، هاتی 43، سروودی 16

ئەی مەزدا..!
ئەو دەمەی کە خێرەتی پاکی تۆ،
بێتە خوارەوە،
هێزی مینوویی و رامانی پاک،
بە کاردانەوەیان،
جیهان بەرەو ڕاستی و پێشکەوتن دەبەن.
پاکی، دڵی مێرخاسان ڕووناک و
بەرەو ڕاستی ڕێنوێنییان دەکات.
کەس توانای خاپاندنی تۆی نییە.
گاتا، هاتی 34، سروودی 6

ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
ئەو کارانەی کە لە ڕابردوو ئەنجامم داون و
ئەو کارانەی کە لە داهاتوودا ئەنجامی دەدەم و
ئەو شتەی کە رامانی پاک دەوەشێتەوە،
هەر وەک تیشکی هەتاو و
گزینگی بەرەبەیان،
کە بە دیدەی تۆ شایستەیە،
هەمووی لە ڕێگای ڕاستی و
بۆ نیایشت و ڕێزلێنان و
فەڕ و شکۆی تۆ بووە و دەشبێت.
گاتا، هاتی 50، سروودی 10

ئەی مەزدا..!
بە دڵنیایی
ئەو کەسە ڕوو لە ڕاستی دەکات،
کە توانامەندیی مینووی و رامانی پاک،
ئامۆژگاری بێت،
هەر لە بەر پرشنگی ئەم بەخششانەدایە،
کە ئەگەر چەواشەکاران دەوریشان تەنیبێت،
هەر لە ئاوەدانکردنەوەدایە.
گاتا، هاتی 50، سروودی 3

ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
کەی سپیدەی ئەو ڕۆژە دەبینرێت،
کە ڕاستی بۆ پاسەوانی جیهان بدرەوشێتەوە؟
کەی سوشیانسەکان،
بە ڕاهێنانی پترکەری و زانایانەی خۆیان دێن؟
رامانی پاک
هاریکاری چ کەسێک دەکات؟
ئەی ئەهۆرا..!
تەنها من ڕاهێنان و ئایینی تۆ دەپەژرێنم.
گاتا، هاتی 46، سروودی 3

ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
چییە خواستی شکۆداریی باشی تۆ؟
چییە بەخشش و پاداشتەی تۆ
بۆ من یارانم؟
چەندە بە ئاواتم،
کە لە ڕێگای ڕاستییەوە،
ئێوە بۆ باوەڕمەندانت ئاشکرا ببیت،
تا بە هاریکاریی رامانی پاک،
بۆ پێشبردنی کارەکانی خۆیان تێ بکۆشن.
گاتا، هاتی 48، سروودی 8

"ئەمە باژێری پاکییە کە من چۆنیەتی و شێوەی ئەوێم بۆ ڕوون کردنەوە، ئێستاش لە جامئەسپ دەخوازم کە لە جامی جیهانبینی لەو باژێرە بڕوانێت و بۆ هەمووومانی بینوێنێت، باژێرێکە کە لە داهاتوو و لە سووچێکی ئەم جیهانەدا، ڕاهێنانەکانی دینی بەهدینی بە کار دەبەسترێت".
"ئەی زەردەشتی پاک و هێژا..! ئەی مامۆستای مەزن..! هەزاران ئافەرین و درووود بۆ ئێوە کە باژێری پاکی، باژێری ڕووهای خۆتت بۆ ئێمە ڕوون کردەوە. من باژێری پاکی لە جامی جیهانبینەوە باش دەبینم، مەردومی بە

تۆ باوەڕیان هەیە و ڕاهێنانە بە نرخەکانی تۆیان خستووتە ئاراوە. لەم باژێرە ستوونی ژیان هەمان کۆڵەکەی گرینگی ئایینی ڕاستی، ئایینی بەهدینییە. هەر لە سەر ئەم بنیاتەیە کە سێبەری شادی و ئاسایشت و فرەهی و یەکسانی و دادگەری باڵی بە سەر باژێردا کێشاوە. ئەمەیە کە من لە جامی جیهان‌نماوە دەیبینم".

جەژنی پەیمانی هاوسەری
(زەماوەند)

چ کات و ساتێکی پیرۆزە، چ کارێکی بەهات و جوان و خۆشە. هەرگیز ئەم هەموو خۆشی و شادمانی و خۆشییە بە یەکەوە ئاوا لێ هیچ کوێ ڕووی نەداوە. لە ناو تالاردا ڕۆژ لە سەر کورسییەک ڕونیشتبوو و مانگیش لە گەڕیانی خۆی دەستی هەڵگرتبوو و هاتبوە خوارەوە و ڕۆژی خەملاندبوو. ئەستێرەی ڕووناکی سوهەیل* و گەلاوێژی* بارانزاش لە تەنیشتیان بوون. بارانی پڕ پیت و فەڕ و بڕشتی گەلاوێژ، هەزاران گوڵی ڕەنگاوڕەنگی ڕرواندبوو. سترانبێژی ئاسمان و پاسەوانی ڕووبار و چۆم و دەریا و ئاوەکان، چەنگی دەژەنی سروودی دەچڕی. ئاوازی تاڤگە و ڕووبار و بەستە و سرووده خۆشەکانی ئاناهیتا یەکیان گرتبوو. هەموو شوێنێک جوانی و شادی و خۆشی و ستران و دیلان و چەپڵەڕێزان جەژنە، ئاهەنگی شایی پوورەچیستا* و جامئەسپە. کیژی زەردەشت، ئەو مانگی چواردەیە، ئیمڕۆ دەست دەخاتە ناو دەستی جامئەسپی دانا بۆ بەستنی پەیمانی هاوسەری و ژیانێکی نوێ، ژیانی کەیبانوویی و هاوسەری و پەرەستاری* و دایکی و هەروەهاش زانستپەروەریی و پەیجۆری، چونکە پوورەچیستا ڕۆڵەی زانستە و کاری دایکیش هەر وەک مۆم داگرساوە و گیانی منالان بە زانست ڕووناک و دەڕازێنێتەوە و هەروەهاش پێشڕەو و نموونەی ئایینی بەهدینی و ڕاستی و پاکی بێت و هەم خانووی خۆی بە سۆز و هەستی بەرزی خۆی بخەملێنێت، هەروەهاش شار و وڵات و نیشتمانی خۆی و لە گشتیدا هەموو جیهان چێ و سەرفەراز بکات.

پوورەچیستا دەستی لە ناو دەستی جامئەسپ بوو، بە ڕوویەکی گەش و دڵێکی پڕ لە هیوا و شادمانیەوە. چونکە هەر کات پەیمانی هاوسەری لە سەر بنەمای ئەڤین و خۆشەویستی و ویستن بە دڵ و گیان بێت، ئەوە خۆشی و شادی لە دڵ و چاوەکان دەگرسێت و دەچۆڕێت. لەم ئاهەنگە بەهات و پیرۆزەدا زەردەشت بە خەرمانێک تیشک و لێوێکی خەندان و دەنگێکی خۆش، سروودی لەمەڕ ئەم جەشنە دەخوێندەوە:

ئەی پوورەچیستای ئەسپنتمان هێچدسپان..!
ئەی جەوانترین کچی زەردەشت..!
مەزدا ئەهۆرا،
ئەو کەسەی کە بە هزری باش و
بە پاکی و ڕاستییەوە پابەندە،
وەک هاوسەرێکی باش بۆ تۆ دەدات.
کە وایە لەتەک بیری خۆت ڕاوێژ بکە و
بە ئەڤینی پاک و زانستی باش ڕەفتار بکە.
گاتا، هاتی 53، سروودی 3

کاتێک زەردەشت ئەم سروودەی خوێندەوە، پوورەچیستا بە ئاهەنگێکی فرە خۆش کە گیان و دڵی لاونا* و نەوازشت دەکرد لە وەڵامی بابی خۆی فەرمووی:

بێگومان ئەو کەسەی،
کە بۆ ئەندامەتی هاوڕێیان و خانەوادە،
هەروەک باوک و سەروەر هەڵبژێردرابێت،
خۆشم دەوێت و هەڵیدەبژێرم.
هیوادارم کە تریفەی رامانی پاک،
بەر منیش کەوێت و
ژنێکی جەوانمەرد و داوێنپاک و شایستە بم لە ناو پاکاندا.
ئارەزوومەندم مەزدا ئەهۆرا،
بۆ هەمیشە لە ئۆلی بەهدینی
کامەرانم بکات.
گاتا. هاتی 53، سروودی 4

زەردەشت بە کەیفخۆشی گوتەی کچە دڵبەند و ئازیزەکەی بیست و پاشان رووی کردە هەموو کیژ و کوڕانی بانگهێژکراوی ناو شاییەکە و فەرمووی:

ئەم گوتانە بۆ ئێوە دەڵێم،
ئەی تازەبووکان و تازەزاوایان..!
پەندم بە رامان ببیستن و بە یادی بسپێرن و
بە ویژدانێکی ڕۆشن وەری بگرن و بە کاری بهێنن:
هەمیشە ژیانتان بە رامانی پاک ببەنە سەر و

کۆشش بکەن کە لە ڕاستیدا،
پێشبڕکێی یەکدی بکەن،
تا لە ژیانێکی پڕ لە خۆشی و بەختیاریی
بەهرەمەند ببن.
گاتا، هاتی 53، سروودی 5

ئەی پیاوان و ژنان..!
ئەمە بە چاکی بزانن کە لە لەم جیهانەدا،
درۆ خاپێنەرە،
خۆتانی لێ بپارێزن و پەرەی پێ مەدەن.
ئەوەش بزانن کە،
ئەو خۆشیەی کە لە خراپەکاری و چەواشەکردنی ڕاستی و
بێچارەکردنی کۆمەڵان وەدەست دەکەوێت،
ئاکامی پەژارییە.
ئەو چەواشەکارانەی کە ڕاستی لە ناو دەبەن،
ژیانی مینوویی خۆیان لە ناو دەبەن.
گاتا، هاتی 53، سروودی 6

پاداشتی ئەنجومەنی مۆغان،
تا ئەو ڕۆژە بۆ ئێوە دەبێت،
کە لە ژیانی هاوسەریی خۆتاندا،
چ لە هەبوون و چ لە نەداریدا،
لەتەک یەک سازگار بن و بە مێهرەبانی بژین.
بەڵام ئەگەر ئەندێشەی درۆ بە سەرتاندا زاڵ بێت و
ئایینی ئەنجومەنی مۆغان ڕەها بکەن،
ئەنجامەکەی تەنیا خەم و ڕەنج و ئەفسۆس دەبێت.
گاتا، هاتی 53، سروودی 7

بە دڵنیایی لە ئاکامدا،
چەواشەکاران و خراپەکاران،
فریو دەخۆن و گاڵتەیان پێ دەکرێت و سەرزەنشت دەبینن،
بەڵام لە ژێر ڕێبەرایەتی دروست و دادگەردا،
ژنان و پیاوان لە گوند و شاریاندا،
بە ئاشتی و ئاسایشت دەگەن.
خراپەکاریی و فریوکاریی
کە وەک زنجیرێک
گرێدراوی مەرگن،
لە ناو بچن.

مەزدا ئەهۆرا، کە لە هەمووان مەزنترە،
ڕوو لە ئێمە دەکات.
گاتا، هاتی 53، سروودی 8

دوای ئەوە کە ئەم سرووده خۆشانە خوێندرایەوە، پرس و پەیمانی هاوسەری لە نێوانی پووروچیستا و جامئەسپ بەسترا و هەڵقەی پەیمان گۆڕایەوە و پاشان گەواهی گەواهەکان خوێندرایەوە:
"یەک دڵ و ڕاست بە، لەتەک یاران نەرم و بۆردبار و گەشبین بە، تووڕە مەبە، خوەسن مەدە، چاوبرسی مەبە، دڵفراوان بە، رەشک* مەبە، هەوەس و کەڵکەڵە پەروەردە مەکە، بە هەوڵ و کۆششی خۆت پشت ببەستە، بۆ پاکان و خاسان سوودمەند ببە، لە چاوچنۆک و دەستقونجاو دووری بکە، هاوڕێیەتیی نادان و جنێوفرۆش مەکە، پەیوەندی لەتەک بەدناو مەکە، لەتەک دوژمناندا دادگەر ببە، ڕێزی ویستی دۆستانت بگرە، بەربەرەکانێی هەژاران مەکە، لە کۆڕ و ئەنجومەندا ئاگاداری ئاخافتنت ببە، هەرگیز ئازاری دایک و باوکت مەدە، وەک ئەوان ناودار بە، لەتەک ڕاستیدا کامکار و بەختیار بە".
دوای خوێندنەوەی پرسنامەی* هاوسەری و پەیمان، هەموو میوانان بە چەپڵەڕێزان و گۆڤەند و دوو دەستماڵە و شاواش و پیرۆزباییان لە وەوی* و زاما*یان کرد و بۆ ماوەی هەفت شەو و هەفت ڕۆژ شایی و چۆپی و ڕەشبەلەکیان گێڕا.

ئەنجومەنی پیری مۆغان

"ئێستا دەمەوێت لەمەڕ بنەما و ناوەڕۆکی ئەنجومەنی پیری مۆغان بدوێم. ئەنجومەنێک کە بۆ پارێزگاری و پەرەپێدان و ڕێکخستنی دینی بەهدینی لەتەک پێداویستییەکانی ڕۆژگار دادەمزرێت. ئەرک و بەرپرسیاریی مەزنی زێرەڤانی* چاند و شارستانیەتی وڵات و کۆشش بۆ دامەزراندن و گەیشتن بە ئاشتی هەمیشەیی و ژیانی باشتر و مسۆگەر بۆ هەمووان دەبێت. من ئەو شتەی کە پێویست بوو لە بارەی ستوون و کۆڵەکەکانی دینی بەهدینی و ڕێگای ڕاستی بەختیاری و ئاسایشت و ژیانی خۆش بۆ کۆمەڵان ببێژم، گوتوومە، بەڵام گوفتارەکانی من و بڕواهێنانی ئێوە بەس نییە. هەر دین و ئارمانێک* و هەر گوند و باژێڕ و مەڵبەند و ناوچە و دەڤەر و وڵاتێک، تەوزیم* و پێویستی بە پاسەوان و نیاگابان هەبێ و پێویستیشی بەوە هەیە کە هەنگاو بە هەنگاوی گۆڕانی ڕۆژگار، بگەشێتەوە و هاوتراز و هاوشان لەتەک خواست و نیازەکانی زەمان، خۆی نوێ بکاتەوە و ئەم کارەش نابێت و ناکرێت گەر لە هەر سەردەمێکدا پاکترین، بەرزترین، زاناترین، ئازاترین، ئاگاترین، داناترین، لەخۆبردوترین و جوانمێرترین خەڵکان، کاری ڕابەری دین و ئارمان و کاری پاسەوانی ولاتیان پێ نەسپێردرێت.
بەڵام لە بارەی پلە و پایەی باوەڕهێنەرانی ئۆلی بەهدینی: کەسانێک دێنە سەر ئۆلی بەهدینی و بڕوامەند دەبن، هەموویان لە یەک ڕێز و پلەدا نین، هەموویان ناتوانن بە ئاستی مەکۆی ڕابەری بگەن. من پەیڕەوانی بەرجستە و هەڵکەوتووی ئایینی بەهدینی کە بە ئاستی ڕێبەرایەتی گەیشتوون، بە سێ جۆر دابەش دەکەم، «خێش» و «هاوکار» و «یاوەر».
"دەستەی یەکەم یاوەرانن، کە لە پلەی خۆپارێزی و ڕاستی و پاکی، ئاستێکی بەرچاویان پەیدا کردووە و نازناویان بە دۆست یان یاوەر بە ناوبانگەن".

"دەستەی دووهەم هاوکارانن کە هەنگاوی یەکەمیان ناوە و بەرەو پلە و ئاستی خاکساری و خۆبەخشکەری گەیشتوون و ژیانیان بۆ ڕاژەی ڕەش و ڕووتان و ڕەنجبەڕان تەرخان کردووە، بۆیە بە هەڤاڵ یا هاوکار بەناوبانگن".

"دەستەی سێهەم خێشانن، کەسانێکن کە دوو گاڤی یەکەم و دووهەمیان تێپەراندووە و بەم پلەیە گەیشتوون. ئەم دەستەیە ئاواهی دینی بەهدینییان پەژراندووە و بە ئاستێکی خۆبەخشکاری و خاکساری گەیشتن، کە نازناوی خێشانیان وەرگرتووە. ئەم دەستە ئەو کەسانەن کە ئامادەیی ئەندامبوونیان لە ئەنجومەنی مۆغانیان پەیدا کردووە. من ئەم سێ دەستەیەم لە سرووەدەکانم ناو بردوون و بەرپرسیارییەکانیشیانم دەستنیشان کردووە".

ئەی ئەهۆرا..!
کەسێک کە لەتەک ڕاستڕەوان،
چ خێش بێت و چ هاوکار و چ یاوەر،
باشترین ڕەفتاری هەبێت و
هەر کەسێک کە بە کۆششی
خۆی جیهان ئاوەدان بکاتەوە،
بە ڕاستی ئەو کەسە،
لە سەرای ڕاستی و رامانی پاک بەهرەدار دەبێت.
گاتا، هاتی 33، سروودی 3

ئەی مەزدا..!
دەتپەرستم و لە بەرت دەپاڕێمەوە:
کە نافەرمانیکردن و بیری خراپە لە ناو بچێت،
لە خێشان، دڵپیسی و خیرەسەریکردن،
لە هاوکاران، درۆ و دژمنی خزمان،
لە یاوەران، جنێودان و ناسزاگوتن،
لە گشت جیهانیشدا،
ڕابەری خراپ و درۆزن لە ناو بچێت.
گاتا، هاتی 33، سروودی 4

ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
بۆ بەهرەمەندبوون لە مەزنترین خۆشبەختییەکان،
خێشان، هاوکاران و یاوەران،
نوێژ بۆ تۆ دەکەن،
دێڤپەرستانیش بە هەمان مەبەست،
ستایشتت دەکەن.
ئێمە هیوادارین
پەیامهێنەری تۆ بین و
بەدخوازان لە دوژمنایەتی و ئازاردانی لایەنگرانی تۆ

دوور ڕاگرین.
گاتا، هاتی 32، سروودی 1

"گەورەترین تایبەتمەندیی ئەنجومەنی پیری مۆغان ئەوەیە کە ئەندامان و ڕابەرانی دەبێت مژار و هۆکانی هاندەر بۆ نێوداری و ناوزڕاندن و خۆنیشاندان لە دەروونی خۆیاندا بۆ هەمیشە مراندبێت. بۆیە تەنها کەسانێک دەتوانن ڕوو بکەنە ئەم ئەنجومەنە کە لە بەرزترین ئاستی هۆشیاری و سنووری پلەمەندی و پایەبەرزی و پاکیی خوو و ڕەوەشتدا بن. کۆڕی پیری مۆغان لە هەر ڕۆژگارێکدا، پێویستی و نیازی ئەو چەرخ و سەردەمەی کە تێدا دەژیت، ڕچاو دەگرێت و بەرپرسیاریی و ئەرکی پێویستی خۆی بە کار دەبەستێت. ساختمانی ئەنجومەنی پیری مۆغان لە سەر دوو کۆڵەکەیە: یەکەم پەیام و دووهەم بەرپرسیاریی. ئەنجومەن لە هەر چاخێکدا نیاز و پێداویستی ڕۆژ دەستنیشان و دەدۆزێتەوە و ئەرک و بەرپرسیاریی خۆی دیاری دەکات و لە ڕێگای پەیامەوە، بەرپرسیاریی ئەندامان دیاری دەکات پێیان ڕادەگەیەنێت، ئینجا ئەندام دەمێنێتەوە و ئەرکێک کە لە سەر شانی سپێردراوە. هیچ چوارچێوە و مەرز و سنوور و زەبروزەنگ و فەرمانێک بۆ ئەنجومەن نییە. تەنها یەک بنچینەیە کە ئەنجومەن پێڕەویەتی، ئەوەش بڕوامەندی بە دڵ و گیان بە ئۆلی بەهدینی و بەختیاری و سەربەخۆی وڵات و ئاشتی و ژینی پاک و باش بۆ هەموو جیهانیان. ئەما چما من بنیاتی ئەم ئەنجومەنەم دادەڕژێنم؟ بۆ چی گەرەکە ئەنجومەن هەبێت و هەموارەش و بێ ڕاوەستانیش بێت؟ بێگومان بۆ بەرگیری لە هێرش و چەواشەکاری دوژمنان بۆ سەر ئایینی بەهدینی، بۆیە هەبوونی ئەنجومەنی پیری مۆغان بە پێویست و گەرەک دەزانم. لە سرووەدەکانم ناوی برێک لە ئەندامانی پیری مۆغان ناوزەدم کردووە وەک، فرەشەوشتر و جامئەسپ و میدیا. ئەندامانی ئەنجومەن لە ناو خۆیاندا زاناترین، ئاگاترین، هۆشیارترین، پاکترین و شیاوترین کەس هەڵبژێرن، کە بە پیری مۆغان یان سرووشی زەمان دەناسرێت. پیری مۆغان یا سرووشی، ڕابەر و سەرۆکی ئەنجۆمەنی پیری مۆغانە و بەرپرسیار و چاوەدێری هەموو ئەرک و کۆششەکانی ئەنجومەنی مۆغانی بە دەستەوەیە. پیری مۆغان، سوشیانسی وڵاتانە کە لە هەموو سەردەمێکدا هەیە و بەرپرسیاری خۆی بە ئەنجام دەگەیەنێت، بەو جۆرە کە من لە بارەیان گوتوومە":

ئەی مەزدا..!
سوشیانسەکانی وڵاتان،
ئەو کەسانە دەبن کە
بە پێڕەوکردنی رامانی پاک،
ئەرک و بەرپرسیاریی خۆیان بە ئەنجام دەگەیەنن.
کرداریان لە سەر پایەی ڕاستی و ڕاهێنانەکانی تۆیە،
لە ڕاستیدا بۆ سەرکەوتن و
تێکشکاندنی ڕک و کینە ڕاسپێردراون.
گاتا، هاتی 48، سروودی 12

"ئەنجومەنی پیری مۆغان، ئەنجومەنی دۆستایەتی و هەڤاڵەتییە. گەرەکە دۆستایەتی و برایەتی لە نێوان کۆمەڵان و هەروەها پەرەپێدانی ئارمانی پاکی ئەمێشەسپێنتەکان بە ئامانجی خۆی بزانێت. بە- سروودانە کە دەیخوێنمەوە دووبارە بەشێک لە بەرپرسیاری و تەوزیمەکانی ئەنجومەن و هەروەها ناوی چەند لە ئەندامانی ناوزەند دەخەمە بەر چاو".

ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
کەی ڕاستی و رامانی پاک و توانای مینوویی
ڕوو لە ئێمە دەکات؟
کەی ئەنجومەنی مۆغان،
ئەم ئایینەی تۆ دەپەژرێنێت؟
ئێستا کە یاوەرێک گەیشتووتە ئێمە،
ئێمەش ئامادەی ئاریکاریی ئەوین.
گاتا، هاتی 29، سروودی 11

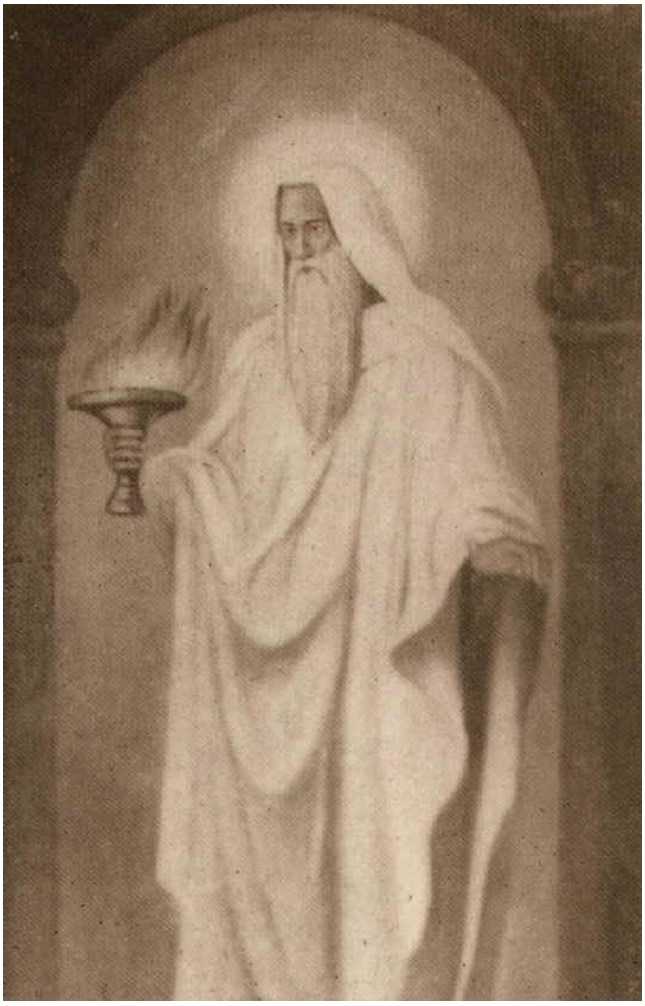

ئەی لە هەموو باشترین..!
ئەی مەزدا..!
بەرەو ڕووی من وەرە و
خۆتم بۆ ئاشکرا بکە،
تا لە بەر تریفەی ڕاستی و رامانی پاکدا،
گوتەکانم لە دەرەڤەی ئەنجومەنی مۆغان،
بە گوێی پەیڕەوانم بگەیەنم.
ئینجا بەرپرسیاریی و ستایشتی پێویست،
کە شیاوی تۆیە،
بۆ ئێمە ڕوون و ئاشکرا ببێت.
گاتا، هاتی 33، سروودی 7

پاداشتێک کە زەردەشت
بە ئەنجومەنی مۆغان مژدەی داوە،
سەرای هۆرە و ستایشتە،
ئەو جێگایەیە کە هەر لە سەرەتادا،
جێگای گەیشتن بە مەزدا ئەهۆرا بووە.
من ئەم پاداشتە،
کە لە بەر تریفەی رامانی پاک و ڕاستیدا
وەدەست دێت،
بە ئێوە مزگێنی دەدەم.
گاتا، هاتی 51، سروودی 15

ئەی مەزدا..!
هاوڕێی زەردەشت ئەسپنتمان کێیە؟
کێیە ئەو کەسی
کە لەتەک ڕاستیدا خەریکی پرسیار و ڕاوێژە؟
کێیە ئەوەی کە ڕووی لە پاکییە و
بە ڕاستی و رامانی پاک و خۆبەختکاریی،

لایەنگری ئەنجومەنی هەڤاڵەتیی مۆغانە؟
گاتا، هاتی 51، سروودی 11

ئەی مەزد..!
بەم سرووده پیرۆزانە و
لە ڕێگای ڕاستەوە و
بەو کارانەی کە لە رامانی پاک هەڵدەستێت،
بەروەپیریی تۆ دێم،
تا گەیشتن بە ئارمانجی دڵخوازی خۆم،
هەروەها تامەزرۆی وەرگرتنی زانستی چاکە دەبم.
گاتا، هاتی 50، سروودی 9

جامئەسپ هۆگۆی دانا،
کە خوازیاری ڕۆشنبوونەوە بوو،
لە بەر تریفەی ڕاستیدا،
ئەو زانستەی هەڵبژارد و
بە رامانی پاکەوە
بە توانامەندیی مینوویی گەیشت.
ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
ئەو زانستەش
بە هەموو ئەوانەی کە سەوداسەر و
داڵدەی تۆن ببەخشە.
گاتا، هاتی 51، سروودی 18

مەیدیا مانگ،
کە لە دودەمانی ئەسپنتمانە،
لە دوای ناسینی ئۆلی بەهدینی،
بە دڵ و گیان بۆ پێشکەوتنی ئەم ئۆلە
ژیانی خۆی سپاردەتە دەستی من.
ئەو بە فێربوونی ئایینی مەزدا،
بە کردار لە ڕێگای هەرچی باشتربوونی تێدەکۆشێت.
گاتا، هاتی 51، سروودی 19

ئەی جامئەسپی دانا..!
ئەو خەباتکارە کە بۆ ڕزگاریی کۆمەڵان دیاری کراوە،
ئەبێت بەم پەندە بە ژیری گوێ بدات:
هەرگیز مرۆڤی ڕاستگوفتار،
بیر لە هەڤاڵبەندیی

مرۆڤی گومڕێ و چەواشەکار ناکاتەوە،
ئەو کەسانەی کە کەسایەتیان
لەتەک ڕاستیدا پەیوەستە،
لە باشترین پاداشتەکان بەهرەمەند دەبن.
گاتا، هاتی 49، سروودی 9

جەنگی رامان

هیچ کاتێک جامئەسپ تا ئەم ڕادە خەمبار و شڵەژاو و هەراسان نەبینرابوو. هەر لە سپیدەوە لەتەک کەس قسەی نەکردبوو. چبوە گۆشەیەک و دەستەوئەژنۆ دانیشتبوو و لە بیرکردنەوەدا بوو. پەریشانی و پەژاری لە چاوی دەباری و خەفەت بە تەواوی دایگرتبوو و هەموو لە دوورەوە دەیانڕوانی. یەکێک لە شاگردەکانی زەردەشت چووە نزیکی جامئەسپەوە و هۆی نیگەرانی و پەرۆشی ئەوی پرسی. جامئەسپ کەوتە قسە: "ئێمە کەوتینەتە نێو پێواژۆیەکی شپرز و ناپیرۆز. پێواژۆیەک کە گیانەکان لە ناو دەبات و بڵێسە و ئاگری ڕک و کین، ژیانەکان دەسووتێنێت. تۆفانی لاساری و کەلەڕەقی، خۆویستی و تاریکبینی، گێلی و بێمێشکی دەریای ژیانەکان دەشڵەژێنێت. دەرد و بەدبەختیی هەرە گەورە ئەوەیە کە ڕەنج و تاڵیی ئەم ڕۆژە ناخۆشانە کۆتاییەکی نییە، تا ڕۆژ و زەوی هەیە و کۆمەڵانی خەڵک ئەم چەشنە ئەندێشە و بڕوا و نەرین و خوو و ڕەوشتانەیان هەبێت، ڕۆژانی ئاوا ڕەش و سیا هەیە".

شاگردەکە لە گوتەکانی جامئەسپ هیچ تێ نەگەیشت و گوتی: "ئەتوانی بۆمی شی بکەیتەوە کە چی قەوماوە و چییە کە تۆ ئاوا پەشێو و غەمبار و نائومێدی"؟ جامئەسپ نامەیەکی دەرهێنا و پێی دا و گوتی ئەم نامەی «ئەرچاسپ» بخوێنەوە".

ناوەرۆکی نامەکە بریتی بوو لەوە کە: "... بیستوومانە کە ئێوە بە دڵخوازی خۆتان دینی باوک و کاڵی خۆتانتان بەر داوە و گوێتان لە کابرایەکی خرف و نەزان گرتووە و داب و نەریت و یاسای پاتشایەتیتان بەر داوە و ... و شاڵ و پشتوێنتان بەستووە و بەرگی شاهانەتان فڕێ داوە، ئەمە زۆر نەنگ و سووکایەتییە بە گەورە پیاوانی جیهان... چیتان پێویستە لە زێڕ و ئەسپ، بۆتان بنێرم، بەڵام بگەڕێنەوە سەر دینی باوباپیرانتان، دینی ڕۆژپەرستی، ئەگینا دەکەونە ژێر هێرش و پەلاماری ئێمە و هەموو گوند و باژێر و وڵاتتان تاڵان دەکەین و هەمووتان دەکەین بە کۆیلەی خۆمان".

جامئەسپ گوتی: "ئێستا هۆی خەم و پەرێشانی منتان بۆ دەرکەوت؟ جارێکی تر نامەکە بخوێنن و بیری لێ بکەنەوە. ئێمە و شاگوشتاسپ بە ڕاهێنانەکانی زانستیی زەردەشت، خۆرپەرستیمان بەرەڵا کرد و بۆ ناسینی ئەهۆرا مەزدای یەگانە، ئەو دادارە مەزنە ڕوویمان تێکرد. زەردەشت ئێمەی ئاگا کرد کە ڕۆژ خودا نییە و بەرزتر لە هەتاو و مێهر، هێزێکی تریش هەیە. دانا و بەدیهێنەرێکە کە ڕۆژ و مانگ و ئەستێرەکان و ئاسمان و زەوی و گەردوونی ئافراندووە و لە جێگای ئەوە کە هەمیشە چاومان لە ئاسمان بنوقێنین و ستایشتی ڕۆژ و مێهر بکەین، تیشک و تریفەی یەزدانی خۆی لە هەموو دیاردەکانی هەستی، ڕوون و ئاشکرایە. هەروەهاش لە جێگەی ئەوە کە بە ترسەوە بیپەرستین، دەبێت بکۆشین تا ئەو بناسین. زەردەشت ئەم وانەیانەی پێ فێر کردین و ئێمە چون ئەمانەمان پێ ڕەوا و ڕاست بووە، پەژراندمان و ئێستاش لە جێگای خۆر و مانگ و ئەستێرەکان و ئاو و گیا و زەوی و دەیان یەزدانی جۆراجۆر، تەنیا یەک هێزی هەستیبەخشێنەری دانای مەزن، ئەهۆرا مەزدا بە خودای تاک دەناسین. لە ئەهۆرا مەزدا، بە پێچەوانەی ڕۆژ و مێهر، ترسێکمان لە دڵ نییە و ئەو بە هێزی

بەدیهێنەر دەزاین، کە دەبێت بە زانست و دانایی ڕووی تێ بکەین، دانش فێر بین و بە زانستەوە جیهان بناسین. زەردەشت بۆ ئێمە سێ کۆڵەکەی ڕزگاری و بەختیاریی دیاری کردووە، «رامانی پاک» و «گوفتاری پاک» و «کرداری پاک». بە ئێمەی گوت کە باشی بە واتەی داد و ڕاستییە و ڕێگای لە جیهاندا، یەک ڕێگایە، ئەوەش ڕاستی‌یە. ئێمە ئایین و ڕێبازێک کە زەردەشت پێمانی ناساند و فێرمانی کرد، پەژراندمان. بەڵام ئەوە ئێستا ئەرچاسپ کردوویەتە سەرمان، کە ئێمە وەک خۆی لە سەر ئایینی ڕۆژپەرستی بمێنینەوە. ئێستا لە دژی ئێمە هەستاوە و دەڵێت کە چۆن ئێوە دینی باوباپیران و شاهانی خۆتانتان بەر داوە، منیش دێم کۆشک و کێڵگە و ژیانی ئێوە دەسوتێنم و لە ناوتان دەبم و سەری پیرەکانتان دەبڕم و ژن و منالتان بە کۆیلەتی دەبەم".

"سەیر لەو هەموو دڵڕەقی و دڵڕەشییە، بێ ئەوە کە ئێمە ئازارێکمان بووبێت بۆ کەس یا لایەنێک. ئێمە لە بڕوا و ڕێبازی نوێی خۆمان کە بە رامان و بیرکردنەوە هەڵمانبژاردووە و گرتوومانە بەر، ئێستا کەسێک ئەم بڕوای ئێمەی بە دڵ نییە و کەیفی پێ ناهێت و دەیەوێت دەروون و بیر و خۆمان بەم چەشنە لە ناو ببات، بۆچی؟ بۆ ئەوە ئێمە دیسان وەک جاری جاران ڕۆژ پەرستش بکەین و بە خودای خۆمان بزانین و ئاژەڵەکانمانی بۆ قوربانی بکەین و سەدان ڕەوشتی چەوت و ناڕاست و ستەمگەرانەی دیکە بگرینە بەر؟ گەلۆ لەمە تاوان و خراپەکاری مەزنتر هەیە؟ ئێستا زانیت بۆچی پەشێوم؟ گرینگی شتەکە لەوەدایە کە پێشتر لەم هەڕەشە و گڕوشانەمان زۆر بیستە و جەنگ و لە یەکدانی زۆرمان بینیوە و تێیدا بەشدار بووین و زیانی زۆریشمان بینیوە، بڕێک جار ئێمە سەرکەوتوو بووین بڕێک جار ئەوان، بەڵام ئەو جەنگانە زۆربەی لە سەر ئاو و خاک و ڕەوە و مێرگ و زەوی بووە. دەجەنگیان و لە ئەنجامدا بە چەشنێک کۆتایی پێ دەهات و هەر کەس و لایەنێک دەچووە سەر کار و ژیانی و کاشانەی خۆی و ئاشتی سەری دەگرتەوە. ئەما ئەم جەنگە نوێیە، جەنگ لە سەر باوەڕ و رامان و ئۆلە. ئەم جەنگە پایانی نییە، تا مرۆڤ هەیە و ئاوات و ئارمان و هزر و ئۆل هەیە، تا لاساری و تاریکبینی و کاڵ و کرچی هزر و رامان هەیە، ئەم جەنگەش هەیە".

"ئەو شتەی کە ئەرچاسپی نادان و دڵڕەش خەریکی بەرپاکردنیەتی، بەڕاستی چەندێک جیاواز و دژە لەتەک رامانی زەردەشت. زەردەشت لەبارەی چەواشەکاران و نەیارانی خۆی دەبێژێت، ئەگەر گومڕاییەک لە کەسێک داوای یارمەتی کرد، دەبێت ئەو کەسە بە هانای بچێت و لە گومڕایی ڕزگاری بکات، کە ئەگەر وا نەکات ئەوە بۆ خۆی دەکەوێتە ناو داو و پیلانی گومڕێییەوە".

ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
ئەگەر توانامەندێکی دانا،
کە بە ڕێگای ڕاست دەژی،
لە سەر بنچینەی ئایینی بەهدینی،
یان لە ڕێگای سۆزی مرۆڤایەتیەوە،
گومڕایەک کە داوای یارمەتی بکات،
بە گەرمیەوە بەرەو هانای بچێت،
دەتوانێت بە هۆشمەندی خۆی
ئەو لە چەواشەیی و زیانمەندی ڕزگار بکات و
بەرەو خۆناسیی بگەێنێت.
گاتا، هاتی 46، سروودی 5

بەڵام، ئەگەر ئەو توانامەندە
یارمەتی ئەو کەسە نەدات،

که داوای ئاریکاری لێ کردبوو،
ئەوە خۆی دەکەوێتە داوی فریو گومڕاییەوە،
چونکە، لە سەر یاسای ئایینی مەزدا ئەهۆرا،
کە هەر لە سەرەتاوە دایمەزراندووە،
کەسێک کە سەرکەوتن بۆ گومڕێ بخوازێت،
خۆی گومڕێیە،
ئەو کەسەش کە بۆ ڕاستکرداران ڕێز دابنێت،
خۆی لە ڕاستکردارانە.
گاتا، هاتی 46، سرووودی 6

"زەردەشت لەمەڕ کۆمەڵان و ژیانی دروستی ئەوان بەم چەشنە بیری دەکردەوە و گێلێکی وەک ئەرچاسپیش ئاواهی".

لە هەموو شوێنێک باس هەر باسی نامەکەی هەڕەشەئامێزی ئەرچاسپ بوو و پرسیار ئەمە بوو، دەبێت چی بکرێت؟ ئایا پێویستە دینی نوێ ڕەها بکرێت و بۆ داب و نەریت و ڕێبازی پێشوو بگەڕێنەوە، یا گەرەکە ڕاوەستن و بەرخۆدان بکەن؟ شاگوشتاسپ پترتر لە هەمووان لە ناو بیر و خەفەتدا بوو زۆر بە نامەی ئەرچاسپ پەشێو و دڵنیگەران بوو.

وەکوو لە چیرۆکان دەگەڕێنەوە شاگوشتاسپ سوپاسالارێکی هەبوو بە ناوی «تەهمزەرێر» کە برای خۆی بوو. هاتە لای شاگوشتاسپ و گوتی: "ئەگەر پاتشا فەرمان بدات من بۆ خۆم فەرمانی ئەم نامە دەدەمەوە". شاگوشتاسپ ڕێگەی پێدا و زەرێر بەرسڤی نامەکەی بەم چەشنە دایەوە: "ئێمە دینی بەهدینی بەر نادەین و لەتەک ئێوە هاوبیر نابین و بۆ جەنگیش ئامادەین".

پەیک نامەکەی وەرگرت و گەڕایەوە، ئەما بێدەنگی هەمووانی داگرتبوو و لە ناو بیرکردنەوەیەکی قووڵدا بوون. بیری جەنگ و ئاشتی و ئەگەریش جەنگ، چۆنیەتی و ئەنجام و پایانی جەنگ. شاگوشتاسپ ڕووی کردە جامئەسپ و گوتی: "باش دەزانم کە تۆ ئاگاداری زۆر شتی و ئەزانی کەی باران دەبارێ و دەشزانی کام هەور بارانی لێ دەبارێ یا نابارێ، بڵێ ئەنجامی ئەم جەنگە چییە و کێ دەمێنێت و کێ دەمرێت"؟

وەڵامدانەوە ئەم پرسیارە فرە سەخت بوو بۆ جامئەسپ، چونکە ئەو بە داهاتووی ئەم جەنگە هیچ گەشبین نەبوو و ئەمە گەلێک شاگوشتاسپی پەرۆش کردبوو. چەند ڕۆژ دوای گەیشتنی پەیامی شاگوشتاسپ، پەیامیان هێنا کە سوپای ئەرچاسپ بە لەشکەرێکی گران خۆیان ئامادەی جەنگ کردووە. جەنگێکی نابەرابەر دەستی پێ کرد و لەم جەنگەدا زەرێر سوپاسالار و کوڕی جامئەسپ و سەربازێکی زۆر لە هەر دوولا کوژریان. هەڵگرسێنەری جەنگ ئەرچاسپی نابەکار لە دوای کوژتن و سووتان وڵات و بەدیلدانی سەربازێکی زۆر، پێی لێ نا و هەڵات.

جەنگ کۆتایی پێ هات ئەما بە نرخێکی پڕبەها. برای پاتشا و نەوەی زەردەشت «گەرامیککەرت» کە کوڕی پوورەچیستا و جامئەسپ بوو لەتەک سەدان پاڵەوان و دلاوەری دی ژیانی خۆیان وندا کرد. جەنگێکی ڕەش و کرێش کە ئەرچاسپ دایگرساندبوو و دەیویست کە خوداکانی جۆراجۆری پێ دڵخۆش بکات و کۆمەڵگای بەهدینی بۆ ستایشت و پەرستشی ڕۆژ و مێهر بگێڕێتەوە. باڵکێش ئەوە بوو کە زەردەشت پێشتر لەم بارەوە گوتبووی:

ئەی مەزدا ئەهۆرا..!
ئەمە لە تۆ دەپرسم،
بە دروستی بە من بێژە،

هەروەک چۆن تۆ بەتوانایت و
لە بەر تیشکی ڕاستیدا پەنای ڕاستانی،
کاتێک کە دوو لایەنی نەیار بە یەک دەگەن و
بە پێی ئەو ئایینەی کە تۆ داتمەزراندووە،
بە چ لایەنێک و لە کوێ
سەرکەوتن دەبەخشێت؟
گاتا، هاتی 44، سروودی 15

زەردەشت لەمەڕ تێکهەڵچوونی لایەنەکانی نەیار و دوژمن فەرموویووی: ئەم جەنگانە تا لە ناوچوونی نەزانی و چەواشەکاری و تاریکی هەر هەیە و لە کۆتاییدا، زانایان و هۆشمەندان سەرکەوتن بەدەست دێنن. ڕۆژێک دێت کە مرۆڤی دڵڕەش و تاریکبین، ڕێگای ڕاستی و ڕزگاری و بەهدینی پێش دەگرێت و ئەو کاتە خەبات و جەنگ لە ڕێگای خودا کۆتایی پێ دێت و کۆمەڵان لە جێگای کوژتنی یەکتر بۆ خۆشنۆتیی خواوەند، دەست دەخەنە ناو دەستی یەکتر و بۆ ئاوەدانکردنەوە و ئاشتی و دۆستایەتی و شادومانی جیهان دەکۆشن.

دواهەمین وتاری جاویدانی

هۆرمۆزگای ئاهیرنۆش* بە ئاگری گەش لە ئاگردانی بە ئەسپایی دەسووتا و هەر وەک ڕۆژانی پێشوو پڕ بوو لە مەردمێکی فرە کە لە شوێنی جیاواز و دوورەوە هاتبوون، بە تەموورە و ئاهەنگی خۆش، خەریکی خوێندنی هۆرەکانی زەردەشت بوون و پەیمانی ڕاستی و پاکییان لە دڵ و گیانیان دووبارە زیندوو دەکردەوە.
زەردەشتیش لە ناو جەماوەر بوو و خەریکی گوتارخوێندنەوە بوو. زەردەشت هەموو ڕۆژانی پەنجشەممە، هۆرمۆزشید*، سەردانی ئاگرگای دەکرد. خەڵک نیگەران بوون و بیستبوویان کە سوپایانی ئەرچاسپ هەمدیسان خۆیان ئامادەی تۆڵەی شکستی جەنگ کردووە. «لەهراسپ»ی پیر باوکی شاگوشتاسپ نیگەران بوو. دوای تاوێک زەردەشتی پیری مەزن وەک هەمیشە چوە سەر سەکۆ و دەستی کرد بە گوتاردان، سەرەتا بە چەند سروودێکی خۆشی خۆی دەستی پێ کرد:

ئێستا لەمەڕ بنەمای ئایینی ژیان دەدوێم،
ئەو شتەی کە مەزدا ئەهۆرای دانا،
بە منی گوتووە:
ئەو کەسانەی کە
ئەم گوتار و پەیامە پیرۆزانە،
بەو جۆرەی من فێری بووم،
بە کاری نەهێنن و پەیڕەوی نەکەن،
کۆتایی ژیانیان،
لەتەک پەشیمانی و ئەفسۆس دەبێت.
گاتا، هاتی 45، سروودی 3

ئێستا دەدوێم،
گوێ بگرن و ببیستن،
ئەی ئەو کەسانەی کە داواکاری بیستنن..!
ئەی ئەو کەسانەی کە لە دوور و نزیکەوە هاتوون..!
هەمووی ئەم گوتانە بە چاکی بە یاد بسپێرن،
نەکا ئامۆژگاری خراپ،
جارێکی دی،
ژیانی ئێوە لە ناو ببات و
چەواشەکار بە گوتە و بڕوا نادروستەکانی،
ئێوە بەرەو چەواشەیی ببات.
گاتا، هاتی 45، سروودی 1

ئێستا لەمەڕ ئەو دوو مینووەوە دەدوێم،
کە هەر لە سەرەتای ئافراندنەوە هەبوون،
لە دوو مینوویە،
مینووی پاک بە ئەوی دیکەی گوت:
لە ئێمە دووانە،
نە رامان و نە ڕاهێنان،
نە خێرەت و نە باوەڕ،
نە گوفتار و نە کردار،
نە ویژدان و نە ڕەوانمان،
لەتەک یەکتردا سازگار و هاوڕێن.
گاتا، هاتی 45، سروودی 2

ئێستا لەمەڕ ئەو شتەی کە لە ژیاندا باشترینە دەپەیڤم،
ئەمەش لە بەر تریفەی ڕاستییدا تێگەیشتم:
مەزدا بەدیهێنەری ڕاستییە،
مەزدا سەرچاوەی رامانی پاکە،
رامانی پاکیش بۆ تێکۆشانە.
مەزدا پەروەردەگاری خۆبەختکارییە،
خۆبەختکاریش سەرچاوەی کرداری چاکە.
مەزدا لە هەموو شتێک بینایە و
ناتوانرێت بخاپێنرێت.
گاتا، هاتی 45، سروودی 4

ئێستا لەمەڕ ئەو شتانە دەدوێم،
کە مەزدا ئەهۆرای پاک بە منی گوتووە،
ئەو گوتانەی کە بۆ هەموو کەسێک بیستن و بە کارهێنانی باشترینە:

ئەو کەسانەی کە ڕاهێنانەکانی من لە دڵەوە ببیستن و
ڕێزی بۆ دابنێن و بۆ کاری بهێنین،
بە گەشەکردن و جاویدانبوون دەگەن،
هەروەها بەو کردارانەی کە لە رامانی پاک سەرچاوە دەگرێت،
لە پرشنگی ڕووناکبەخشی ئەهۆرا،
بەهرەمەند دەبن.
گاتا، هاتی 45، سروودی 5

ئێستا لەمەڕ ئەوە دەدوێم،
کە لە هەمووان مەزنتر و بانترە و
بە ڕاستییەوە ستایشتی دەکەم،
ئەو سەروەری زانا و
هەموو جاویدانە پاکەکانی.
هیوادارین کە مەزدا ئەهۆرا،
بە خێرەتی پاکی خۆی ستایشتی ئێمە ببیستێت.
تا بە مێهر و خۆشەویستیەوە
لە بەر تیشکی رامانی پاک
بە ئەو پەیوەند ببین.
ئومیدوارین بە خێرەتی خۆی،
ئەو شتەمان فێر بکات، کە باشترینە.
گاتا، هاتی 45، سروودی 6

ئەو کەسێکە کە هەمووان
ڕزگاریی خۆیان لەو دەخوازن،
چ ئەوانەی کە پێشتر بوون،
چ ئەوانەی کە هەن و
چ ئەوانەش کە دەبن.
ئەمەش بزانن کە ڕەوانی پاکان
هەمیشە سەرفەراز و کامەران دەبن و
چەواشەکاریش هەمیشە بە دەرد و ڕەنجەوە سەر دەنێتەوە.
ئەمەش یاسایەکە،
مەزدا ئەهۆرا بە شکۆداریی خۆی دایمەزراندووە.
گاتا، هاتی 45، سرووودی7

بە ستایش و نیایشتەکانم
ڕوو لە مەزدا ئەهۆرا دەکەم و
بە وێنام دەیبینم،
بە رامان و گوفتار و کرداری پاک و

لە بەر پرشنگی ڕاستیدا،
ئەو بە پەروەردەگاری دانای مەزنی دەناسم،
بۆیە نزاکانم بە ئەو و
بە بارەگای سروودی ئەو،
پێشکەش دەکەم.
گاتا، هاتی 45، سروودی 8

بە ڕێز و پاکی ستایشتی ئەو دەکەین و
بەرز دەیبینین.
ئەوە کە هەمیشە بە
هەستیبەخشێنەری دانای مەزن نێو دەبرێت،
لە بەر پرشنگی ڕاستی و رامانی پاکدا
بە توانامەندی و شکۆداری خۆی،
مژدەی گەشەکردن و نەمربوونی بە مرۆڤ داوە،
هەروەهاش تەندروستی لەش و
پایەداریی ڕەوانیان پێ دەبەخشێت.
گاتا، هاتی 45، سروودی 10

ئەو کەسانەی کە،
دوژمنی لەتەک دێڤپەرستان و لایەنگرانیان دەکەن و
ڕێگاشیان جودایە لەوانەی،
کە بە سووکی دەڕواننە مەزدا ئەهۆرا و
خۆیان بە جوانی بیر لە مەزدا ئەهۆرا دەکەنەوە و
سوشیانسەکانی زانا و یاوەرانی ئایینی
بە دروستی دەناسن،
مەزدا ئەهۆرا،
بە چاوی هاوڕێی خۆی و
بۆیان وەکوو برا و باوک دەبێت.
گاتا، هاتی 45، سروودی 11

زەردەشت سروودەکانی خوێندەوە و پاشان فەرمووی: "ئەی خەڵکینە، ئەی ئەوانەی کە لە ڕێگای دوور و نزیکەوە هاتوون..! لەم ڕۆژە بەهاریەدا بڕواننە ئاسمان و تیشکی گەرمی رۆژ، بۆنی خۆشی بەرزەنگڵ و پشکوتنی گوڵ و خونچەکان، سەوزەڵانیی دەشت و زۆزان، خوڕەی ڕووبار و چۆمەکان و هەزاران دەنگ و ئاوازی خۆشی دیکە. ئەی جەماوەر..! بکۆشن کە هەمیشە وەک بەهار گەشاوە بن، دڵتان لە درۆ و تاریکی دوور ڕابگرن. رامانتان لە پەژاریی و لاساری و دەمارگیری و خیرەسەری پاک بکەنەوە، ڕەوانتان لە ڕەنج و خەم دوور ڕابگرن و جیهان بە کاری خۆتان ئاوەدان و دروست بکەن. بڕوا بکەن کە هەر چی چاکە و خۆشی و باشی هەیە، لەم جیهانەدایە. لەتەک نەزانی و گێلی و هەڵە و تاریکبینی و ڕک و تووڕەیی و ناحەزی و دەستدرێژی و ستەمدا بجەنگن و جیهانێک دروست بکەن کە داد باڵادەست و فەرمانڕەوایی لێ بکات. ڕوو بکەنە ئۆلی بەهدینی

و ئایین بکەنە پەیژەی گەیشتن بە ڕووناهی رامان و پالأفتنی گیان و ڕازانەوەی ڕەوان و ژیانی باشتری گەلان و جیهان، دوور بین لەوە کە دین بکەن بە..."

لەم کاتەدا دەنگەدەنگ و جەنجالێک بەرپا بوو، سوپای ئەرچاسپ چوار دەوری ئاترگای تەنیبوو، تاوێکی پێ نەچوو سەربازانی ئەرچاسپی نابەکار کە خۆیان پێشتر ئامادە کردبوو، پێیان نا نێو هورموزگای ئاهیرنۆش و «تۆربەراتئەوریش»ی ناپاک بە شمشێرەوە ڕووی کردە زەردەشتەوە و بە هەموو هێزێکەوە شمشێرێکی کوتا بە سەر زەردەشتی کاڵ. خۆێن بە ناو چاوانی پاکی زەردەشت هاتە خوارەوە و لەشی سست بوو و کەوتە ڕووی زەویی هورموزگا، خوێنی ئاڵی زەوی هورموزگای سوور کرد. زەردەشت لە دوا هەناسەی کە ڕووی لە بڵێسەی ئایر بوو پەرتووکی سروودەکانی لە دەستیدا گووشی و دڵی لە لێدان وێستا و ناوی مەزنی بۆ هەمیشە بە جاویدانی پەیوەست بوو.

پاشان یارانی زەردەشت، پەیکەر و تەرمی زەردەشتی هەفتاوهەوت ساڵەی ئەویان هەڵگرت و بە هۆرە و دەهۆڵ و سوورنا و چەمەری بردیان بۆ گۆڕستانی بەرز و مەزنی هەورامان، هاوکاتیش دوایین سرووودی کە دەیچڕی هەروەها بە گوێ دەگەیی:

مەزدا ئەهۆرای بە توانا
بەم چەشنە دایناوە:
خۆشبەختی بە ئەو کەسەیە
کە بەختیاری بە کەسێکی دی ببەخشێت.
من بۆ پێشکەوتن و ڕاگرتنی ئایینی ڕاستی،
داوای پایەبەرزی و توانامەندی
تەن و ڕەوانم دەکەم.
ئەی وزەی خۆبەختکاری..!
لە ئەو تریفەیە
کە پاداشتی ژیانی ڕەوشت پاکانە،
بەهرەدارم بکە.
گاتا، هاتی 43، سروودی 1

ئەی مەزدا..!
کاتێک لە سەرەتادا،
بە رامانی خۆت،
لەش و خێرەت و ویژدانێت
بۆ ئێمە ئافراند،
گیانت بە لەشی ئێمە
بەخشی و
توانای گوفتار و کردار و ڕابەریت پێ بەخشین،
ویستت ئێمە رامانی خۆمان
بە ئازادیی تەواو هەڵبژێرین.
گاتا، هاتی 31، سروودی 11

کۆتایی

لە ڕۆژی 29.04.1997 کۆتایی پێ هات، بە هێڤی کاری مەزنتر و تێکۆشان و وزەی بێوچان بۆ خزمەت بە گەلی لەبیرکراو و ستەملێکراوی کورد. بابان سەقزی ـ دانمارک

بە پێویستی دەزانم ئەوە بڵێم کە لە چاوخشاندن و دووبارە نووسینی ئەم بابەتە بە سیستمی ویندۆز، سپاس و پێزانیی هاوڕێ و دۆست و هەڤاڵانی خۆم بکەم کە بە شێوەی جۆراجۆر پاڵپشت و یارمەتیدەر و ئامۆژگارم بوون و دەورێکی باڵایان بینی لە ڕاستکردنەوەی هەڵەکانم و تێبینی و بۆچوونەکانیان توانی ئەم بابەتە دەوڵەمەندتر بکات. بە سپاس لە هەموو ئەم خۆشەویستانە:

کەیبانووم تابان، مامۆستا عوسمان، مامۆستا شەرمین هەڵەبجەیی، بەڕێز پەیمان، هێژا خاڵەحەمە، برایان بەهزاد و بەهرۆز، نەورۆز شاهین، مامۆستا ئاسۆ گەرمیانی، مامۆستا عەبدوڵا پەشێو، بەڕێز جەلال دەباغ، کاک دیاکۆ، هێژا نەشمیل شۆڕش.

هەروەها بە شێوەی جۆراوجۆر سوودێکی فرەم بینی لەم کاناڵانە ئاسمانیە کوردیانە:

مەدتیڤی، مەدیاتیڤی، کوردستانتیڤی، کوردسات، میتسوپاتامیاتیڤی و هەروەهاش رادیوکانی دەنگی ئەمریکا، دەنگی میتسوپاتامیا، هیوادارم وێنەیان فرەتر بێت بۆ ڕاژەی بەرژەوەندی نەتەوەیی کورد، بۆ بەدیهاتنی وڵات و دەوڵەتێکی سەربەخۆ و سەرفەرازی کوردی.

21.05.2003 بابان سەقزی ـ دانمارک

فەرهەنگۆک

ئاپۆره		کۆسپ، پەتەر، وەی

ئاتر		ئاگر، ئایر، ئازەر، ئاهیر

ئاترگا		بە زمانی هەورامی ئاهیرگە، هورموزگا، جەمخانە، ئاتەشگە، ئەو شوێنەی کە بەهدینان بۆ ڕاز و نیاز و گرتنی کۆڕ و ئاهەنگی ئایینی تێدا کۆ دەبنەوە، وەک کەنیسا و مزگەوت

ئاترەخش		بە ئاڤێستایی: ئاتر+ ڕەخشان = ئاترڕەخشان، ئازەرەخش، بە واتەی پرشەی ئاگر، تیشکی ئاگر (ڕەخشان، ڕەخشندە، ڕەخشن ناوی کچانە لە زبانی کوردی)

ئاخ		زەوی، زێد، خاک، نیشتمان

ئاخاڵ		پاشماوە، ڕێقنە، پیسی، چەپەڵی

ئاخایۆک		کەسێک کە خۆی بە گەورە دەزانێت بە بێ ئەوە کە لێی بوەشێتەوە

ئافەراندن		دروستکردن، بەدیهێنان، چێکردن، خولقاندن

ئافەریدە		دروستکراو، بەدیهاتوو

ئافەریدەگار		خودای بەدیهێنەر

ئافەرینش		ئافراندن، بەدیهێنان، داهێنان، خولقاندن

ئافەرینشت		بوون بە واتەی گشتی، هەستی

ئارمان		ئارمانج، ئامانج

ئارمەئیتی		ئەسپەند، ئەسفەند، یەکێکە لە ئەمێشەسپێنتەکان، ئەسفەند ڕاکێشەری هەموو هەستییە. لە هەستیدا دوو ڕاکێشەر فەرمان دەدەن، «دوورکەر» و «کێشەر» کە لە هەستیدا بە هەموو دیاردەکانیەوە کار و کاردانەوەیان دەبینرێت. لە هەر دیمەن و نموونەیەکی بووندا، ئەم کار و کاردانەوە و کێشەر و دوورکەرەوە هەیە و ئەمە دەبێتە مایەی باڵاکردن و گەیین و گەڕیانی ئەو دیاردەیە. کێشان و دوورخستەوە و کار کاردانەوە و ڕەنگ و ڕەنگدانەوە لە مرۆڤدا بە چەشنی ئەڤین، لەخۆبوردن، داد، بەخشش، ڕامانی دروست، هەڵسەنگاندنی ڕاست، خۆپارێزی و پاکی و خاسی دەبینرێت، کە ئەمانە دەبێتە مایەی خۆشی و شادومانی و کەیفخۆشیی دڵەکان و گیانەکان، لە بڕێک شوێندا بە واتەی (موراد) و جونمێریش هاتووە.

ئاری		چاوکی وشەکە لە ئایر هاتووە، ئەو گەل و نەتەوانە کە ئاگر بە لایەنەوە پیرۆز بووە، ئەو گەلانە کە بە باوەریان بە ئایینی بەهدینییە.

ئاژ		زگ یا بەرچاوبرسی، ڕەچاو، ئاز، (تەماح)

ئاشا		واژەیەکی ئاڤێستاییە کە بە واتەی ڕاستی، ماف، دروستی، دادگەری، سامانی جیهان، یاسای ئافەرینش، ڕێکوپێکی، سازگاری، سەقامگیری، سازیی و دامەزراوی تەواو، بەشێکی سەرەکیی لە ناوی ئەمێشەسپێنت «ئاشا»وەهێشتایە، لەم ڕووەوەیە کە لێکۆڵینەرانی دینی بەهدینی واژەی ئاشا بە بێوەرگێڕان لە ناو نووسراوەکانیاندا بە کار دێنن، ئاشا یەکێک لە کۆڵەکەکانی بناغەیی و گرینگی دینی زەردەشتە کە لە سەرتاسەری ئاڤێستا هەمیشە دێتە گوتن و دەتوانرێت ببێژین کە هەموو ڕێگاکانی ڕزگاری بە ڕاستی یا ئاشا کۆتایی پێدێت کە هەمانا ڕاستییە.

ئاشاوەهێشتا   ئەمێشەسپێنت ئاشاوەهێشتا یان ئۆردیبەهەشت، جیهانی بووندا ڕێکوپێکی و هەنجارێکی پتەو و گران فەرماندەرە و هیچ شتێک لە دەرەڤەی فەرمانی هەنجار و ئۆردیبەهەشت نییە. هەنجار لە ڕەوانی مرۆڤدا، ڕاستی و پاکییە. دوژمنی هەرە مەزنی ڕاستی و داد و مرۆڤ، درۆیە. ڕاستی لە ڕەوانی مرۆڤ، مایەی خۆشی و خورەمی و شادمانییە و هەر چاکەیەک کە لە جیهاندا هەیە، لە ڕاستی هەڵدەستێت، ئۆردیبەهەشت، فریشتەی ڕاستی و دروستی و پاکی.

ئاشوو   مرۆڤی پاک و بە ویژدان، جوانمێر، پیرۆز، هاف، (حەزرەت)

ئاگر   لە ڕوانگای دینی بەهدینی 5 جۆر ئاگری جیاواز هەیە: یەکەم بۆرزیسەوە، کە لە پێشگای پیرۆزی ئەهۆرا مەزدا هەیە. دووهەم وەهوفەرِیانە، کە لە ناو لەشی مرۆڤ و گیانلەبەرانی دی هەیە. سێهەم ئاورۆازیشتە، کە لە ناو گیادایە. چوارەم وازیشتە، لە ناو هەوردایە. پێنجەم سپەنیشتە، کە بۆ بەکارهێنانی ژیانی ڕۆژانەی مرۆڤ بەکار دێت و لە هەمان کاتییشدا بە نیشانەی ڕووناکی و پاکی و زانایی لە هەمبەر تاریکی و ناپاکی و نادانی پێناسە دەکرێت.

ئالی   لایەن، لا

ئالیکاری   ئاریکاری، هاریکاری، یارمەتی

ئامۆژگار   ئامۆژیار، ئامۆزگار، مامۆستا، فێرکار

ئامیان   هەوێن، سرشت، جەوهەر

ئامەرتات   فریشتەی تەندروستی و تەمەندرێژی، ئەمێشەسپێنت ئامۆرداد بوونی جاویدانییە. هێزی ئافراندن هەمیشە لە کاری ئافراندن و زایین و مردندایە و ئەم کاروبارە هەمیشەیی و جاویدانییە. مرۆڤ جیهانێکی پچووکە لە جیهانی مەزن و لە ژێر کاریگەری و فەرمانی یاساکان و زاگونەکانی جیهانی و ئەمێشەسپێنتەکان. جا ئەگەر تیشکی ئەمێشەسپێنتەکان بە سەر ڕەوان و زیندەگانی ئەو بکەوێت، ئەوە شادی و بەختیاری و خورەمی ژیانی ئەو دادەگرێت و دەبێتە ئاوێنەیەک بۆ دیمەنی هەستی، ئاوەزی گشتی، تیشکی درەخشان، هێندسە، هەنجاری بوون و ئەهۆرا مەزدا. ئەمێشەسپێنتەکان لە گۆڕەپانی ڕەوان و ژیانی مرۆڤدا، هەنگاوەکانی پاڵافتن و ڕازانەوەی ڕەوانن کە لە ڕامانی پاکەوە دەگرسێت و دوای پێوانی هەنگاوەکانی ڕاستی، داد، خۆپارێزی، لێبووردیی، ئەڤین، پاکی، گەشەسەندن و پشکوتن بە ئامورداد بە واتەی جاویدانی دەگات.

ئاوەردگا   مەیدانی جەنگ، گۆڕەپانی جەنگ

ئاوزەنگ   ڕکێف و ئاسنی سەرکەوتنی خوانی زین و زەنگی

ئاوەنیا   ڕەپستە

ئاویدەر   ئاویەر، بە ئاڤێستایی «ئەوشێدرینە»، لە سەر کۆچبەربوونی زەردەشت لێکۆڵینەوەیەکی ورد و زانستی و بێ لایەنانە تا بە ئێستا نەکراوە، بێگومان هۆی تایبەت و دیاریکراوی خۆی هەیە. بەڵام بە گشتی دوو بیروڕا هەیە، یەکەمیان زۆربەی نووسەرانی بیانی بە تایبەت فارس پێ لە سەر ئەوە دادەگرن کە زەردەشت خەڵکی دەوروبەری "ورمێ" لە ڕۆژهەڵاتی کورستان بوون و کاتێک کە کۆچبەر بووە بەرەو شاری "بەلخ" لە ئەفغانستان چووە، هەڵبەت برێک نووسەر بە بێ بەڵگە و بێ سەرچاوە پێ لەوە زیاتر دادەنێن و دەنووسن زەردەشت لە ڕۆژئاوای ئێران "خۆراسان" لەدایک بووە و لەوێشەوە بۆ شاری بەلخ کۆچی کردووە و گۆرەکەی لە شاری "مەزارشەریف" دایە. بەڵام بیری دووهەم کە لە ئەدەبیات و ئاڤێستای نوێ سەرچاوە دەگرێت و گومانشکێنە، شوێن و جێگای کۆچبەری زەردەشت دیاری دەکات.

بۆ نموونە ڕەوانشاد "عمادالدین دەوڵەتشاهی" نووسەری هێژای کرمانشانی لە پەرتووکەکانی "چیاکانی نەناسراوی ئاڤێستا" و "ڕۆستەم و زۆراو بە زمانی ئاڤێستا" بە سەرچاوەگرتنی ئەدەبیاتی زەردەشتی "یەشتەکان"، شوێن و جێگای کۆچبەری زەردەشت بەم چەشنە دەستنیشان دەکات. یەکەمجار زەردەشت پەنا دەباتە بەر زۆزانی "ئەوشێدرینە" کە بە درێژایی مێژوو ئەم وشەیە بە چەشنی "ئاویدەر، ئاویەر" لە هەریمی شاری "سنە" لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا ماوەتەوە. پاشان زەردەشت لەوێشەوە دەڕوات بۆ چیای "هۆگر" کە لە دوایدا دەبێتە چیای "هەژیر، هەجر، هەجیر" ئێستا ئەم ناوچەیە لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا بە "دینەوەر" بەناوبانگە. لەم شوێنەدا بەشی دووهەمی سروودەکانی گاتا بۆ زەردەشت داهۆنرا. کەی گوشتاسپ کە کۆشکەکەی بە ناوی "گەنگ شا" ناو دەبریا و لە سەر چیایەک دروستی کردبوو، ئایینی ئەوی پەژراند، بوو بە گەورەترین پاڵپشتی زەردەشت و یارانی. ئەم شوێنە ئێستا لە باژێری "سەحنە"یە کە لەو سەردەمە بە شاهیندژ، شاییندژ، سایيندژ" بە ناوبانگ بوو. زەردەشت هەروەها ئاگرگایەکی (بە ناوی ئاترنۆش، ئاگرنۆش، ئاهیرنۆش، ئازەرنۆش) لە "باکتەریا" دایمزراند. ئەم شوێنە لە دوای هەزاران ساڵ بە ناوی "پارسینە" لە هەریمی "دینەوەر"ی کرمانشا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا ماوەتەوە. پاشان باکتەریا گۆڕیا بە "باختەر" و ئەم گوندەش ئێستا ماوە. "ڕۆستەم و زۆراو بە زمانی ئاڤێستا، ل. 35 و 36". نووسەر و زمانەوان م. ئە. هەورامانی لە هەفتەنامەی "ئاویەر" لە ژمارەی 52 ساڵی 3 لاپەڕەی 12 باسێکی لەسەر ئاویەر نووسیوە کە جێگای سەرنجە: "بە ڕەواڵەتدا ئەم وشە ناساکارەیە "ئاویەر" وەها خۆی دەردەخات، کە فرە کۆن بێت! ئەگەریش وەها بێ، دەبێ بەم جۆرەی خوارەوە لێک بدرێتەوە واتە، وشەی "ئاویدەر" لە هەر دوو دۆخی لێکدانەوەدا لە دوو بەشی سەرەکی پێک هاتووە و ئەوانیش ئەوەی کە دەبێ لەم ڕووەوە بوترێ ئەوەیە کە فەرهەنگە پارسیەکان و جوگرافیاناسانیان هەوڵیان داوە کە سەرپاکی ناوە کوردیەکان بۆ زمانی پارسی وەربگێڕن و ئەمەش جۆرە کارێکە کە دەستی بۆ سنگەوە ناگیرێ و جۆرە تاوانێکی مێژوویی و جوگرافیایی و ئینسانیشە کە هەرگیز لە بیر ناچێتەوە! پاش ئەم لێکدانەوەیە دەبێ ئەوە لە یاد نەکەین کە ئاویەدەر یەکێک لەو جێگایە پیرۆزانە بووە کە زەردەشت لە کاتی هاتووچۆکردنی لە "شیز"ەوە بەرەو "لوڕستان" بۆ ماوەی چەند ڕۆژێک لە ئاویدەردا ماوەتەوە و ئەوجا بەشی دووەمی ڕێگابڕینەکەی گرتووەتە بەر کە لە هاتن و چوونەوە و گەڕانەوەدا ڕێگاکەی بە قەراغی "سیروان"دا تێپەڕیوە". بە باوەڕی من گوندی بەڵخە ئێستا لە هەورامان لە سەر سنووری دەستکردی "ئێران و ئێراق" هەڵکەوتووە و ماوە. ئەم شوێنە سەردەمی خۆی باژێرێکی مەزن بووە و کۆشکی بە ناوبانگی کەی گوشتاسپی لێبووە، هەرچەندە ئێستا لە شێوەی گوندێکی چەند ماڵی لێ ماوە، بەو مەرجە کە لە دوای داگیرکاری عەربە موسوڵمانەکان و هێرشی بێ بەزیی مەغۆل و تاتارەکان و پاشان سەردەمی عوسمانی و ڕژێمی بەعس ئەم گوندەی شتێکی وای لێ بە جێ نەماوە. ئەم گوندە لە نێوانی گوندەکانی «دەرەی مەڕ، دەرکێ، هانەگەرمەڵە، ڕەشین و دزڵی» و شارەکانی «هەڵەبچە و مەریوان» هەڵکەوتووە.

ئاهیرنۆش ئاتەشگای ئاهیرنۆش، ئاترنۆش، ئاگرنۆش یان ئازەنۆش بە دەستی زەردەشت لە هەورامان لە بەلخە دروست کریا، هەڵبەت مامۆستا دەوڵەتشاهی باوەڕی وایە کە ئەم ئاگرگایە لە "باکتەریا" دامەزراوە، ئەم شوێنە لە دوای هەزاران ساڵ بە ناوی "پارسینە" لە هەریمی "دینەوەر"ی کرمانشا لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا ماوەتەوە. پاشان باکتەریا گۆڕیا بە "باختەر" و ئەم گوندەش ئێستا ماوە. "ڕۆستەم و زۆراو بە زمانی ئاڤێستا، ل. 35 و 36".

ئەرچاسپ ناوی پاتشای تۆراوەکان بوو و هەروەهاش برازای ئەفراسیاو بوو، لە دوو واژەی ئاڤێستایی ئەرج + ئەسپ، دروست بووە بە واتەی ئەسپی پڕبەها، بەڵام لە ئەدەبیاتی زەردەشتی ناوی لەتەک درۆ و دوژمنی سەرسەختی

زەردەشت یاد دەکرێت، لە هێرشی بۆ سەر شاگوشتاسپ گوایە دوو کچی پاتشای بە ناو «هۆما و وەهئافەرید» بە دیلی گرت. پاشان براکەیان «ئەسپەندیار» هێرشی بردە سەر ئەرچاسپ و خۆشکەکانی ڕەها کرد و ئەرچاسپی کوشت و دینی بەهدینی گەشە پێ دا. دانشنامەی مەزدایەسنا. جیهانگیری ئۆشیدەری. لاپەرەی 84

ئەرژمەند		ئەرجمەند، هێژا، بەڕێز، ڕێزدار

ئەسپێنتمان		نازناوی بنەماڵەی زەردەشتە، لە واژەی سپی گیراوە بە واتەی سپی ڕەگەز و ناوی نۆهەم پشتی زەردەشتە.

ئۆل		دین، ئایین، کیش

ئەتک		وشەیەکە بۆ بێڕێزیکردن و سووککردنی کەسایەتی ژن بە کار دێت و ترۆ بۆ پیاو بەکار دێت.

ئەختەرناس		ئەستێرەناس، پیری ئەستێرەناس، خەوگێڕ، خەوناس، ئەستێرەژمێر. دوو لە ئێستا لە وڵاتی کوردان لە پێشدا خاوەنی شارستانیەتی وەهابوو کە زانستی ئەستێرەناسی سەرتۆپی زانستەکانی ئەو سەردەمە بوو.

ئەرخەوانی		سووری ئاماڵ بەنەوش

ئەرمەغان		دیاری، پێشکەشی، کەونە شارێکی کوردانە لە کوێستاندا. کوردستان. گیوی موکریان. لاپەرەی 28

ئەستوورە		واژەی ئەستوورە واژەیەکی هیند و ئەورووپییە. لە زمانی سانسکریتیدا ستوورە بە واتەی داستانە، هەڵبەت لە داستانەکانی بوودایی فرە جار بە کار هاتووە، لە زمانی یۆنانی وەک هیستوری بە واتەی گەڕیان و لێکۆڵینەوە و ئاگاییە. لە زمانی فەرانسەوی و ئەنگلیسیشدا بە دوو جۆری ستوری بە واتەی چیرۆک و داستان و پەندی دیرۆکی و مانای مێژوو، گوزارش و بابەتی دیرۆکی.. بە کار هێنراوە. لە زمانی کوردی بە چەشنی سادەی خۆی بە کار هاتووە، بەڵام لە واتەی تەعریبکراوی زبانی عەرەبی بە واتەی گوتەی پڕوپووچ و ئەفسانە و شتی بێ بناخە مانا کراوە.

ئەفسۆس		ئەپسۆس، پەشیمان، بەداخەوە

ئەفسەر		ئەپسەر، تاج و کڵاویی پاتشاهی

ئەکۆمەن		لە ئاڤێستادا بە «ئەگەمەنگە» و بە مانای بیری خراپ و بەد و کرداری ناحەز هاتووە، لە سەردەمی ئیمپراتۆری ساسانیەکان، کاتێک کە وردە وردە تەپ و تۆزی نەزانی و لادان لە ڕێبازی ڕاستەقینەی زەردەشت دەستی پێ کرد، ئەکۆمەن واتەی ناوی دێوێکی گرتە خۆی.

ئەمێشەسپێنت		واژەی «ئەمێشە» بە واتەی هەمیشەیی و جاویدانی و زیندوویی و بێمەرگیی. «سپێنت»یش بە مانای پاک و پیرۆز و پترکەر و دەرمانبەخش. کۆی ئەمێشەسپێنت دەبێتە ئەمێشەسپێنتەکان، پترکەرانی سوودگەیەنێر و پاکانی پیرۆز و دەرمانبەخشانی هەتاهەتایی. کە بریتین لە شەش ئەمێشەسپێنت: وەهومەن (وەهمەن، بەهمەن، بێمەن)، ئاشاوهێشتا (ئۆردیبەهەشت)، خشترەئیریە (شەهریوەر)، سپەنتئارمەئیتی (ئەسپەند، ئەسفەند)، هەئورتات (خۆرداد) و ئامەرتات (ئامۆرداد) کە بە ئەهۆرا مەزداوە دەبنە 7. بۆیە ژمارەی 7 لای بەهدینان پیرۆز دەژمێردرێت. کاردانەوی پیرۆزی ژمارەی 7 لە سەر زۆربەی دینەکان و داب و نەریتەکانی گەلانی جیهان بە چەشنێکی بێ وێنە دیار و بەرچاوە. پاشان کە دەبینین دینەکانی وەک جوو و فەلە و ئیسلام هاتن، ژمارەی 7 بوو بەشێک لە ژمارە پیرۆزەکانیان. خۆی ژمارەی 3 و 7 لە دینی بەهدینی پیرۆز دەژمێردرێت. ژمارەی سێ لە بەر سێ دروژمی بەناوبانگی زەردەشت: رامانی پاک، گوفتاری پاک و کرداری پاک، ژمارەی هەفتیش بە بۆنەی شەش ئەمێشەسپێنەکان و ئەهۆرا مەزدا پیرۆزی

تایبەتیان هەیە. لەم سەردەمەی ئیمڕۆ بە شێوەی جۆراجۆر ڕەنگدانەوەی ژمارەی 7 لە ژیانی کوردان و کۆمەڵانی جیهان و تەنانەت لە ناو سرووشت و زانست و موسیقا دەبینرێت، بۆ نموونە:

موسوڵمانان لە کاتی سوڕان بە دەوری «کعبە» 7 جار سووڕ دەخۆن ـ لە کەنیسەی جوولەکەکان هەموو مۆمدانەکان هەفت پایەی هەیە ـ لە سەری ساڵی زایینی لە بەر پەنجێرەی خانووەکان 7 مۆم دادەگرسن ـ خوارنەوەیەک هەیە بە ناوی «سڤێن‌ئاپ» لە سەر ئەو واتەیە کە گوایە 7 ئاو تێکەڵ بە یەک دەکرێت و هەر کەس بیخواتەوە، ئەوە تەمەنی جاویدانی دەبێت (ئاو بە ئاڤێستایی دەبێتە ئاپ) ـ نۆتی موسیقا 7 دانەیە ـ باڵەبان کە ئامێرێکی کوردییە، 7 کونی هەیە ـ لە سەر گۆی زەوی ی کشوەر هەیە ـ مناڵی 7 مانگە وەک منالی نۆ مانگە دەتوانێت بژیت لێ دوای لەدایکبووندا ـ زانستی پزشکی سەلماندوویەهتی کە مناڵ لە ناو سکی دایکی بە ناو 7 قۆناخ تێ دەپەرێت، ئینجا لە دایک دەبێت ـ گوایە ئاسمان و زەوی 7 تەبەقە ـ کۆڵەکەزێرینە یان پەلکەزێڕینە 7 ڕەنگە ـ 7 ئەستێرە لە ئاسمان هەیە وەک پیتی ک بە ئالفابێتی ئارامی، کە بە هەوتبرالە یا حەوبرا ناسراون ـ هەفتە 7 ڕۆژە ـ لە ناو کوردەوایدا مناڵ دوای 7 ڕۆژ ناوی دەنێن ـ مردو دوای 7 ڕۆژ، هەفتەی بۆ دەگێرێت ـ هێندێک لە چێشتەکانی کوردی لە هەفت جۆر شت دروست دەکرێت وەک هەوتڕەنگە، شەلەم ـ پشتوێن لە تەمەنی رۆحانی و پیربووندا 7 گرێی لێ دەدەن ـ زەماوەن وا باو بوو کە هەفت شەو و هەفت ڕۆژ دەگیریا ـ هەرێمێکی پان و بەرین لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەیە بە ناوی هەوشار ـ خوانی نەورۆز 7 شتی تێدا هەیە ـ بووک لە کاتی گوازتنەوە، مامە یا خاڵۆی زاوا دێت و بە نیشانەی پەیمان 7 گرێ لێ پشتوێنەکەی دەدات ـ میدییەکان کە پێشنیانی نەتەوەی کوردن، 7 هۆز بوون...

ئەنبووژەن   شینبەر، کەرەسەیی، واتەیی، (مادی)

ئەنجومەن   هەنجەمەن، هەنجومەن، کۆڕ، دانیشتن، نشست، کۆمەڵە، یانە

ئەنجومەنی مۆغان   ئەنجومەنی پیری مۆغان کۆمەڵێک لە یارانی زانا و ژیری زەردەشت بوون کە لە سەر داوای زەردەشت ئەم ئەنجومەنیان دروست کرد، بۆ چاوەدێری و پەرەپێدانی دینی بەهدینی. ئەنجومەنی پیری مۆغان کەسانێک بوون کە باوەڕی تەواویان بە ڕاهێنانەکانی زەردەشت هەبوو و لە ژێر سەرپەرشتی زەردەشت بنیاد نریا بۆ گەشەپێدان و ئاوەدانکردنەوە و هەروەها بەرگری بکات لە لادانی دین بەرەو ڕێگای ناڕاست. ئەندامانی بە ناوبانگی ئەنجومەنە کە لە ناو ئاڤێستا ناویان هاتووە ئەمانەن: مەدیامانگ، جامئەسپ، فرەشەوشتر، گۆشتاسپ.

ئەوشێدرینە   ناوی ئاڤێستایی چیای ئاویەرە.

ئەرج   نرخ، ڕێز

ئەوج   نووک، سەر، لای هەرە ژووروی شتێک

ئەهۆرا   ئەهورا، ئاهورا، ئاهۆرا، ڕەوانشاد بابا مەردۆخ لە پەرتووکی مێژووی کورد و کوردستان لاپەڕەی 60 دەفەرمێت: ئاهورا لەتەک ئاهیر مانای یەکە، «ئا» لە زبانی کوردی کۆندا بە مانای «هات» و «ور» بە مانای ئاورە ئەو ڕووناکییە کە لە ئاورەوە پەیدا ئەبێ... مەولەوی،یش دەفەرمێت:

ئازیزم، ئاهیر دووری باڵای تۆ

جەستەم کەرد وە بوول، شەماڵ بەرد پەی کۆ

ورشەی پرشەی تاو کوورەکەی جوستەم

شەرارەی لوولەی پێشەی شکستەم ... لاپەڕەی 25، دیوانی مەولەوی

خۆی موسوڵمانانیش باوەڕیان وایە کە (الله نوورە)

باپیرە مەزن لێرە مەبەست ئەو کەسەیە کە پاشان بە ئادەم و حەوا لە چیرۆکی مووسا ڕەنگ دەداتەوە، بەڵام لە چیرۆکەکەی مووسا حەوا وەک ژن تاوانبار دەژمێردرێت و دەبێتە هۆی دەرکردنی مرۆڤ لە بەهەشت. ئەم چیرۆکە پاشان لە دینەکانی فەلە و ئیسلامیش دەبینرێتەوە. لە دینی جوولەکە بڕوا وایە کە حەوا لە لایەن شەیتانەوە فریو دەدرێت و سێوێک کە نابووایە بیخوات، دەخوات و ئەمە دەبێت بە هۆی دەرکردنیان لە بەهشت.

بڕست توانا، وزە، هێز

بژون پاکیزە، پاک و خاوێن

بوت بت، خودای دەستکرد بە شێوەی پەیکەر

بوردبار بوردەبار، وشەیەکی کۆنی هەورامییە، لەسەرخۆ، هێمن، مەولەوی دەفەرمێت:

تۆ تیرە کەی وێت - وە زامداریی وێم!

تۆ بێ باکیی وێت - «بوردەبار»یی وێم

ئەو وەخت پای کاو هەرد دڵ تەم بۆ

ئەساسەی دووریی ئازیزان جەم بۆ .... دیوانی مەولەوی. لاپەرەی 13

بویەر ڕووداو

بوونی پێویست بوونی گەرەک، (وجود واجب)

بوونی گشتی بوونی ڕووت، بوونی ڕەها، بوونی ڕەبەق (وجودی مۆتڵەق)

بەجەستەکردن خەیاڵ، پندار، (تجسم)

بەدخوو نەگونجاو، بێئاکار

بەدەن لەش، جەستە، قاڵب، دیواری بەرزی حەوش

بەرزەنگڵ بەرزەنگڵ وەک چنوورە گیایەکی بۆن خۆشە، ڕەنگی وەک تووکی ژیژشکە، کەمێک بەرەو شین، لە هەر شوێنێک داینێی بۆنی بۆ ماوەیەک دەمێنێتەوە، لە هەورامان لە دوا مانگی بەهاردا لە سەر لووتکەی چیاکان ئەیڕننەوە و لە ناو سیپاڵ و شاڵ دایدەنێن، یا خود لە ناو ماڵدا هەڵی دەواسن بۆ ئەوەی ماڵ بۆنی خۆشی لێ بێت... خەڵکی هەورامان باوەڕیان وایە کە بۆنی خۆشی ئەم گیایە، بە هارەقی پێغەمبەری مەزن ئاشوو زەردەشت ئاو دراوە و ڕوواوە و خوای ئاگر و ئاو هەموو خراپەی تێدا سووتاندووە و تەنیا بۆنی خۆش و وێنەی چاکی لێ بە جێ هێشتووە. پەرتووکی بووکەسوورە. حەمە ڕەوف مورادی. لاپەرەی 78

بەرسڤ وەرام، وەڵام

بەرگری ڕەوا بەرگری یاسای، (دفاع حقوقی)

بەروومەند بەروومەت، وەرومەند، «بەر» بە واتەی بەری میوە و «مەند»یش بە واتەی خاوەن، سەنگین و پشوو لەسەرخۆ، گیای مەندۆک، مەندێ (مەندێ لە هەمان کات ناوی ماندانا کیژی دواهەمین پاتشای میدیاکان ئاستیاگ بوو کە بوو بە بووکی ماڵە پارسووەکان و گوایە هەخامەنشەکان بەرەی ئەم دایکەن) ئەم دو وشە بە سەر یەکەوە دەبێت: سوودمەند، بەهرەمەند، بارەدار، میوەدار، کامەران

بەرەوپیری پێشوازی

بەڵخە گوندی بەڵخە ئێستا لە کوردستان لە هەورامان لە سەر سنووری دەستکردی "ئێران و ئێراق" هەڵکەوتووە و ماوە. ئەم شوێنە سەردەمی خۆی باژێڕێکی مەزن بووە و کۆشکی بە ناوبانگی کەی گوشتاسپی لێبووە، هەرچەندە ئێستا لە شێوەی گوندێکی چەند ماڵی لێ ماوە، بەو مەرجە کە لە دوای داگیرکاری عەربە موسوڵمانەکان و هێرشی بێ بەزیی مەغۆلەکان و تاتارەکان و عوسمانیەکان و پاشان لە سەردەمی ڕژێمی بەعس ئەم گوندەی شتێکی وای لێ بە جێ نەماوە. ئەم گوندە لە نێوانی گوندەکانی "دەڕەی مەڕ، دەرکێ، هانەگەرمەڵە، ڕەشین و دزڵی و شارەکانی هەڵەبچە و مەریوان" هەڵکەوتووە.

بەهـی به واتەی چاکی، بەهـ لە زمانی کوردیدا وشەی پەسەنکردن و لە زمانی ئاڤێستایی «وەهـ» بووە. زۆر وشەی کوردیمان هەیە کە بە وەهـ یا بە دەست پێدەکات، ئێستاش لە بڕێک شوێنی کوردستان هەر بە چەشنی وەهـ بە کار دێت، وەک: وەفر بووە بە بەفر یان بەرف، واران بووە بووە بە باران، وەهار بووە بە بەهار. فرە وشە لە چاوکی بەهـ چێ بووە وەک: بەهبەهـ، بەها، بەهر، بەهەشت، بەهدین، بەهدینان، بەهمەن، بەهزاد، بەهرۆز...

بەهر بەش

بەینەت ئەمەگ (وەفا)

بیردۆزی بیروڕای زانستی، (تیۆری، نەزەریە)

بێڵ پێمەڕە

بێندۆ به ئاڤێستایی بەنداڤ، ناوی یەکێک لە دوژمنانی سەرسەختی زەردەشت و هاوپەیمانی گراهمای ئاژاوەچی بووە.

بێکەران بێسنوور، بێکۆتایی، بێئەندازە

بێوەڵە بەچکەی ساوای ورچ

بیرناسی فەلسەفە

پاداشتیچاکە مەبەست لە پاداشتی چاک، هێمنی رامان و ویژدانێکی ڕووناک و دڵێکی بینا و توانامەندیی مینوویی و بێنیازبوون لە هەوا و هەوەس و خۆشنووتیی هەمیشەییە.

پادیاری بەرخۆدان، بەرهەڵستی، دوژمنی، دژایەتی

پارسکیکردن گەدایی کردن، سواڵکردن

پاقژ پاکژ، پاکیزە، پاک، خاوێن

پایان کۆتایی

پرس پەیمان، بەڵێن، گفت

پرسنامە پەیماننامە

پەژواک خەنیدن، زایەڵە، فەرتوور، ئۆڵان، هۆڵان

پشتوێن شاڵ، پژبێن، پشتێن، پشتان، کەمەربەند، قەیوەن، هەموویان یەک واتەن و بۆ یەک مەبەستن. پشتوێن یەکێک لە بەشەکانی بەرگی کوردییە کە بەستنی بۆ مرۆڤی بەهدینی پێویستە. لە دینی زەردەشتی گەورەترین ڕووداو بۆ هەر مرۆڤێک بەستن و پۆشینی شاڵ و شەپک یا کەمەربەندە. هەر لاوێک کە تەمەنی گەیشتبێتە تەمەنی 15 ساڵی، دەتوانێت لە ئازادی تەواودا، دینی بەهدینی بۆ خۆی هەڵبژێرێت و ببێت بە یەکێک لە ئەندامانی کۆمەڵگای

بەهدینی. ئارمانجی ئەم کارە لە ڕوانگەی دینی زەردەشتەوە لەدایکبوونێکی نوێیە، لەدایکبوونێکی ئۆلی و مینوویی بۆ گەنجی بەهدینی، بەو واتەیە کە لەمەولا ئەو کەوسە خۆی ناسیوە و دەتوانێت سەربەخۆ لە چارەنووسی خۆی ئازاد بێت و خۆی بریار بدات، تەنانەت لە هەڵبژاردنی هاوسەریش. واتەیەکی دیکەی ڕەمزی پشتوێنەکە ئەویە کە بە بەستنی پشتوێنەکە لەشی مرۆڤ بە دوو بەشی خوارەوە و سەرەوە دابەش دەکات. بە شێوەیەکی ڕەمزی بەشی سەرەوە بریار دەدات بۆ هەموو لەشی. لە کاتی بریاردانی نەودین کە دەیەوێت بێتە سەر دینی بەهدینی، ئەوە لە کاتی بەستی پشتوێن، سێ گرێ لە پشتوێنەکە دەدات. بە نیشانەی پەیمان بە سێ دروشمی زەردەشت: رامانی پاک و گوفتاری پاک و کرداری پاک. کە هەڵبەت لە تەمەنی پیری کە پلەی پاکی و زانستی گەیشتە ئاستی مرۆڤێکی فەرزانە، ئەو کات دەتوانێت 7 گرێ لێ بدات، یان گرێچنی بکات. پشتوێن نابێت ڕەنگی ڕەش بێت، شاڵی نەودین لە کاتی جەژنی هەڵبژاردنی دینی بەهدینی، دەبێت ڕەنگی سپی یان ڕۆشن بێت. بە خۆشیەوە هێشتا لە زۆر ناوچەی کوردستان داب و نەریتی جوانی گرێچنین هەر باوە، بەڵام ناوەڕۆک و مەبەستی ڕاستەقینەی ئەم دابە لە بیر کراوە. بەو هیوایە کە لاوانی کورد داب و نەریتی جوان و ڕندی ئەم ئایینە بە ناوەڕۆکی ڕاستی خۆیەوە زیندوو بکەنەوە. مێژووی بەستنی پشتوێن گوایە دەگرێتەوە بۆ سەردەمی زۆر کۆنتر لە هەبوونی ئایینی زەردەشت، سەردەمی جەمشید، بەڵام زەردەشت وەک دابێکی ڕەمزی ئایینی پەرەی پێدا. ئەم دابە پاشان لە ناو هیندوەکانیش بینرا و لە دواییدا لە ناو جوولەکەکانیش باو بوو کە پێی دەڵێن «سیسیت» و وەک زەردەشتییەکان چێی دەکەن. پاشان لە دینی فەلەکان، خاچپەرستەکانیش بوو بە باو، کە بە «زنار» بەناوبانگە.

پڵشت چڵکن، پیس

پوورەچیستا بە ئاڤێستایی: پوورئورچیستەر، ناوی کچی پچووک و سێهەمی زەردەشتە و هاوسەری جامئەسپ بوو. بابەتی زەماوەندەکەی لەتەک جامئەسپ لە نێو سروودەکانی گاتا هاتووە.

پورشئەسپ پوورەئەسپ ناوی باوکی زەردەشتە کوڕی پترئەسپ، بە ئاڤێستایی بە واتەی خاوەنێکی پڕ ئەسپ.

پۆتک چەکوشی ئاسەنگری، ئاسنکوت، پتک

پەتەت پەئیتیتە واژەیەکی ئاڤێستاییە بە واتەی (توبە)، پاشگەزبوونەوە

پەرەستار پارێزەر، کەسێک کە پارێزداری یا چاوەدێری مناڵ و نەخۆش و لێقەوماو دەکات.

پەژراندن قایلبوون، (قبول)کردن

پەسپەسەکۆڵە کاکڵەمووشان، جالجاڵوکە، ماماڵە، داپیرۆشکە

پەست نزم، کەم، بێنرخ، سووک، بێئەرزش

پەسن (سفەت، تاریف)، ئەمەگ، وەفا

پەڕاو دەفتەر، پەرتووک

پەژواک دەنگدانەوە لە ناو چیا و ئەشکەوت، زایەڵە

پەیڤین وتووێژ، گفتوگۆ، قسەکردن

پەلەوەر باڵندە، پەڕەندە، چەڤیک

پەیک تەتەر، نامەبەر

پەیجۆر شوێنگێڕ، تۆژەرەوەر، لێکۆڵەرەوەر، مینەکار، تۆژینەرەوەر

پەیکار جەنگ، خەبات، (شەڕ)

پندار خەیاڵ

پیر پێشەوا، ڕێنما، (شێخی تەریقەت، مرشد)، ڕابەری دینی بەهدینی و بەرزترین ئاستی ئایینیی لە ناو دینی زەردەشت بۆ پیاوان (گۆڕی پیاوچاکانی زەردەشتی، بەتەمەن، پێشواز)

پیرەک پێشەوا، ڕێنما، (شێخ، مرشد)، ڕابەری دینی بەهدینی و بەرزترین ئاستی ئایینیی لە ناو دینی زەردەشت بۆ ژنان (دایکی باوک، دایکی دایک، مامان)

پیری مۆغان موغ، مەغ، ناوی مەوبدە، پیری مۆغان، سرووشی زەمان، سوشیانسی وڵاتانن کە دەبێت لە هەموو سەردەمێکدا هەبن و بەرپرسیاری ئایینی خۆیان بە ئەنجام بگەیەنن. پیران و دانا و بەرپرسیارانی ئایینی بەهدینی و کەسانێکن کە بە فەلسەفە و ئامۆژگارییەکانی زەردەشت شارەزا بوون و بێجگە لە بابەتی ئایینی، شارەزای زانستی سەردەمیش بوون، وەک : کشت و کاڵ، مەتەمەتیک، کیمیا، ئەستێرەناسی، کەشناسی، پزشکی.. لە دیرۆکی کوردان، کەسێک بە پاتشایی نەدەگەیشت مەگەر لە لای مۆغان خوێندنی تەواو نەکردبایەت. لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە سەر بەردنووسەکانی بێستون، چەندین جار ئەم وشەیە نووسراوەتەوە. یەکێک لە 7 هۆزی میدیاکان، هۆزی مۆغەکان بووە. واژەی مۆغ لە ناو هەموو زمانەکانی ئەورووپی هەیە. یۆنانیەکان ئەمەیان بە لایەوە سەیر بوو کە مرۆڤێک شارەزایی لەم هەموو زانستە بێت، بۆیە برێکیان پێیان وابوو ئەمانە جادووگەر یا زۆر خەڵکێکی مەزن و سەیرن و ناوی مۆغ بۆ ئەوان بە مانای ئاوەڵناوی جادووگەر یا مرۆڤێکی فرە بەرێزە. تا ئێستاش بە هەر دوو واتە لە زمانی ڕۆژئاوای بە کار دێت. لە ڕۆژئاوا وشەکانی «مەجیک» بە واتەی جادوو و یا «مەجستیک» یا «مەجیستی» بە واتەی مەزنی و گەورەیی بە کار دێت کە لە واژەی مۆغ گیراوە. «دینۆ» نووسەری یۆنانی لە پەرتووکی «پەرسیا» ئاماژەی بۆ ئەو خاڵە دەکا کە مۆغەکان لە جادووگەری بێزار بوون و هەرگیز روویان لە جادوو نەکردە. کاتێکیش مرۆڤ سەیری ئاڤێستا دەکات، زەردەشت ڕاستەوخۆ دژایەتی جادوو و جادووگەری دەکات. مۆغ لە زمانی یۆنانی بەم شێوە هاتووە: «ماگۆ» و هەروەها لە لاتینینش بەم جۆرە هاتووە: «ماگی» و لە زمانی ئەرمەنی «مۆگ»، عەرەبەکانیش لە ئەوانیان وەرگرتووە، بەڵام چونکە لە زمانی عەرەبی پیتی «گ» نییە، بۆیە ئەوان «مەجوس»ی پێ دەڵێن. لە قورعان، سورەی «حج»، ئایەی 17 ناوی مەجوس هاتووە. بۆیە تا بە ئێستا بە موسوڵمانەکان بە هەڵە بە مرۆڤی بەهدین دەڵێن «مەجووس». شایانی باسە کاتێک کە عەرەبەکان نیشتمانی میدیا (کوردستان) داگیر کرد، دینی مەجووسیش وەک دینەکانی جوولەکە و خاچپەرستەکان ڕێزی لێ دەگیریا و تەنیا باجیان (جزیە) وەردەگرت و ئایینئ بەهدینی ئازاد بوو، بەڵام کە دەستەڵاتی ئیسلام پتەو بوو، بە بیانووی ئەوە کە ناوی زەردەشت لە قورعان نەهاتووە، ئەم ئایینەیان یاساخ کرد و بۆختانی ئاگرپەرستیان سەپاند بە سەر ئۆلی بەهدینی. زۆر زانا و هەڵبەستوانی هێژای کورد لە ناو هەڵبەست و پەخشانی خۆیان ناوی پیری مۆغانیان بە کار هێناوە، وەک زانای فەرزانە مەولەوی:

ئازیزم، ئامای، ئای بێ قەرار و وێم!
ئای ئای چەمەڕا، ئای ئەنتزار وێم!
مەوتەنە کەی چەم دیدەش ها نە ڕێت
غەریبی تا کەی، بۆ وە ماوای وێت
های ساقی! بازار جلیوەی دڵدارەن

سەودای خریدار، دانەی دیدارەن
یەکێ وە مایەی گەنج (کەی)ەوە*
چون منیچ وە تای فەرتووت نەیەوە
ئەو سەد هەر کەسێ پەی وێش وە راوەن
وە قیمەت نی یەن، ئەخلاس حەساوەن
مایل کەر باڵای وەی لادا چون نەی
دەسێوت دەف بۆ، ئەو دەس جام مەی
با بێدار کەرۆ تا کەی بۆ غافڵ
دەف وە سەدا گیان، جام وە ڕەشحە دڵ
با کڵافە بۆ، ئاخر لەوانم
خاک پای حەزرەت «پیر موغان»م
چون دەف، بەرگ پۆس ئیرادەت پۆشم
غوڵام بەر دەس حەڵقە نە گۆشم
خۆم ئاسا خەیلێن وەتن مەیخانەم
چون پیاڵەی واق شیشەی پەیمانم ...... دیوانی مەولەوی

پێوازۆ — پێڤاژۆ، ڕێتکە، قۆناخ، (مەرحەلە، پرۆسە)
پێوانە — هەندەسە، پیاڵەی مەی، قاپی بەراوەردکردن
پێوەرزی — پێداگرتن، کەلەڕەقی، خیرەسەری، توندڕەوی، دەمارگیری، (تەعەسوب)
تاب — توانا، (تاقەت و تەحەمول)
تاڤێنن — دەروشینەوە وەک مانگی تابان، تاڤ، مانای تیشکی مانگ، تاڤ هەیڤ بە واتەی تیشکدانەوەی مانگ کە لە ڕاستیدا تیشکی هەتاوە، تاودان
تاکتاکەرە — قژاوکە، توتاک، مەلێکە شەوانە دەخوێنێت، تاقتاقکەرە
تۆم — توو، تۆو، توخم
توندڕەوی — خێرەسەری، پێی زیادە داگرتن لە سەر هەر شت، کەلەڕەقی، (ئیفرات)
تەوزیم — ئەرک، کاری سەر شان، کارێک کە پێویستە بکرێت
تەوەزەل — تەوەزن، تەمبەڵ، تەپ
تەڤلیبوون — تێکەڵبوون
تەلەسەنگ — تەلەبەرد، پارچەیەکی پانکەڵە لە بەرد
تەیار — ئامادە
تیتاڵیکردن — شۆخیکردن، گاڵتەپێکردن
تیرۆژ — تیر+ ڕۆژ، تیشکی ڕۆژ
جاڕ — کێڵگەی گەنم

جان گیان، (رۆح)

جانەوەران بوونەوەران، جووڵەوەران

جاویدان (جان لە بەدەن)، ژابیدان، واژەیەکی کۆنی میدییە کە گۆڕانێکی فرەی بە سەر هاتووە و وشەگەلی ژن و ژیانی لێ بە جێ ماوە، واژەی ژاویدان گوزارە لە هەمیشە، پایەندە، پایەدار، هەرگیز نەمردن، هەرمان و نەمری و جان لە بەدەن دەرنەکردن (ئەبەدی) دەکات. بەرابەر بەم واژەیە «یەئێتڤان» بە ئاڤێستایی هەیە.

جڤاک کۆمەڵگا

جماندن جوڵاندن

جوانمەردی جوانمێری، مرۆڤی باش و مەزن، مەردایەتی، مێرخاسی، جوانمەردی و مەردبوون هەم بۆ ژنە و هەمیش بۆ پیاوە.

جەستەی گیانلەبەر لەشی گیاندار

جەژنی سەدە 10ی ڕێبەندان هەر ساڵ (29ی ژانیوەری)، کۆتایی چلەی گەورە و دەستپێکی چلەی پچووک، جەژنی پیرۆزی سەدە بە ئاگر و مەی پێشوازی لێ دەکرێت.

جەمشید جەمشیدی پێشدادی کە بە ئاڤێستایی «جەمیویوەنگەهان» یان «ییمە» هاتووە. جەم لە ئاڤێستادا بە چەند جۆر پەسنی هاتووە، وەک «خشەئیتە» کە بووە بە «شیت» کە لەواژەی خۆرشیت، خۆرشید دەبینرێت و بە واتەی درەخشان یا شاوێنە هاتووە. جەمشید لە ئەفسانەکانی نەتەویی وەک یەکێک لە گەورەترین پاتشاکانی چەرخی پێشدادیان دەژمێردرێت. دوای جەمشید «تەهمورس» هاتووە. جەمشید داهێنەر و فێرکاری بەرگدرووی و هەلاجی و کەشتی و پزشکی و خەڵکی فێری دەرهێنانی گەوهەر لە کانەکان کردووە، هەروەها داهێنەری بڕێک کەلوپەلی جەنگی و دامرزێنری شاری «شیز» شوێنی لەدایکبوونی زەردەشت بووە. هەروەها دەبێژن جەژنی نەورۆز دەگەڕێتەوە بۆ سەردەمی جەمشید. مەی (شەراب) لە سەردەمی ئەو بە ڕێکەوت چێ بووە. گوایە 650 ساڵ دەستەڵاتداری کردووە و لە ماوەی 300 ساڵ پاتشایەتی ئەو هیچ جۆرێک نەخۆشی و مردنێک نەبووە. لە سەردەمی ئەو بە هۆی خۆشبوونی کەش و هەوا، گیانلەبەران و باڵندەکان زۆر دەبن، بەڵام بە هۆی دەستپێکردنی زستانێکی سارد و بەردەوامبوونی ئەو سەرمایە، دژێک ساز دەکات بۆ داڵدەدانی خەڵکەکەی و گیانلەبەران، کە بە «وەرجەمکەرت» بە ناوبانگ دەبێت. ئەوی کە لە سەرچاوەکان دەردەکەوێت جەمشید لە دواییدا تووشی لوتبەرزی و لەخۆباییبوون دەبێت و ڕوو لە ستەمگەری و بێدادی دەکات. بۆیە فەڕی یەزدانی لێی دەڕەمێ و مەردومیش پشتی لێ دەکەن و دژی ڕادەپەڕن و ئەویش هەڵدێت، گوایە بەرەو وڵاتی «چین»، کە خەڵک دەیدۆزنەوە و پاشان لە ناو درەختێک کە خۆی شاردبووەوە، بە ئەڕەیەک لەتەک دارەکە دوو کەرتی دەکەن. پاشان دوای ئەو فەڕ دەگەڕێتەوە بۆ لای «فەرەیدوون». خۆی ڕەنگدانەوەی ئەفسانەی جەمشید لە ناو میتۆلۆژی دینەکانی سامی لە چیرۆکی «سولەیمان» دەبینرێت. وەک ئەوە ئەو پاتشایە زۆر شتیان وەک یەک دەچێت، بە خزمەتگرتنی دێو و جنۆکە و بەرزبوونەوە و گەڕیانیان لە ئاسماندا. لە زمانی عەرەبی جەمشید بە «مەنوشلەخ» بە ناوبانگە. لە کوردیدا جەمشیر، جەمشێر و جەمشید دەگوترێت.

جیهانی بەرین جیهانی هەموار و سەرتر

چاڤ چاو

چاکوێژ زمانپاک، ڕەوشتپاک، درووستکار، دڵپاک

چاند   فەرهەنگ، خوێندەواری، ڕۆشنبیریی

چاوبرسیەتی   (تەماح)

چاونزێر   ڕژد، چرووک، دەستقونجاو، (بەخیل)

چت   شت

چتێک   شتێک

چنوورە   گوڵێکی زۆر جوانە و بۆنی زۆر خۆشە، کیژان دەیکەن بە بەرۆکیاندا و لە ناو خانووەکان بۆ بۆنخۆشی هەڵدەواسرێت، بۆ دەرمانیش کەڵکی لێ وەر دەگیرێت، لە هەوراماندا بۆ بەرگری لە بۆگەنکردن و خراوبوونی گۆشت، چنوورە دەخەنە ناو گۆشت. (بووکەسوورە، حەمەڕەوف مۆرادی.ل.70)

چەمک   مەبەست، واتە، (مفهوم)

چەمەک   (لۆژیک، مەنتق)

چەنگ   (هارپ)، لە سازەکانی کۆنی کوردییە کە 46 سیم یا تەل درووست دەبێت و بە پەنجە دەژەنرێت.

چلۆن   چۆن

چەواشە   شاش، ناڕاست، دژ، پێچەوانە، تێکچوو، شێویاگ

چەواشەکار   گومڕێ، لادەر، زیانکار، چەواشەکاران ئەو کەسانەن کە لە ڕێگەی گومڕێی و چەوتی کۆمەڵگا هەنگاو دەنێن، کە بریتیشە لە درۆ و زیانمەندی و ئازاردان و ناپاکی و وێرانی و کاوڵکردنی ژێرخانی کۆمەڵگا، لە ئاڤێستادا درۆ بە چەشنی «دۆڕگوەنت» هاتووە.

چەندوچوون کردن   (حیساب)کردن

چەنگەرگاچا   فەرزانەی هێندی چەنگەرگاچا نووسەری "ڕیگڤیدا"یە کە بە چەشنی سروود نووسیویەتی. ڕیگڤیدا لە نووسراوەکانی هەرە پیرۆز و گەورەی ڕۆژهەڵاتە.

چێڤێک   باڵندە، مەل

چێرە   «چر» کورتکراوەی چێرەیە، چروچاو، چێهرە، ڕوومەت، (چێرەیی بە واتەی ڕەنگی پەمەیی)

خاپاندان   فریودان، لەخشتەبردن، هەڵخەڵتاندن

خاپوورکردن   لەناوبردن، نابووتکردن، سامانساکردن (سامانساکردن، لە ناوی سەلمانسەر پاتشای وێرانکاری ئاشوورەوە هاتووە)

خارا   بەردی خارا، بەردی ڕەقی گرانیت

خاس   باش

خاسەکی   تایبەتمەندی

خاکسار   بێفیزبوون، بێهەواییبوون، خۆبەزلنەزان، خاکی

خاکی   مرۆڤێکی بێفیز و سادە و خۆبەزلنەزان

خامە   پێنووس، (قەڵەم)

خشتە   ئاوەز، ژیری، خێرەت

خواست ویست، ئارەزوو، نیاز، خواستک، هەناو، هەوا، (نفس)

خواستە هەناو، هەوا، خۆزگە، (نفس)

خوسپ پاشملەگوتن (غیبت)

خوسپکردن پاشملەگوتن، (غیبت)کردن

خۆشنووت ڕەزامەند، قایل

خۆکەمگر خۆبەکەمزان، بە پێچەوانەی لووتبەرز، دڵنەرم

خۆڵتەکەر چاپلووس، چاپباز، ماستاوچی، کیسەکێش

خۆویستی خۆپەسەنی، لەخۆڕازی، گوڕێخی

خوەسن جنێو، جوێن

خۆربڕان ئاوابوونی خۆر

خۆرداد مانگی جۆزەردان، جۆخێنان، بەختەباران یا زەردان، مانگی سێهەمی بەهار

خۆردادڕۆژ نێوی شەشەم ڕۆژی مانگەکانی ئاڤێستایی

خۆڕەم شاد، بەکەیف، شادمان

خەنی کامەران، دڵخۆش

خیرەسەر خودسەر، کەلەڕەق، دەمارگرژ

خێرەت خیرەت، خرەد، ئاوەز، زانایی، زانست، هۆش

خێرەتی سپەند زانایی پاک و پیرۆز

خێش خۆمانە، خۆیی، خزم. وشەکانی (خێش و هاوکار و یاوەر) وەرگێڕاوی واژەگەلی ئاڤێستایی «خائێتوش» و «ڤێرزنەم» و «ئائیریەمنا»یە، ئەم کەسانە دۆست و یار و هاوڕێی نزیکی ئاشوو زەردەشت بوون و لە لایەن پاکی و جوانمێری و بڕوامەندی لە هەمووان بەرچاوتر بوون. ئەم کەسانە بە زانابوون و زاڵبوون بە سەر هەوەس و دەروونی خۆیاندا و بە لە خۆبردوویی و بەئەمەگی بەناوبانگ بوون. ئەندامانی ئەنجومەنی پیری مۆغان لەم سێ دەستەیە درووست دەبوون. خێشەکان لە هەموو لایەنەوە وەک زانست و تێڕوانین و پاکی و ڕاستی و خۆپارێزی شایستەتر بوون و فرەتر بە زەردەشت نزیک بوون و جێگای ستایشتی زەردەشت بوون. ئەمانە لە ڕێگای دینی بەهدینی ئامادەی بەختکردنی گیانی خۆیان بوون.

داپ داب، ڕەوشت (دابونەریت)

دادوستەد سەندن و فرۆشتن، داد لە دانەوە وەرگیراوە و ستەد لە ستاندن وەرگیراوە

دارشت ڕۆزی، فەڕ، بەز، دەستەنە، خەز، (خیر، برکت، نعمت)

دادار خواوەند، یەکێک لە سەدویەک ناوی ئەزدان لە ئۆلی بەهدینی

دانش زانست

داوەر (قازی، حەکەم)

دەبستان ئەو شوێنە کە مرۆڤ لەوێ فێر زانست و زانیاری و داب دەبێت (مکتب). دەبستان لە دوو وشەی (داب و ستان) دروست بووە، چاوک و ڕیشەی «دەب» لە واژەی کۆنی «دیپ» گیراوە کە بە مانای «نووسین» لە

بەردنووسەکانی «بێستوون» هاتووە. لە زمانی هەورامی کۆندا «دەپیر» یان «دەبیر» بە نووسەر دەگوترا و بە شێوە نووسراوەکەش دەگوترا «دەپیرە» یان «دەبیرە» و شوێنی نووسینەکەش «دیوان» دەوترا (ادارە)، ئەو شوێنەی کە شاگردەکان لەوێ فێر نووسین و زانست و فێربوون دەبوون دەگوترا «دەپستان» یان «دەبستان، دەبیرستان». وشەی داب کە ئێستا لە زمانی کوردی لەتەک نەریت هاوکات بە کار دێت (دابونەریت) لە واژەی دەپ هاتووە. وشەگەلی (ادب) کە لە زمانی عەرەبی بە کار دێت لە چاوکی وشەی دابی کوردی گیراوە، ئەم واژەیە لە سەردەمی (اموی)یەکان بە هۆی وەرگێڕانی کۆمەڵێک پەرتووکی هەورامی کۆن کە ئایینی و زانستی بوون، بۆ سەر زمانی عەرەبی (تعریب) دەبێت و پاشان دەیان وشەی (اداب، ادبیات، ادیب، مودب، ادبا...) لێ چێ کریا. بۆیە ئەم وشەگەلە لە قورئاندا بەدی ناکرێت و لەمەڕ زمانەوانیەوە هیچ ڕیشەیەک بۆ ئەم واژەیە لە ناو زمانی سامییەکان نادۆزرێتەوە.

دروود درووت، ستایش، پەسن، (سڵاو، دۆعا مەدح، تاریف، رەحمەت)

دریغ پەشیمانی، ئەفسۆس

دشنە دەشنە، خەنجێری دەمڕاست، کارد

دنەدەر جووڵێنەر، بزۆک، هاندەر، (محرک)

دۆزەخ دۆژە، ناخۆش

دوغدۆ دەغدۆ، دەغدو، «فەرهومەرڤان» ناوی دایکی زەردەشتە. دەغدۆ دایکی زەردەشت لە گوندی «لەج، ڕەج» لە «شاروێران»ی «مەهاباد» لەدایک بووە، «لەج»یی ئیمڕۆ پێشتر بە زمانی ئاڤێستایی «رگا» بووە. واتەی دوغدۆ بە ئاڤێستایی «شیردۆش، بێریڤان» دەگرێتەوە. واژەی «دادۆ»ی ئێستا لە زمانی کوردی کە بە واتەی دایک لە زاراوەی کرمانجی سەروو بە کار دێت لە وشەی ناوی دایکی زەردەشت گیراوە. هەروەهاش واژەی «دادە» لە زۆر شوێنی جیاوازی کوردستان بۆ دایک و خۆشک و ژنی مەزن و بۆ ڕێزنان بە کار دێت، لە ناوی دایکی زەردەشت گیراوە. گوایە گۆڕی دایکی زەردەشت لە گوندی «ئەمبێ، ئەمبە» لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان نزیکی باژێری «ورمێ»یە.

دوودەمان خانەدان، هۆز، خێڵ

دۆژە دۆزەخ، ناخۆش

دەجوێت جووڵاندن، جووڵین

دە هێزی دەر و ناڤ مەبەست لە دە هێزی دەر و ناوەوەی مرۆڤ ئەمانەن: بیستن، بینین، چێژتن، بۆنکردن، هەستکردن، توانامەندبوون، داهێنان، خێرابوون، تێگەیشتن، دووربین بوون یان پێشبینی کردن، هەموو مرۆڤێک خاوەنی ئەم دە هێزەیە مەگەر ناساخ بێت.

دەیتاڤێنن دەدرەوشێنن، تاودان، درەوشینەوە وەک مانگی تابان، تاڤ مانای تیشکی مانگ، تاڤە هەیڤ بە واتەی تیشکدانەوەی مانگ، کە لە ڕاستیدا تیشکی رۆژە

دەد دڕندە، گیانلەبەری کێوی

دەرس دەرز، وانە، واژەیەکی کورتکراوی «دەرێسەرە» بە مانای تێگەێشتن و بەبیرمانەوە و بە قووڵی خوێندن و فێربوونە، «دەرێس»یش بە واتەی نیگا و تەماشا لە ئاڤێستا هاتووە.

دەمباس (روایت)

دەفر جام، قاپ

دەسکیسی سیخوڕیی، (جاسوسی)

دەیئاخنێت پڕکردن، دەیتەپێنێت

دیدەوانی چاوەدێری، پاسەوانی، برێڤانی

دینانە شێتانە

دێبەر کێڵگە، بەری دێ، بەردەم ئاوایی

دێویەسنان دێوپەرستان، داسنی، ئەو کەسانەی کە ستایشتگەرانی دێویان لا پیرۆزە، کورتکراوەکەی لە زمانی کوردی دەبێتە «داسنی». مانای واژە دێڤ بە پێچەوانەی ئەوی کە لە سەر زاری مەردوم باوە کە گوایە دێڤ شتێکی ناڕێک و قەبە و نالەبار یان گیاندارێکی شاخداری ئەفسانەیی، «دێڤ» لە زمانی ئاڤێستایی دەکاتە درەخشان و ڕووناکدانەوە و تاباندن. واژەی «یەسنا»ش دەبێتە نیایشت و پەرستش، کە بە سەر یەکەوە دەکاتە «ستایشتگەرانی ڕۆشنایی» یا بە زمانێکی سادەی ئیمڕۆیی «ڕۆژپەرست». (پەرتووکی واژەگەلی ئاڤێستایی، بەرگی 3، لاپەڕەی 737)

ڕابن ڕابوون، ڕاپەرین، شۆڕش

ڕابە ڕاپەڕە

ڕاد بەخشێنەر، دەسواز

ڕاژە ئوودە، (خزمەت، خدمت)

رامانی پاک بیر و هزری پاک و چاک، کە بە ئاڤێستایی دەکاتە «هوومەتە»، یەکەمین دروشمی زەردەشتە بۆ هەر مرۆڤێک

ڕامش ئاسوودەیی، سەرخۆش و دڵنیایی

ڕان ڕانەمەڕ، گەلەی پەز، مێگەڵ

ڕاهێنان پەروەردەکردن، فێرکردن، یاددان، مەشقدان، دەرسدان

ڕژد بەرچاوتەنگ، بەئێرەیی، ڕەشک، (حسود)

ڕسکاو داهێنەر، وەدیهاتوو

ڕک ڕق، کینە، (پیتی ق لە زمانی ئاڤێستایی نییە، ڕک یان ڕق لە زمانی عەربی، بووتە چاوکی وشەی ڕەقیب و کۆمەڵێ وشەی تر)

ڕماندن ڕووخاندن، تێکدان، ڕووخان

ڕۆژەڤ بابەت، بابەتی ڕۆژ، (بابەتی ئەکتۆئیل)

ڕۆژەکانیمانگ لە ئۆلی زەردەشتی هەموو ڕۆژەکانی مانگ نێوی تایبەت بە خۆیانیان هەیە، نێوی ڕۆژەکان بەمجۆرەن:

1 ـ «هورمزد»، کورت کراوەی ئەهۆرا مەزدا، گیان بەخشی یەگانە و گەورەی زانای بێهاوتا

2 ـ «بەهمەن»، وەهمەن، رامانی پاک

3 ـ «ئەردیبەهەشت»، باشترین پاکی

4 ـ «شاریوەر»، ئاشاوەهێشتا، پاتشایەتی بەهێز

5 ـ «سپندارمەز»، سپەنتەئارمەئیتی، ئەسفەند، لەخۆبوردوویی و مێهرەبانی

6 ـ «خۆرداد»، هەئورتات، تەندروستی و ڕێکوپێکی (ڕۆژی لەدایکبوونی زەردەشت)

7 ـ «ئەمورداد»، ئامورداد، ئامەرتەت، بێمەرگی، جاویدانی، هەتاهەتایی

8 ـ «دەیبەئازەر»، دادار، دادپەروەر، بەدیهێنەر

9 ـ «ئازەر»، ئاتر، ئاگر، تیشک

10 ـ «ئاوان»، ئاپان، ئابان، ئاوەکان، کاتی ئاو

11 ـ «خۆر»، هۆرەخشیتم، خۆرشیت، هەتاو

12 ـ «مانگ»، مانگ، هەیڤ

13 ـ «تیر»، تیشتریە، ئەستێرەی باران

14 ـ «گەئوش»، گۆیی زەوی، گێتی، ژیان، بوون (زۆربەی نووسەران بە هەڵە بە گا یان مانگا وەریانگێڕاوە)

15 ـ «دەیبەمێهر»، دەتهۆش، دادپەروەر

16 ـ «مێهر»، میترا، سۆز و دۆستایەتی و پەیمان و بەڵێن و هەڤاڵبەندی

17 ـ «سرووش»، فەرمانبەرداری لە ئۆلی ئەزدانی

18 ـ «ڕەشەن»، دادگەری

19 ـ «فەروەردین»، فەرەوەشی، فەرووەهەر، هێزی پێشکەوتن و پاسەوان و ڕەوان و جەوهەری کەرەسەی ئافراندنی گەردوون

20 ـ «وەهرام»، وەرەهرام، بەهرام، وێرێترەغنە، سەرکەوتن

21 ـ «ڕام»، ڕامە، ئاشتی و ئاسایشت و خۆشی و هێمنی

22 ـ «با»، وات، هەوا، با

23 ـ «دەیبەدین»، بەدیهێنەر، دادپەروەر

24 ـ «دین»، ڕوانینی دەروون، ویژدان

25 ـ «ئەشی»، ئارد، بەختەوەری، سامان و ویست و داواکارای

26 ـ «ئەشتاد»، ئارشتاد، ڕاستی و دروستی

27 ـ «ئاسمان»، ئاسمان

28 ـ «زامیاد»، زەوی

29 ـ «مانترەسپەند»، مێهرسپەند، گوتەی پیرۆز، وتەی چاکە

30 ـ «ئەنارام»، ئەنغرە ڕەئۆچە، تیشک و ڕووناکی بێپایان و هەتاهەتایی

ڕۆخ ڕەخ، کەناری چۆم یا دەریا

ڕۆژانی هەفتە کوردەکان لە کۆندا، ڕۆژەکانی حەوتوویان بە نێوگەلی ئەستێرەکان دەژمارد. ئەورووپاییەکان، ئەم کردەوەیان لە کوردەکان وەر گرت و ئێستاکە نێوی ڕۆژەکان لە زبانە ئەورووپیەکاندا لە نێوگەلی ڕۆژانی هەفتەی کوردی کەونئاراوە گیراوە. 1 (کەیوانشید = شەممە)، 2 (مێهرشید = یەکشەممە)، 3 (مانگشید = دووشەممە)، 4 (بارامشید = سێشەمە)، 5 (تیرشید = چوارشەممە)، 6 (هورمزشید = پێنجشەممە)، 7 (ناهیدشید = هەینی) ڕۆژەژمێری کوردی ئاڤێستا. فاروق بۆرەکەیی

رووش		مرۆڤی جەنگخواز و نەگونجاو

ڕەخشان		پرتیشک

ڕەسایی		گەیین، پێ گەیشتن، (کامڵبوون)

ڕەسین		گەیین، ڕەسایی ڕەسا، ڕەسیدە، پێڕاگەیین

ڕەسیدە		گەیشتوو

ڕەمز		نیشانە، (سەمبول)

ڕەوان		جان، گیان، (روح)، هەر شتێک کە لە ڕۆیشتندایە و نەگات و وێستانی نەبێت وەک ئاوی ڕەوان، خوێندنەوەی ڕەوان و بێگرێ

ڕەوەند		شێوە، ڕەفتار، ڕەوشت

رووگە		(قیبلە، قبلە)

ڕەشگ		(حسود)

ڕێڕەو		(سیستم)

ڕێژەیی		(نسبی)

زات		واژەیەکی ئاڤێستاییە، زات، دارا، خاوەن، بوون، ڕاستی هەر شتێک

زاگۆن		زاکۆن، یاسا، بەربەست

زاما		زاوا

زایشت		بەدیهاتن، زایین، لەدایکبوون

زرێ		ڕەخت و بەرگی جەنگی

زوێن		داماو، ناتەوان

زۆنگاو		ئاوی وەستاو و گەنیو

زەردەشت		زەردەشت نازناوی ڕاستەقینەی «سیمیار» پەیامبەری کوردانە. پیری شالیاری زەردەشتی لە بەرهەمی خۆی «ماریفەت» ناوی زەردەشت بە سیمیار ناو دەبات، پیرشالیارزەردەشتی دەفەرمێت: (گۆشت بروانە پیر شالیار بۆ / هۆشت جە کیاستەی زانای «سیمیار» بۆ)، مانای: "بە وتەی پیری شالیار گوێ بگرە و هۆشی خۆت بدە بە نووسراوەی زانای سیمیار". فەرهەنگی دێهخودا. بەرگی 13. لاپەڕەی 665. زەردەشت یەکەم پەیامهێنەر بووە لە سەر زەوی کە بڕوای بە یەکتایی خودا بوو. عمادلدین دەوڵەتشاهی ناوی زەردەشتی بەمجۆرە لە یەک داوەتەوە: زەرەساوشەتەرئائی، «زەرە» بە مانای زێڕ و تیشکی تەڵا، «ساویانتا» بە واتەی درەوشانەوە و تابان، «وەشەتەر» بە مانای بارین، «ئائی» بە مانای هاتن یا ئایی هاتووە، کە بە سەر یەکەوە دەکاتە «بارین و درەوشاندنی تیشکی زێڕینی ڕۆژ» زەردەشت نازناوی «سیمیار» بووە. (ڕۆستم و زۆراو بە ڕەوایەتی ئاڤێستا. لاپەڕەی 34)

زەروان		ناوی خوای زەمەنی بێکەران، خودای بەش و بەهر و چارنووس و بەخت و ناوچاوان، پاتشای جیهان و گەردوون، لە زەروانیسم بڕوا وا بوو کە هەموو شتێک لە سەر خواست و ویستی زەروان ئەنجام دەدرێت، هیچ شتێک ناگۆڕدرێت، مەگەر لە سەر ویستی زەروان نەبێت. زەروان نەمر و هەمیشەیی، ویستی لە هەموو شتێک بەرزتر و بە سەر هەموو شتێکدا زاڵ و بەدەسەڵاتدارترە. زەروان چارەنووسەکان دەنووسێت و یەکیشیان دەخات. زەروان بەدیهێنەری ژیان

و بوونە. زەروان خۆشیسێنەر و دروێنەکەری ژیان و بوونەکانە. زەروان گاسنەکەی لە دوو کەڵی ڕەش و سپی بەستووە و بە سەر کێڵگەی ژیان دەیکێشێنێت و تۆی ژیانی پێدا دەپرژێنێت، بەڵام درەنگێکی پێ ناچێت لە بەرگی دروێنەکارێکی ڕدێنسپی بە تەمەن، بە داسێکی تیژ دێتە سەر ڕێگا و پیشەی ژیان لە چاوترووکاندنێکدا دەبڕێت. ئاوازی خۆشی گاسنەکەی لە کاتی جووتکردن و چاندنی تۆی ژیان و هاڕەی وشکی داسەکەی لە کاتی دروێنەکردنی ژیان، لە گوێی زەرواندا یەکێکە و هیچکام لەم دووانە هەستێک لە دڵی زەروان نابزوێنێت. کاتێک کە مرۆڤ شاد و دەم بە پێکەنینە و کاتێک کە دەردەدار و نەخۆش و گریانە، زەروان هەر دووکیان دەبینێت و دەبیسێت، بەڵام بە بێ ئەوە ناڵەکان و شادیەکان بتوانێت ئەو دابچڵەکێنێت. کەس توانای ڕاوەستان و بەربەرەکانێی لە بەرانبەری زەروان نییە، مرۆڤ گەرەکە ملکەجی خواست و فەرمانی ئەو بیت و چارەیەکیش نییە. لە ناو عەربەدا بە (دەهریە) بە ناوبانگە و دینی ئیسلام زۆر کەوتەتە ژێر کاریگەری زەروانیسم، بابەتی (قەزا و قەدەر) ڕاستەوخۆ لە زەروانیسم گیراوە. مرۆڤ بە گشتی لەم ئایینە بێتاوانە، چونکە زەروان لە ڕۆژی یەکەم هەموو شتێکی بۆ مرۆڤ دیاری کردووە و هەموو ڕووداوەکان لە سەر (قەزا و قەدەر) ڕوو دەدات و دەکرێت و دەبێت. واژەگەلی زۆر و زۆران و زەمان لە چاوکی زەروان گیراوە. سەردەمێک یەکێک ئایینیەکانی باوی کوردستان بووە و لە سەر زۆربەی ئایینەکان کاریگەری خۆی کردووە.

زەند ڕاڤە، شیروڤە، شیکردنەوە، لێکۆڵینەوە، (تفسیر)

زەنگین دارا، ساماندار، دەوڵەمەند

زیڤینگ ئەشکەوتێ کە خەڵکی تێدا بژی

زیندەگی ژیان

زیادەڕەوی زیاڕۆیی، (ئیفرات، تەفریت)

زێ منالْدان، پسدان

زێرەڤانی چاوەدێری، دیدەوانی

زێنۆ شێوە

ژیار شارستانیەت

ژیان و ناژیان ژیان و ناژیان، بوون و نەبوون، هەستی و نیستی، لێرە مەبەست لە ناژیان و نەبوون و نیستی، مەرگ نییە، ناژیان بە واتەی ژیانێکی بێ سوود و بێکەڵک، یان پڕ لە درۆ و دووڕوویی و کرداری ناپەسەنە کە لەتەک هەنجاری ژیان ناگونجێت.

ژیربێژی (مەنتق)، ڕادەی وتە

ژیرکاری (حکمەت)، ئافەرین، ڕێئونی

ژینگە سرووشت، (بیئە، مۆحیت)

ساکووڵ قووڵ، کووڵ

سالۆر ژیر، بەئاوەز

سپڵە بێئەمەگ، بێ (وەفا، سفەت)

سپید سپی، چەرمگ، سفید

سپیدەدەم دەمیبەیان، کازیوە

سپەهر	سپەر، ئاسمان

سپەند	پاک، پیرۆز، خاوێن، بێخەوش، پاکژ

سپیئار	دارێکی بەرزی شۆخ و شەنگ کە بێبەرە و تا 20 میتر باڵا دەکێشێت و بە ناوی سپی ئار و داری عەرعەر بە ناوبانگە و تۆخڵی دارەکە سپییە.

ستران	گۆرانی، لاژە

سرشت	جەوهەر، هەوێن، بنیات

سروودبێژ	هەڵبەستوان، هۆنەری هەڵبەست و پەخشان، ئەوەی کە سروود دەبێژێت

سرووش	ئاوازی ویژدان، خۆرپەی دڵ، بەدڵاهاتن، (الهام، غیب)

سزاوار	شایان، شیاو، شایستە

سەدە	چەرخ، هەر سەد ساڵ یەک سەدەیە

سەرا	ماڵ، خانە، کۆشک، خانوو، (بەشێک لە وشەگەلی کاروانسەرا، کەیسەرا،یە)

سەرسەری	سەرچڵ، بێبیرکردنەوە، وازوازی، هەر دەمێک لە خەیاڵێک (بێکارە و خوێڕی)

سەرشار	پڕ، لێواولێو

سەرگوزەشت	بەسەرهات، سەربوری

سن	جانەوەرێکی پچووکە خڕی بۆرە و ئافەتی گەنمە

سنجری	ئاسنی سورۆبووە

سندان	سنان، دەزگای شت لەسەر کوتانی پینەچی و ئاسنگەر، وەک جنێویش بە کار دێت

سۆز	گفت، پەیمان، بەڵێن

سۆزمانی	مرۆڤێک کە لەشی خۆی دەفرۆشێت

سوێند	سوێن، سۆند، سۆکەند، هەموویان لە یەک ڕیشەی ئاڤێستایی گیراوە کە دەکاتە کەرەسەیک کە ئێستا بە «گۆگرد» دەناسرێت. کاتێک مرۆڤ لە ڕێزمانی زمانی کوردی ورد دەبێتەوە، دەبینێت کە واژی سوێند لەگەڵ وشەی خواردن بە یەکەوە بە کار دێت (سوێندخواردن) و لە ڕاستیشدا سوێن شتێک نییە وەک نان و میوە بخورێت. ئەما بۆ وا دەڵێن؟ لە سەردەمی کیانییەکان و میدیاکان سوێندخواردن بەم شێوەی ئیمڕۆ نەبووە، بەڵکوو هەر کات پێویست بوایە کە کەسێکی تاوانبار بۆ دڵنیاکردنی دادگا ڕاستی بسەلمێنێت، دەبوایەت جامێک «سۆکەند»ی (سۆدەی گۆگرد) دەخواردەوە، جا ئەگەر لە سەر ڕاستی بوایە، ئەوە بێگومان هیچ زیانێکی پێ نەدەگەیشت، بەڵام ئەگەر سوێنی بە درۆ بخواردایەتەوە، ئەوە سۆکەندەکە هێدی هێدی لەشی لە ناوە دەسووتاند و هەلاهەلای دەکرد. ئەم جۆر ئازموونە بۆ ئەو سەردەمە بۆ ڕەوابوونی قسەی گومانلێکراو زۆر باو بووە. بۆیە ئێستا لە زمانی کوردی سوێندخواردن وەک دەستەواژە ماوەتەوە، بەڵام خودی کارەکە لە بیر کراوە. هەڵبەت ئازموون و تاقیکردنەوی دی لەو زەمانە هەبووە وەک تێپەڕبوون بە ناو کۆمای ئاگر یان ڕژاندنی ئاسن یا مسی تاواو بە سەر پشتی گومانلێکراو بۆ ڕاستبوون یا ناڕاستبوونی. لە ئەفسانەی باوکی «کەیخەسرەو» پاتشای مێژووی ئێمە کوردان «سیاوەش» هەر ماوە. سیاوەش بۆ بەرپەرچدانەوەی بوختانێک کە لە لایەن باوەژنەکەی بۆی هەڵبەستابوو، بۆ سەلماندنی ناڕاستبوونی قسەی زڕدایکی بە ناو کۆمای ئاگر تێپەڕی و بە بێزیان لەو دیو ئاگر هاتە دەرەوە.

سۆزرەت سەیر، نائاشنا

سوشیانس ڕزگارکەر، ڕێپیشاندەر، پێشەوا، پەیامبەر، ئازادیخواز، سوودگەیەنەر

سووچ گوناح، تاوان

سەوداسەرانی مەزدا ئەو کەسانەی کە بە دڵ ئەڤێنداریی خودای تاک دەکەن.

سەیزوو سبەی، سۆزی، بەیانی

سەوڵ سەڵپ، (پارووی بەلەم و قایەقرانی)

سوهەیل سوەیل، ئەستێرەیەکی ڕووناک و پرشنگدارە کە لە باشووری ئاسمان دەردەکەوێت، دەرکەوتنیشی بە واتەی کۆتایی پێهاتنی وەرزی گەرمایە.

شاگرد هاوشت، (قوتابی)

شاندن ناردن، ڕەوانەکردن

شاڵ شاڵ، شەپک، سێتەرە، بەرگی سپی مرۆڤی بەهدینە کە لە کاتی هەڵبژاردنی ئۆلی بەهدینی بە واتەی بەرگی رامانی پاک دەکرێتە بەر. ڕەنگی سپی و بێملیوان و هەراو و سادەیە. لە هەورامان شاڵ و لە بۆتان شەپک دەگوترێت، شەپک و شاڵی بۆتان و هەورامان ئێستاش لە کوردستان بەناوبانگە. لە برێک شوێن، بە نێوەکانی ڕەنک و چۆخەش ناو دەبرێت. شاڵپۆشان لە ئۆلی بەهدینی بە واتەی لەدایکبوونی نوێیە. ناوی دیکەی شاڵ بە زبانی لۆڕی «سێتەرە»یە. لە کاتی بەجێهێنانی جەژنی شاڵ یا سێتەرەپۆشی سروود و ئافەرینگانی تایبەت بۆ هەڵبژاردنی دین دەخوێندرێت و داب و نەریتی تایبەت ئەنجام دەدرێت.

شالیار شەهریار، پێشکار، وەزیر، پیری شالیاری هەورامان

شایست (حلال)، ئەو شتەی کە لە ڕوانگای هزر و رامان ڕەوایە

شۆخی گاڵتە، گەمە

شۆدار شێدار، نمدار، تەڕ

شەوت دزەکردن، ڕەخنەکردن، چوونەژورەوە و کاریگەربوون لە ناو دەروونی کەسێک

شەیدا ئەویندار، شێتی ئەوڤین، ڕووناکی، (بەشێک لە ناوەکانی خۆرشید و جەمشید لە شید یا شەید دروست بووە، کە بە واتەی هاڵاو و گەرما و ڕووناکییە)

شەوەکە شەبەکە، تۆڕ

شیز شیز، هورمزگای ئاگرگەشئەسپ، ئازەرگەشسپ، یان تەختی سولەیمان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە نێوانی شارەکانی «سەقز» و «تیکاب» و «سایەنقەڵا، شاهیندژ» هەڵکەوتووە. شوێنی پیرۆزی دیرۆکی زەردەشتییەکان بووە و شوێنی لەدایکبوونی یەکەمین پەیامهێنەری مەزنی دینی یەکتاپەرستی ئاشوو زەردەشتە. تا بە ئێستا لە سەر شوێنی لەدایکبوونی زەردەشت لێکۆڵینەوەیەکی ئەوتۆ نەکراوە و زۆربەی بۆچوونەکان لەمەڕ شوێنی لەدایکبوونی زەردەشت لە پشت تەم و مژدا خۆی حەشار داوە، کە دەستێکی ئەنقەزی تێدا دەبینرێت. هەر چەندە برێک لە ڕۆژهەڵاتناسی بەناوبانگی ڕۆژئاوایی وەک: دارمستێر، نۆلدکە، هرتسفیلد، برونوهنینگ، راولینسۆن و... لە سەر ئەم بڕوان کە زەردەشت خەڵکی باشووری دەریاچەی «ورمێ»یە و لە وڵاتی میدیاکان لەدایک بووە. بەڵام بە شێوەیەکی ڕێکوپێک و ئاکادامی لەم بارەوە کاری پێویستیان نەکردووە. خۆی باشووری ورمێ دەکاتە ناوچە و گوندەکانی

«بەردەزەرد» و «مەمێند» و «شاروێران» لە ڕۆژهەڵاتی ئیمڕۆی کوردستان. «جەکسۆن» گومانی وایە کە زەردەشت لە دەوربەری گوندێکی وەک «خوڕخوڕە» ژیابێت، ئەم گوندەش لە چەند شوێنی هەریمەکە هەر بەم ناوە هەیە، یەکێکیان لە باکووری مەهاباد لە ناوچەی شاروێرانە. شادڕەوان «مەردووخی کوردستانی» زەردەشتی بە خەڵکی میدیا زانیوە. (مێژووی وێژەی کوردی. سدیق بۆرەکەی. مێژووی زانایانی کورد. بابامەردووخی ڕۆحانی شیوا)

شەپک شاڵ، شەپک، سێتەرە، بەرگی سپی مرۆڤی بەهدینە کە لە کاتی هەڵبژاردنی ئۆلی بەهدینی بە واتەی بەرگی رامانی پاک دەکرێتە بەر. ڕەنگی سپی و بێملیوان و هەراو و سادەیە. لە هەورامان شاڵ و لە بۆتان شەپک دەگوترێت، شەپک و شاڵی بۆتان و هەورامان ئێستاش لە کوردستان بەناوبانگە. لە برێک شوێن، بە نێوەکانی ڕەنک و چۆخەش ناو دەبرێت. شاڵپۆشان لە ئۆلی بەهدینی بە واتەی لەدایکبوونی نوێیە. ناوی دیکەی شاڵ بە زبانی لۆڕی «سێتەرە»یە. لە کاتی بەجێهێنانی جەژنی شاڵ یا سێتەرەپۆشی سروود و ئافەرینگانی تایبەت بۆ هەڵبژاردنی دین دەخوێندرێت و داب و نەریتی تایبەت ئەنجام دەدرێت.

شەماڵەکردن داگرساندنی ڕووناکی، گڕ، تیشک (شەماڵ بە واتەی مۆمی داگرساو)

شێرپەنجە نەخۆشینی (سەرەتان)

فرووزە نیشانە، شوێن، چۆنیەت

فەرتەنە تۆفان

فەڕ گەورەیی، شکۆ، دەبدەبە، جوانی، تیشک، پیرۆزی، هۆیشانازای، بەهرە، (خێر)، پێچەوانەکەی بەدفەڕ، بێفەڕ

فەڕی جەمشیدی فەڕ نیشانەیەکی ئەزدانییە، ئەو فەڕەیە کە جەمشیدی کیانی پاتشای وڵاتی ئاریایی خاوەنی بوو، بەڵام بە هۆی لەخۆباییبوون و ڕووکردن لە درۆ و تووشی خۆویستی و نەخۆشینی «من» بوو و فەڕی یەزدانی وەک مەلێک لێ دوور کەوتەوە.

فەرزانە لە دوو وشەی «فرە و زانا» دروست بووە، مرۆڤی زانا و جیهاندیدە

فەرزانەیی زانایی، دانایی

فەروەردین مانگی خاکەلێوە، نەورۆزمانگ، مانگی یەکەم لە ساڵی کوردی و زەردەشتی

فرەشەوشتر بە ئاڤێستایی بە مانای خاوەن وشتری کارامەد و پشودرێژ، فرەشەوشتر برای جامئەسپ هەر دوو شالیاری شاگوشتاسپ بوو، هەر دوو ئەندامی ئەنجومەنی پیری مۆغان بوون.

فرەمەند ژیرو بەشکۆ

فەلە خاچپەرست، (مەسێحی)

قارەمان دلێر، پاڵەوان، لە دوو وشەی «کار و رامان» دروست بووە، پیتی «ک» بووە بە «ق»، لە ئالفابێتی ئاڤێستایی پیتی ق نییە.

قالک (سەدەف)، قاڵب، تووێکڵی گوێز و چتی تر، قاووخ، کاسەی سەر

کاربین زانا، پسپۆڕ

کارێز ئاوێک کە لە بن زەویەوە دەرهێنرابێت و سەری داپۆشرابێت

کارێزکەن ئەو کەسەی کە کارێز هەڵدەکەنێت

کرداری پاک		کرده و ڕەوشتی پاک و چاک کە بە ئاڤێستایی «هڤەرشتە» دەگوترێت و سێهەمین دروشمی زەردەشت لە ئۆلی بەهدینییە. بۆیە سێهەمین دروشمە، مەرج نییە هەر کەس رامانی پاک بێت و گوفتاری پاک، دەتوانێت کرداریشی پاک بێت، بۆیە کرداری پاک سەنگی ترازووی رامان و گوفتاری پاکە.

کالا		شتومەک، کۆتاڵ

کالب		قالب، تەن، بەدەن، بێژان، چوارچێوە، ڕێژە

کاوی		کەی، میر، پاتشا، دەسەڵاتدار

کڕوکاش		لەدووکەوتن، لێکۆڵینەوە، لەشوێنگەڕیان، دۆزینەوە، پەیجۆری

کڵاوخود		کڵاوی ئاسنی جەنگاوەر

کوچک		بەرد، هەرد

کوور		قووڵ

کەبار		زەردەپەڕی ئێوارە

کەرپان		مەلا یا کیشبانی ئایینی ڕۆژپەرستی، دوژمنی سەرەکی زەردەشت بوون و دژایەتی ڕاستییان دەکرد

کەرپە		بەخشش، (خێر، احسان)

کەرپەککاران		کەسانێک کە کە کاری باش (احسان) دەکەن

کەروێشکەکردن		لەنگانەوە و شەپۆللێدانی گوڵی گەنم بە دەم باوەوە

کەشکەشان		کاکەشان، کاکێشان

کەی		کاوی، بەڕێز، سەرۆک، پاتشا، میر و خاوەن تاج و تەخت، تۆژی دەسەڵاتداری سەردەمی زەردەشت کە برێکیان زۆر بە توندی دژایەتی ئۆلی بەهدینییان دەکرد. وشەی کەی لەتەک ناوی زۆر پاتشای دیرۆکی کورد گرێی خواردووە، وەک: کەیخەسرەو، کەیقوباد، کەیکاووس. کاکەی ئیمرۆی زمانی کوردی لە چاوکی وشەی «کەی» ئاڤێستایی گیراوە. کەی لە زمانی کوردی سەرناوی ژنان و پیاوانی بەڕێز و پیرە. هەروەهاش واژەی کەی لەتەک وشەی دی لە زمانی کوردی ئێستاکەش بە کار دێت وەک: کەیسەرا بە واتەی سەرا و کۆشکی پاتشا، کەیبانوو بە واتەی ژنی پاتشا، شاژن، کابان، کەیخوا، کوێخا، کەیخودا بە واتەی پیاوی ژیر و بەمشۆر، کەیل بە واتەی سەرکۆمار و سەردار و سەرۆکی ئێڵ و هۆز، کەینەک بە واتەی کەنیشک و دۆێترە، کچ. مەولەوی نەمر لە دیوانەکەی ئاماژەی بە «کەی» کردە:

غەریبی تا کەی، بۆ وە ماوای وێت
های ساقی! بازاڕ جیلوەی دڵداران
سەودای خڕیدار، دانەی دیدارەن
یەکێ وە مایەی گەنج «کەی»ەوە
چون منیچ وە تای فەرتووت نەیەوە
ئەو سەد هەر کەسێ پەی وێش ڕاوەن
وە قیمەت نی یەن، اخلاس حەساوەن

کەڵەشێر	کەڵەباب، (دیک)

کەیگوشتاسپ	کاوی ویشتاسپە، پاتشایەک بوو کە هانای زەردەشتی دا و پاشان دینی زەردەشتی پەژراند. ناوەکەی بە ئاڤێستایی بە مانای پاتشای خاوەن ئەسپی ئامادە.

کیژان	کامیان

کیس	چرک، ئەستووربوونی پدۆ

کین	قین، ڕک

گازندە	گازنج، گلەیی، بناشت، (شکایەت)

گوفتاری پاک	وتە و گوتەی پاک و باش، بە ئاڤێستایی «هۆختە» دووهەمین دروشمی ئۆلی بەهدینییە

گومانچنین	خەیاڵبافی

گرۆ	دەستە، پۆل، پەل، گروپ، گرۆ، گروهـ واژەیەکی کۆنی هەورامییە

گۆشەنشینی	(خەڵوەت)نشینی

گوزارە	واتە، مانا

گیانبەخش	زیندووکەر

گەجەستەک	نفرەتلێکراو، ناپاک

گەشەکردن	پێگەیشتن، هەراشبوون، لێرە مەبەست (تکامل)

گەلاوێژ	تیشکدەر، ئەستێرەی تیشتەر، لە سپیدەی بەیانیانی هاوین پێش لە هەڵاتنی خۆر دەبینرێت، بە لاتینی (سیرووس) و بە عەرەبی (شعرایمانی) دەگوترێت.

گەمارۆ	شاڵاو، دەورگیران، پەلامار

گەناو	ئاوی وەستاو و بۆگەن، زۆنگاو

لاونا	نەوازشت، نەوازشن

لف	هاوزاد، دوونە

لەچەری	ڕژدی، ڕەزیلی، یەکدەندە

لۆهراسپ	کەی گوشتاسپ کوڕی لۆهراسپ یان لهرائەسپە. دەقی ناوەکەی بە ئاڤێستایی "ئەئۆرووەت ئەسپە" کە بە واتەی خاوەن ئەسپی توندڕەو

مامۆستا	هیربۆد، ئامۆژگار

مانی	ماندوو، شەکەت، وشەی کوردی ماندوو پەیوەندیەکی ڕاستەوخۆی بە «مانی» پێغمبەرەوە هەیە. کاتێک لە زمانی کوردی بە کەسێک لە کارێکی زۆری کردبێت و زۆر شەکەت بێت، دەبێژن مانی نەبی، یان ماندوو نەبی، کە بە واتەی ئەوەیە وەک «مانی»ت بە سەر نەیەت، یا وەک مانیت لێ نەیەت. کە ئەمەش پەیوەندی بە بەسەرهات و چارەنووسی تاڵ و ناخۆشی مانیەوە هەیە. مانی بناغەدانەری ئایینی مانیەیە. بڕێک سەرچاوە دەڵێن خەڵکی شاری هەمەدان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بووە و بڕێکی دی لەسەر ئەو باوەڕەن خەڵکی شاری ماردین لە باکووری کوردستان، کە ئەو سەردەمە پایتەختی «سلوکیەکان» بووە. مانی لە ساڵی 215ی زایینی لەدایکبووە و لە ساڵی 273ی زایینی لە «گوندیشاپوور، جوندیشاپوور» لە سەر دەروازەی شار بە ئازارێکی زۆر هەڵواسرا. مانی کوڕی «پاتەک، فاتەک»

له بنەماڵەیەکی خانەدان بووە، هەر لە تەمەنی لاوی فێری زانست لە هەموو بەشەکانی ئەو سەردەمە بووە. لە دینەکانی بەهدینی و بودایی و جوو و عیسایی و ئایینەکانی ئەو سەردەمە لێکۆڵینەوەیەکی بەرفراوانی کردووە، پاشان لە تەمەنی 24 ساڵی خۆی وەک پەیامهێنەرێکی نوێ ناساند. سەرەتا لە میزۆپاتامیا (بین‌النهرین) دەستی بە بڵاوکردنەوەی دینەکەی کرد، پاشان بە بۆنەی «فەیرۆز» برای «شاپوور» کە پاتشا بوو و دینەکەی پەژراندبوو، بە شاپووری ناساند و یەکێک لە پەرتووکەکانی بە ناوی «شاپوورگان» پێی پێشکەش کرد. شاپوور لە سەرەتادا فرە ڕێزی گرت و لایەنگرانی بە ئازادی خەریکی چالاکی و پەرەپێدانی دینەکەیان بوون، بەڵام پاشان شا پشتی تێ کرد و کەوتە بەر بێمێهری شاپوور و لە وڵات دووریان خستەوە و دەریانی کرد. مانی لە کاتی ئاوارەبوونی لە هیندوستان و تەبەت و چین سەردانی کرد و دوای مردنی شاپوور لە ساڵی 272ی زایینی گەڕایەوە بۆ ناو وڵات. «هورمز» جێنشینی شاپوور زۆر بە ڕێزەوە پێشوازی لێ کرد و دیسان ئازادی خۆی لەمەڕ بڵاوەپێدانی دینەکەی وەر گرتەوە. مانی لە ناو فەلەکانی میزۆپاتامیا لە باشووری کوردستانی ئیمڕۆ خەریکی پەرەدانی دینەکەی بوو تا کۆتایی هاتنی دەسەڵاتی هورمزشا. ئینجا «وەهرام» یان بەهرامی یەک، هاتە سەر تەخت و مانی قۆڵبەست کرد و فەرمانی هەڵواسینی مانی دا، برێک سەرچاوە ئاماژە بەوە دەکەن تا پشتوێنەی مانییان لە ناو خاک چاڵ کرد و پەیڕەوەکانیشی لە بەر چاوی خۆی بە پێچەوانە بە سەرەوە لە ناو زەوی تا پشتوێنە چاڵیانی کرد. مانی دەسنووس و پەرتووکی فرەی نووسی، بۆ خەڵکی نەخوێندەواریش ئامۆژگارییەکانی بە چەشنی نیگار و وێنە دەکێشا، بۆیە بە «مانی نیگارکێش» یش بەناوبانگە. لە پەرتووکە هەرە بە ناوبانگەکانی «ئەرژەنگ یا ئەرتەنگ» بوو. بە کوژتنی مانی لایەنگرانی مانی هەر مانەوە و بە ناو جیهاندا بڵاو بوونەوە و دەورێکی سەرەکییان بینی لە پێشکەوتن و پەرەگرتنی و بڵاوەپێدانی چاند و هەنەر و پیشەسازی میزۆپاتامیا بە جیهانی ئەو سەردەمە. دینی مانی تا سەردەمی خەلیفەکانی بەغدا مابوو، بەڵام خەلیفەکان فتوای بنبڕکردنی ئەم دینەیان دا. هەر لە تەبەت و چین، تا باشووری فەرانسە ئەم دینە تەشەنەی کرد، بە چەشنێک کە لەرزی خستە پشتی کۆڵەکەکانی مەسێحییەت بە جۆرە تا سەدەکانی 13 و 14 لقەکانی ئاینی مانی لەتەک مەسێحییەت کێبەرکێی دەکرد. مانی بێجگە لە زمانی دایکی خۆی باش شارەزای زمانەکانی ئارامی و سەریانی و یۆنانی بوو. دەڵێن لە مانی شەش پەرتووک بە سەریانی و پەرتووکێک بە زازایی کۆن ماوە. (بەشێکی ئەم زانیارییانە لە: فەرهەنگی دێهخودا. بەرگی 43 وەرگیراوە)

متمانەمەند — دڵنیا

مداراکردن — مۆداراکردن، بەپشووبوون، دانبەخۆداگرتن، کۆڵنەدان، (سەبر و حەوسەڵەکردن)

مردگ — مردوو

مەردوم — مەردۆم، خەڵک، کۆمەڵگا

مەزدا — مەزن، گەورە، بەشکۆ، وشەی مەزدا کە پەسنی ئەهۆرایە ئێستا لە زمانی کوردی وەک «مەزن» ماوە کە بە واتەی گەورە و بەرز و بەشکۆیە.

مەزدایەسنایی — مێزدیسەنی، ستایشت و پەرستشی ئایینی ئەهۆرا مەزدا، پێچەوانەکەی دەبێتە «دێویەسنایی»، مامۆستا گیو موکریانی باوەڕی وایە کە مەزدایەسنەیایی لە سێ وشە دروست بووە: «مە» بە واەی گەورە، «زدا» بە واتەی زانای بێ هاوتا، «یەسنە» بە واتەی پەرستن، دەبێتە زانای بێهاوتای پەرستنییە بە تایبەتی بۆ ئایینی زەردەشتی (فەرهەنگی کوردستان)

مۆغ — (لە پیری مۆغان واتەکەی نووسراوە)

مەغز مێشک، بە ئاڤێستایی «مێزێز» کە بە واتەی مۆخی ئێسک یا پێشە مانا دەدات.

مەناومەن یاساخ، ناڕەوا، (ممنوع)

میدیاما میدیا، میدیامانگ، ئامۆزای زەردەشت و سەرۆکی یەکێک لە مەزنترین هۆزەکانی میدیاکان بووە، لە سروودی نەتەوەی کورد هاتووە: ئێمە رۆڵەی میدیا و کەیخەسرەوین...

میرات واژەیەکی کوردییە کە لە چاوکی وشەی «مردن» گیراوە، سەربەش، پاشماگ

مێرخاس جوانمێر، جەوانمەرد، مرۆڤی چاک و مەزن، مەردایەتی، مێرخاسی یا جوانمێری و مەردبوون لە زمانی کوردی هەم پیاو دەبێت هەم بۆ ژن.

مێرگ چیمەن، گیاجاڕ

میزۆپۆتامیا بە زاراوەی ڕەسەنی کوردی ژووروو دەبێتە «مەزروبۆتان»، بە زمانی ڕۆژئاواییەکان دەبێتە میزوپاتامیا، هەریمێکی پان و بەرینە کە لە باکووری کوردستان دەست پێ دەکات و لە باشووری کوردستان کۆتایی پێ دێت.

مێگەڵ ڕانەمەڕ، گەلەی پەز، ڕەوەی مێ

مێهر ئەڤین، خۆشەویستی، گراو، سەودایی، دۆسایەتی، (عاشق، وفا)، لە زمانی کوردی مێهرەبان و مێهرەوان دەوترێت.

مێهرەبان مێهرەوان، دڵنەرم، بەبەزەیی

مێهرگا قوربانگا

مینوویی مەینەڤی، جەوهەری، (معنوی)، ڕازبەر، پەرۆستی بە واتەی ژیانی مینووی

ناشایست (حرام)، ئەو شتەی کە مێشکی مرۆڤی ژیر بە ڕاستی نازانێت و زیانی بۆ خۆی و دەور و بەر هەیە.

ناوێزە دەگمەن، دانسقە، بەتایبەت

نفرین (لعنت، لەحنەو)

نموودی شتێک کە مان و پایەدار نەبێت.

نوێژ لە دینی بەهدینی پێنج جار لە ڕۆژدا نوێژ دەکرێت، یەکەم: لە کاتی «هاوینگا» کە دەکاتەی سپیدەی بەیان، واژەی «فراوین» یا «هاوەنی» لە زاراوەی کرمانجی ژوورو نانخواردنی بەیانییانە. دووهەم: «ڕاپیتۆنگا» لە کاتی خۆرهەڵاتن تاکوو نیوەڕۆ. سێهەم: «ئۆزەیرەنگا» کە دوانیوەڕۆیە. چوارەم: «شێوانگا» لە کاتی ئێوارادندا کە بە نوێژی شێوان ناو دەبرێت. پەنجەم: «نوێژیشەو» کە شەو دادێت. نوێژێکی تر هەیە کە بە ناوی «کێمنە» کە تایبەتە و زۆر دوور درێژە و پیرۆز دەژمێردرێت کە لە کاتی ڕوودا یا کاتی دیاریکراودا دەخوێنرێتەوە. نوێژەکان بە تاک و کۆ دەخوێنرێتەوە. بێگومان پێش نوێژ، دەستنوێژ دەگیریەت و پاشان ڕوو لە ڕۆژ یا ئاگر یا ڕووناکی دەکرێت و نوێژ دەخوێنرێت. زۆر گرینگە ئەمە بوترێت کە بەهدینان ئاگرپەرست نین و ئاگر ناپەرسترێت، ئاگر و ڕووناکی بەشێکە لە دیاردەکانی ئەهۆرا مەزدای دلۆڤان. لە ڕوانگای دینی بەهدینی 5 جۆر ئاگری جیاواز هەیە: یەکەم بۆرزیسەوە، کە لە پێشگای پیرۆزی ئەهۆرا مەزدا هەیە. دووهەم وەهوفەڕیانە، کە لە ناو لەشی مرۆڤ و گیانلەبەرانی دی هەیە. سێهەم ئاوروازیشتە، کە لە ناو گیادایە. چوارەم وازیشتە، لە ناو هەوردایە. پێنجەم سپەنیشتە، کە بۆ بەکارهێنانی

ژیانی ڕۆژانەی مرۆڤ بەکار دێت و لە هەمان کاتییشدا بە نیشانەی ڕووناکی و پاکی و زانایی لە هەمبەر تاریکی و ناپاکی و نادانی پێناسە دەکرێت.

نۆژەن نووژەن، تازە، نوێ

نۆژەنکاری گۆڕانکاری، تازەگەری، نوێخوازی، (مۆدرنیسم)

نەرین ڕوانگا، بیروبۆچوون، دیدگا، تێڕوانین

نەوازشت نەوازش، بە هەورامی نەوازشن، لاونا

نیایشت نیایش، (دعا)

نییر نیلە، نیرک، یووغ، یووخ، دارێک کە لە کاتی کێڵاندنی زەوی دەیکەنە ملی گا و لە ئاشدا دەیکەنە ملی هێستر یا ئەسپ تا بەردی ئاسیاو بسوڕێنێت.

نیلوفەڕ نیلوپەڕ، ناوی گوڵێکی سپییە کە لە سەر ئاوی ئەستێردا سەوز دەبێت و گەڵاکانی پانە.

وابەستە پەیوەند، هەڵواسراو

وام (قەرز، دەین)

وڕینە بە ئاڤێستایی وەرینە، ئەو وێرد و وتانەیە کە جادووگەران لە کاتی کاری جادووگەری دەیخوێنن.

وزە هێز، زۆر، توانا

وسیار زۆر، فرە

وەرزش وەرزشت، جووڵەی لەش بۆ بەهێزبوونی بەدەن و چالاکبوونی لەش

وەرزیدەکردن ڕاهێنان و ئامادەکردن

وەرزێر جووتیار، کشتکار، جووتبەندە، کەشاوەرز

وەرف بەرف، بەفر

وەوی بووک

وەهمەن ئەمێشەسپێنت بەهمەن ئەمشاسپەند، وەهومەن، وەهمەن، بەهمەن، بێمەن. هاندەری کامەرانی و بەختەوەری و پاکی و جاویدانی، سوودگەیەنەری نەمر، ئاگاداری ڕێکوپێکی جیهان

ویناو چاوی دڵ

هاڤی نامۆ

هایدار ئاگادار

هۆرمۆزشید ڕۆژی پێنجشەمە لە هەفتە

هۆشەنگ پێشدادی هوشەنگ، بە ئاڤێستایی «هەئوشینگە» بە واتەی چێکەر و وەستای خانوبەرە و هەروەها بە واتەی کوڕمردوو. هۆشەنگ کوڕی «فەرواک» کوڕی «سیامەک» کوڕی «مەشی» کوڕی «کەیومەرد، کەیمەرت»، گوایە لە سەردەمی ئەو ئاسن ناسرا و ئاگر کەوتە ڕاژەی مرۆڤ و جەژنی سەدەی بنیات نا و لە پێستی گیانلەبەران پۆشاکی دروست کرد.

هۆڵمان ویژدان، هێزی نەهێنی، هێزی ژوورو

هۆماڵ رەقیب، هاوچاو

هەئورتات ئەمێشەسپێنت ئەمشاسپەند خۆرداد، شادی و ئاوەدانی

هەپتە هەفتە، حەوتە، حەفتە، حەوتو، بە ئاڤێستایی «هەپتە»

هەرزەن ئەرزەن، دانەوێڵەیەکە کە زۆر وردە

هەرمانی جاویدانی، هەمیشەیی، لە بوونەوە، (ازلی)

هەرەبەرزە چیای هەرە بەرز (فارسەکان کردوویانە بە ئەلبۆرز)

هەژیر هێژا، زیرەک، بەڕێز، پەسەنی

هەستی بوون، هەموو جیهان و گەردوون، بوون بە واتەی گشتی، هەستی واژەیەکی کۆنی هەورامییە. مەولەوی لە دیوانەکەی دەفەرمێت:

دایم دڵ ڕەنجوور هیجران یارم

زنجیر جەفای زولف نیگارم

خسووس شەرارەی دووری زۆر کەردەن

مەزرەعەی «هەستی»م وای سەبوون بەردەن

کەس بە وێنەی من پڕ مەینەت نەبۆ

گورفتار دۆس بێ بەینەت نەبۆ

هەمبەر ئاست، بەرانبەر

هەموارە هەردەم، بەردەوام

هەنجار (هارمۆنی)، رێگا، ڕەوش، خووخدە، ڕێگای ڕاستی، (مادە، قانون، ئەسووڵ)، فەرهەنگی خاڵ، بەرگی3

هەنجاری گشتی ڕێکوپێکی ڕەها، (هارمونی تەواو، نەزمی مۆتلەق)

هەوشار 7 شار، 7 کیشەوەر کە لە ئاڤێستا ئاماژەی بۆ کردە، هەریمێکی پان و بەرین لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان

هەیڤ مانگ

هیمبوون تێگەیشتن

هیندسە واژەیەکی کوردی کە «ئەندازە» گیراوە کە لە باری زانستی شێوە و سووچ و ئەندازەگرتن دەدوێت.

هێزی ئەولەکاری هێزی ئاسایشت

یاوەر بریکار، یاریدەر، هەڤاڵ

یوز یوزپڵەنگ، یوزپڵنگ، دڕندەیەکە کە پچووکترە پڵنگ لە سەردەمی خۆی لە کوردستان هەبووە

یەگانە تاک، یەک

یەل بێ باک، نەبەز

سەرچاوەکان

کوردی

ئاڤێستا. نامەی مەینەڤی ئایینی زەردەشت. ئەنداز حەوێزی

ئاڤێستا. جەلال ئەمینبەگ

پوختەیەک لە بیر و باوەڕی زەردەشتی. پرۆفێسەر ر. س. زینهەر. ئازاد حەمەعلی

جوغرافیایی تاریخی کوردستان. جەلالالدین شافعی کوردی

دیوانی مەولەوی. مەلا عبدالکریم مدرس

ڕۆژەژمێری کوردی ئاڤێستا 2002 ـ 2003

ڕەوشی ئایینی و نەتەویی لە کوردستاندا. رەشاد میران

زمانی ئاڤێستا. محمدامین هەورامانی

زەرتەشت. عبدالله قەرەداخی (مەلا علی)

زەردەشت. احمد الشنتاوی. شاکر فتاح

زەردەشت و ئامۆژگارییەکانی. هاشم رەزی. م. گۆمەیی

زەردەشت و جیهانی خۆرئاوا. دوشن کیمن. جەمال ئەحمەدزادە

سەرنجدانێک لە میتولوژیای کورد. جەمال نەبەز

فەرهەنگی سۆرانی ـ هەورامی بێستون. حامید درودی، حاتەم مەنبەری

فەرهەنگی خاڵ بەرگی 1. شێخ محمدی خاڵ

فەرهەنگی خاڵ بەرگی 2. شێخ محمدی خاڵ

فەرهەنگی خاڵ بەرگی 3. شێخ محمدی خاڵ

فەرهەنگی کردی فارسی. هەنبانە بۆرینە. هەژار

فەرهەنگی ناوی کوردی. سیروان کاروانی

فەرهەنگی نوێ. برهان قانع

فەرهەنگی وشە دووانەکانی زمانی کوردی. تەها فەیززادە

قورعان بە کوردی. محمدسالح ابراهیمی

قورعانی پیرۆز. مامۆستا هەژار

گەوهەری گەرمسێر 2. نعمتعلی سایە

گەوهەری گەرمسێر 3. نعمتعلی سایە

لە دەوڵەتی ڕاهیبی سۆمەرەوە بەرەو شارستانیەتی دیمەکراسیانە 1. عبدالله ئۆجەلان

مێژووی کورد و کوردستان. مەردوخ

مێژووی گەلی لوللو. فازل قەرەداخی

مێژووی وێژەی کوردی 1. سدیق بۆرەکەیی

مێژووی وێژەی کوردی 2. سدیق بۆرەکەیی

نڤیژین ئێزیدیان

فارسی

آتش در ایران باستان. موبد اردشیر آزرگشسب

آتش نیایش. ترجمه اورنگ

آناهیتا در اسطورەهای ایرانی. سوزان گویری

آآیین گنوسی و مانوی. ابولقاسم اسماعیل‌پور
آیین مهر میترائیسم. هاشم رضی
آیین زرتشت و تاثیر و نفوذ آن در شرق و غرب. مهرداد مهرین
آیین راستی یا یکتاپرستی زرتشت. مهرداد مهرین
ادیان آسیا (تائو. مزدایی، ادیان باستانی هند، شیوا، هندو، سیک...) عبدالرحیم گواهی
ادیان بزرگ جهان. هاشم رضی
ارداویراف نامه. ژاله آموزگار
از کیکاوس تا کیخسرو. محمود کیانوش
احوال شخصیه از دیدگاه قوانین (زرتشتی، کلیمی، مسیحی) یوسف بهنود
اسطوره زندگی زرتشت. ژاله آموزگار ـ احمد تفضلی
اسطوره‌های ایرانی. عباس مخبر
اشاوهیشتا یا پیام زرتشت. مهرداد مهرین
اورمزد و اهریمن. ژ. دوشمن گیمن. عباس باقری
اوستا. هاشم رضی
اوستا. (برگردان سرود سوم از گاتای زرتشت هات سی از یسنا) دکترعباس ساسانفر
اوستا. هات سی از یسنا. دکترعباس ساسانفر
برخی بررسیها در باره جهانبینی‌ها و جنبش‌های اجتماعی در ایران. احسان طبری
بررسی مختصری از ادیان کردان. توفیق وهبی
برگردان گات‌ها. موبد رستم شهزادی
بندهش. مهرداد بهار
بندهش هندی. رقیه بهزادی
بین‌النهرین و ایران باستان. رضا مستوفی
بینش زرتشت. خداداد خنجری
پژوهش در فرهنگ باستانی و شناخت اوستا 1. مسعود میرشاهی
پژوهش در فرهنگ باستانی و شناخت اوستا 2. مسعود میرشاهی
پژوهش در فرهنگ باستانی و شناخت اوستا 3. مسعود میرشاهی
پژوهشی در فرهنگ زرتشتی. دکتر حسین وحیدی
پیام زرتشت (چنانکه از سرودهای آن پاکمرد بر می‌آید). دکتر جعفری
پیر مغان. ابولقاسم پرتو
تاریخ ایران باستان آریایی‌ها و مادها. اردشیر خدادادیان
تاریخ باستانی ایران. دکتر محمود هومن
تاریخ تبار و زبان آذربایجان. غلامرضا انصاف‌پور
تاریخ زرتشتیان (فرزانه‌گان زرتشتی). رشید شهمردان
تاریخ کیش زرتشت. مری بویس. همایون صنعتی‌زاده
تاریخ ماد. دیاکونوف. کریم کشاورز
تاریخ ماد و منشا نظریه دیاکونوف. محمدعلی خنجی
تاریخ مشاهیر کرد (علما، ادبا، شعرا) 1. بابامردوخ روحانی (شیوا)
تاریخ مشاهیر کرد (علما، ادبا، شعرا) 2. بابامردوخ روحانی (شیوا)

تاریخ مشاهیر کرد (علما، ادبا، شعرا) 3. بابامردوخ روحانی (شیوا)
تاریخ مطالعه دینهای ایرانی. هاشم رضی
تمدن مهاباد. محمود پدرام
تمدنهای اولیه و باستانشناسی خاستگا آنها. هایده معیری
جشن‌های ایرانی. دکترپرویز رجبی
جغرافیای غرب ایران ـ کوه‌های ناشناخته اوستا. عمادالدین دولتشاهی
جنبش‌های کرد از دیرباز تاکنون 1. م. کاردوخ
جنبش‌های کرد از دیرباز تاکنون 2. م. کاردوخ
چنین گفت زرتشت. داریوش آشوری
چیستا. از سال 1 تا 13. پرویز شهریاری
خرده اوستا (جزوی از نامه مینوی اوستا). پورداود
خود پتت. ابراهیم میرزای‌ناظر
دانشنامه مزدیسنا. جهانگیر اوشیدری
دین بهی (فلسفه دین زرتشت). مهرداد مهرین
دین پایه زرتشتی. دکترحسین وحیدی
دینهای ایران باستان. سیف‌الله نجم‌آبادی
رازوری در آیین زرتشت (عرفان زرتشتی). شیوا کاویانی
رمزپردازی آتش. ژان پیربایار. جلال ستارت
روایت پهلوی. جمشید فخرایی
روایت و تاریخچه جشن نوروز. دکترگلمراد مرادی
زبان پهلوی ادبیات و دستور آن ژاله آموزگار
زبان و ادبیات پهلوی (فارسی میانی). ج. تاوادیا. س. نجم‌آبادی
زبور مانوی. ابولقاسم اسماعیل‌پور
زرتشت سیاستمدار یا جادوگر. کامران فانی
زرتشت مزدیسنا و حکومت. جلال‌الدین آشتیانی
زرتشت نیچه (شرحی بر پیش گفتار چنین گفت زرتشت). بهروز صفدری
زرتشت نیچه کیست؟. محمدسعید حنایی‌کاشانی
زرتشت و تعالیم او. هاشم رضی
زرتشت و جهان غرب. مسعود رجب‌نیا
زروان. تیمور قادری
زمان زرتشت. کیخسرو کشاورزی
زن در آیین زرتشتی. کتایون مزداپور
زن در ایران باستان. هدایت‌الله علوی
زند و هومن و کارنامه اردشیر پاپکان. صادق هدایت
زین ابزار پورداود
سرزمین زرتشت رضائیه. علی دهقان
سرود هات 29 گاتها (در آغاز پیامبری زرتشت). دکترحسین وحیدی
سرود هات 30 گاتها (دو نیروی همستار). دکترحسین وحیدی

سرود بنیاد دین زرتشت. دکتر محمد مقدم
سوشیانس. پورداود
شایست ناشایست. کتایون مزداپور
شناخت اساطیر ایران. جان هینلز. ژاله آموزگار. احمد تفضلی
شناخت اساطیر ایران. جابر عناصری
شناسایی زرتشت (گفتارهای به فارسی و انگلیسی). مهربان مهرخداوندی
شهر روشن زرتشت. دکترحسین وحیدی
عرفان ایرانی مغان و جهانبینی زرتشتی
عروس سرخ‌پوش (داستانهای اسطوره‌ای کردی). محمدرئوف مرادی
عصر اساطیر تاریخ ایران. حسن پیرنیا
فارسی باستان (دستور زبان، متون، واژه‌نامه). رولاند ج. کنت. سعید عریان
فرهنگ ایران باستان 1. پورداود
فرهنگ بهدینان. سروش سروشیان
فرهنگ پارسی و ریشه‌یابی واژگان. مصطفی پاشنگ
فرهنگ پهلوی. بهرام فره‌وشی
فرهنگ نامهای اوستا 1. هاشم رضی
فرهنگ نامهای اوستا 2. هاشم رضی
فرهنگ نامهای اوستا 3. هاشم رضی
فرهنگ نوشیروان. نوشیروان دادگر
فرهنگ واژه‌های اوستا 1. احسان بهرامی
فرهنگ واژه‌های اوستا 2. احسان بهرامی
فرهنگ واژه‌های اوستا 3. احسان بهرامی
فرهنگ واژه‌های اوستا 4. احسان بهرامی
فرهنگ واژه‌های تازی به پارسی
فلسفه زرتشت. دکترفرهنگ مهر
فلسفه نیچه. استنلی مک‌دانیل. عبدالعلی دستغیب
گات‌ها سرودهای زرتشت 1. موبداردشیر آذرگشسب
گات‌ها سرودهای زرتشت 2. موبداردشیر آذرگشسب
گاتها سرودهای مینووی زرتشت. موبدفیروز آذرگشسب
گاتها یا سرودهای آسمانی زرتشت. موبداردشیر آذرگشسب
گاهشماری جشنهای ایران باستان. هاشم رضی
گاهنامه (سال 2700 ایرانی) تقویم (کوپی)
گزارش زادگاه زرتشت و تاریخ اساطیری ایران. ج. منفرد
لغزشهای در شناخت کیش زرتشتی. دکترحسین وحیدی
مانی و تعلیمات او. گئووِیدن گرن. دکترنزهت صفای اصفهانی
مجموعه اوستا (گاثاها) سرودهای زرتشت. پورداود
مراسم مذهبی و آداب زرتشتیان. موبداردشیر آذرگشسب
مردم گیاه (پژوهش در فرهنگ باستان و شناخت اوستا)

مزداپرستی در ایران قدیم. دکترذبیح‌الله صفا
مزدایسنا و ادب پارسی 1. دکتر معین
مزدایسنا و ادب پارسی 2. دکتر معین
مقام زن در ایران باستان. موبداردشیر آذرگشسب
نوشته‌های مانی و مانویان. ایرج وامقی
نهادینه‌های اساطیری در شاهنامه فردوسی. دکترمهوش واحددوست
نیاکان باستانی کرد در تاریخ و اسطوره‌ها 1. ج. منفرد
نیاکان باستانی کرد در تاریخ و اسطوره‌ها 2. ج. منفرد
واژه‌نامه ادیان. عبدالرحیم گواهی
واژه‌نامه پهلوی، پازند (فرهنگ پهلوی). سعید عریان
واژه‌نامه کردی، فارسی. دکترابراهیم‌پور
واژه‌نامه فارسی، کردی. دکترابراهیم‌پور
واژه‌های همانند در پهلوی و کردی. صدیق صفی‌زاده (بوره‌که‌یی)
وندیداد (قانون ضد دیو) 1. هاشم رضی
وندیداد (قانون ضد دیو) 2. هاشم رضی
وندیداد (قانون ضد دیو) 3. هاشم رضی
وندیداد (قانون ضد دیو) 4. هاشم رضی
وهرود وارنگ. ژوزف مارکوات. داود منشی‌زاده
ویرانه‌های تخت سلیمان و زندان سلیمان. رودلف ناومان. فرامز نجدسمیعی
ویسپرد. پورداود
یاداشتهای گاثاها. پورداود
یسنا 1. پورداود
یسنا 2. پورداود
یشت‌ها 1. پورداود
یشت‌ها 2. پورداود

Lekolin. Instito Berlin
Avesta. 21/22.11.2001 In Berlin
Avesta. Ved Kaj Bar end Jes Asmussen
Politikens Bog Om De Store Filosoffer
De religiøse ideers Historie. Mircca Eliade. Bind 1
Religion Livsanskuelse. Gyldendals Religionsleksikon Redaktion Finn Stefansson og Asger Sørensen